

**Тимчасовий статут
дій у надзвичайних ситуаціях. Частина II
(Гасіння пожеж. Органи управління, пожежно-рятувальні підрозділи
Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту)**

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	3
Р О З Д І Л П Е Р Ш И Й	4
Загальні положення	4
Р О З Д І Л Д Р У Г И Й	6
ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОВЕДЕННЯ ГАСІННЯ ПОЖЕЖ ТА ПОЖЕЖНО- РЯТУВАЛЬНИХ РОБІТ (ОПЕРАТИВНІ ДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ).....	6
2.1. Дії та основні завдання органів управління та підрозділів під час проведення пожежно-рятувальних робіт (Оперативні дії підрозділів).....	6
2.2 Збір, виїзд по тривозі та прямування до місця виклику	7
2.3 Розвідка пожежі.....	9
2.4 Рятування людей на пожежі	11
2.5 Розгортання сил та засобів (Оперативне розгортання).....	12
2.6 Гасіння пожежі	13
2.7 Згортання сил і засобів та повернення до місця постійної дислокації.....	18
Р О З Д І Л Т Р Е Т Ї Й	19
КЕРІВНИЦТВО (УПРАВЛІННЯ) СИЛАМИ ТА ЗАСОБАМИ ПІД ЧАС ГАСІННЯ ПОЖЕЖІ	19
3.1 Основи керівництва (управління).....	19
3.2 Керівник гасіння пожежі.....	20
3.3 Штаб на пожежі. Керівник (начальник) штабу	22
3.4 Тил на пожежі. Начальник тилу	23
3.5 Оперативні дільниці на пожежі. Начальник оперативної дільниці на пожежі... ..	24
3.6 Організація зв'язку на пожежі	25
Р О З Д І Л Ч Е Т В Е Р Т И Й	26
ОБОВ'ЯЗКИ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ПОЖЕЖНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПІД ЧАС ГАСІННЯ ПОЖЕЖ	26
4.2 Обов'язки пожежного (старшого пожежного).....	28
4.3 Обов'язки водія пожежного автомобіля.....	31
4.4 Обов'язки командира відділення	31
4.5 Обов'язки начальника караулу	33
Р О З Д І Л П ' Я Т И Й	36
ОСОБЛИВОСТІ ГАСІННЯ ПОЖЕЖ У СКЛАДНИХ УМОВАХ	36
5.1 Гасіння пожеж в умовах низьких температур, під час шквального вітру та недостатньої кількості води.....	36
5.2 Гасіння пожеж при наявності вибухових речовин.....	38
5.3 Гасіння пожеж при наявності небезпечних хімічних речовин.....	39
5.4 Гасіння пожеж на об'єктах з наявністю радіоактивних речовин та в зонах радіоактивного забруднення.....	40
Р О З Д І Л Ш О С Т И Й	41
ГАСІННЯ ПОЖЕЖ У БУДИНКАХ ТА СПОРУДАХ	41
6.1 ГАСІННЯ ПОЖЕЖ У БУДИНКАХ ТА СПОРУДАХ	41

6.2 ГАСІННЯ ПОЖЕЖ У ТУНЕЛЯХ ТЕПЛОТРАС	44
6.3 ГАСІННЯ ПОЖЕЖ НА НОВОБУДОВАХ ТА ОБ'ЄКТАХ, ЩО РЕКОНСТРУЮЮТЬСЯ	44
6.4 ГАСІННЯ ПОЖЕЖ У БУДІВЛЯХ ПІДВИЩЕНОЇ ПОВЕРХОВОСТІ ТА ВИСОТНИХ БУДИНКАХ	45
6.5 ГАСІННЯ ПОЖЕЖ ПОКРІВЕЛЬ ВЕЛИКИХ ПЛОЩ	46
6.6 ГАСІННЯ ПОЖЕЖ У БУДІВЛЯХ З МЕТАЛЕВИМИ КОНСТРУКЦІЯМИ З ВИКОРИСТАННЯМ ГОРЮЧИХ ПОЛІМЕРНИХ УТЕПЛЮВАЧІВ	47
6.7 ГАСІННЯ ПОЖЕЖ У ЛАЗНЯХ-САУНАХ	47
6.8 ГАСІННЯ ПОЖЕЖ У ЛІКУВАЛЬНИХ, ДИТЯЧИХ ДОШКІЛЬНИХ ТА НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	48
6.9 ГАСІННЯ ПОЖЕЖ У КУЛЬТУРНО-ВИДОВИЩНИХ ЗАКЛАДАХ	49
6.10 ГАСІННЯ ПОЖЕЖ У МУЗЕЯХ, ВИСТАВКАХ, БІБЛІОТЕКАХ, АРХІВНИХ СХОВИЩАХ, ЦЕРКВАХ (КУЛЬТОВИХ РЕЛІГІЙНИХ ПРИМІЩЕННЯХ, І СПОРУДАХ), ПРИМІЩЕННЯХ ОБЧИСЛЮВАЛЬНИХ ЦЕНТРІВ ТА ОБ'ЄКТІВ ЗВ'ЯЗКУ	51
Р О З Д І Л С Ь О М И Й	52
ГАСІННЯ ПОЖЕЖ У БУДІВЛЯХ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	52
7.1. Гасіння пожеж на енергетичних об'єктах і приміщеннях з електроустановками	52
7.2 Гасіння пожеж на підприємствах металургії та машинобудування.....	53
7.3 Гасіння пожеж на підприємствах текстильної промисловості.....	54
7.4 Гасіння пожеж у холодильниках.....	55
7.5 Гасіння пожеж у торгових та складських приміщеннях.....	55
7.6 Гасіння пожеж на підприємствах деревообробної і целюлозно-паперової промисловості.....	56
7.7 Гасіння пожеж на елеваторах, млинах та комбікормових заводах.....	57
Р О З Д І Л В О С Ь М И Й	58
ГАСІННЯ ПОЖЕЖ НА ОБ'ЄКТАХ ДОБУВАННЯ, ЗБЕРІГАННЯ, ПЕРЕРОБКИ ТА ТРАНСПОРТУВАННЯ ГОРЮЧИХ РЕЧОВИН І ГАЗІВ	58
8.1 Гасіння пожеж в резервуарних парках зі зберігання займистих та горючих речовин (ЗР та ГР), а також зріджених вуглеводних газів (ЗВГ).....	58
8.2 Гасіння пожеж газових і нафтових фонтанів, газо-нафтопроводів.....	60
8.3 Гасіння пожеж на об'єктах хімічної, нафтопереробної та нафтохімічної промисловості.....	63
Р О З Д І Л Д Е В ' Я Т И Й	65
ГАСІННЯ ПОЖЕЖ НА ВІДКРИТІЙ МІСЦЕВОСТІ	65
9.1 Гасіння пожеж у лісових масивах.....	65
9.2 ГАСІННЯ ПОЖЕЖ НА ТОРФ'ЯНИХ ПОЛЯХ І РОДОВИЩАХ.....	67
9.3 ГАСІННЯ ПОЖЕЖ НА СКЛАДАХ ЛІСОМАТЕРІАЛІВ.....	68
9.4 ГАСІННЯ ПОЖЕЖ ВОВНИ В БУНТАХ І ШТАБЕЛЯХ.....	69
Р О З Д І Л Д Е С Я Т И Й	70
ГАСІННЯ ПОЖЕЖ НА ОБ'ЄКТАХ ТРАНСПОРТУ	70
10.1 Гасіння пожеж на рухомому складі залізничного транспорту, на товарних та сортувальних станціях.....	70
10.2 Гасіння пожеж у наземних та підземних спорудах метрополітену.....	72
10.3 Гасіння пожеж повітряних суден на землі.....	73
10.4 Гасіння пожеж на водному (морському, річковому) транспорті у портах, доках тощо.....	75
10.5 Гасіння пожеж в гаражах, автотранспортних підприємствах, тролейбусних і трамвайних парках (депо).....	76
Р О З Д І Л О Д И Н А Д Ц Я Т И Й	77

ГАСІННЯ ПОЖЕЖ В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ	77
ДОДАТКИ.....	79

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Статут дій у надзвичайних ситуаціях. Частина II. (Гасіння пожеж. Органи управління, пожежно-рятувальні підрозділи Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту МНС України (далі – Статут) визначає основи організації ведення оперативних дій підрозділами державної, відомчої, місцевої та добровільної пожежної охорони, навчальними закладами системи МНС, та іншими протипожежними формуваннями, направлених на виконання завдань, передбачених Законом України “Про пожежну безпеку”, а саме: гасіння пожеж, рятування людей та надання допомоги у ліквідуванні наслідків аварій, катастроф і стихійного лиха.

Виконання вимог Статуту є обов’язковим для усього особового складу пожежно-рятувальних підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту МНС України (далі – ОРСЦЗ), курсантів, слухачів та професорсько-викладацького складу навчальних закладів та науково-дослідних установ МНС України, інших залучених до гасіння пожежі формувань (далі – учасники гасіння пожеж). Самостійне гасіння пожеж громадянами Статутом не регламентується.

Оперативні дії пожежних підрозділів як під час гасіння пожеж, так і під час надання допомоги у ліквідуванні наслідків надзвичайних ситуацій та за інших особливих умов у взаємодії з іншими службами і відомствами, регламентуються Законами, іншими нормативними документами (настановами, інструкціями, рекомендаціями тощо), які набули чинності в установленому порядку та є обов’язковими для виконання особовим складом пожежно-рятувальних підрозділів ОРСЦЗ.

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

Загальні положення

1. Цивільний захист - система організаційних, інженерно-технічних, санітарно-гігієнічних, протиепідемічних та інших заходів, які здійснюються центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підпорядкованими їм силами і засобами, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форм власності, добровільними рятувальними формуваннями, що забезпечують виконання цих заходів з метою запобігання та ліквідування надзвичайних ситуацій, які загрожують життю та здоров'ю людей, завдають матеріальних збитків у мирний час і особливий період.

2. Завданнями Цивільного захисту України є:

збирання та аналітичне опрацювання інформації про надзвичайні ситуації; прогнозування та оцінка соціально-економічних наслідків надзвичайних ситуацій;

здійснення нагляду і контролю у сфері цивільного захисту;

розроблення і виконання законодавчих та інших нормативно-правових актів, дотримання норм і стандартів у сфері цивільного захисту;

розроблення і здійснення запобіжних заходів у сфері цивільного захисту;

створення, збереження і раціональне використання матеріальних ресурсів, необхідних для запобігання надзвичайним ситуаціям;

розроблення та виконання науково-технічних програм, спрямованих на запобігання надзвичайним ситуаціям;

оперативне оповіщення населення про виникнення або загрозу виникнення надзвичайної ситуації, своєчасне достовірне інформування про обстановку, яка складається, та заходи, що вживаються для запобігання надзвичайним ситуаціям та подолання їх наслідків;

організація захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, надання невідкладної психологічної, медичної та іншої допомоги потерпілим;

проведення невідкладних робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та організація життєзабезпечення постраждалого населення;

забезпечення постійної готовності сил і засобів цивільного захисту до запобігання надзвичайним ситуаціям та ліквідації їх наслідків;

надання з використанням засобів цивільного захисту оперативної допомоги населенню в разі виникнення несприятливих побутових або нестандартних ситуацій;

навчання населення способам захисту в разі виникнення надзвичайних, несприятливих побутових або нестандартних ситуацій та організація тренувань; міжнародне співробітництво у сфері цивільного захисту.

3. Виконання завдань цивільного захисту досягається:

чітким плануванням, своєчасним та якісним здійсненням комплексу організаційних економічних, соціальних, інженерних, оборонно-масових заходів, детальним узгодженням їх з заходами військового командування та мобілізаційного розгортання;

утриманням в постійній готовності до дій органів і пунктів управління, систем оповіщення та зв'язку;

безперервним і твердим управлінням силами і засобами;

організацією чіткої взаємодії сил, залучених до дій за планами цивільного захисту і військового командування;

своєчасним оповіщенням населення про загрозу надзвичайної ситуації або факт її виникнення, а також подання інформації про порядок дій в обстановці, яка склалася;

здійсненням постійного спостереження і лабораторного контролю за станом навколишнього природного середовища, якістю харчових продуктів і продовольчої сировини, питної води і джерел водопостачання;

веденням розвідки в осередках ураження і районах стихійного лиха;

якісною підготовкою начальницького і особового складу сил цивільного захисту;

всебічним і повним матеріально-технічним оснащенням сил;

вихованням високих морально-психологічних рис, готовністю до дій у надзвичайних ситуаціях особового складу органів управління, формувань і населення.

4. Заходи цивільного захисту поширюються на всю територію України, всі верстви населення, а розподіл за обсягом і відповідальністю за їх виконанням здійснюється за територіально-виробничим принципом (зонами відповідальності).

5. Служба цивільного захисту – державна служба особливого характеру, пов'язана із забезпеченням пожежної безпеки, запобіганням і реагуванням на інші надзвичайні ситуації техногенного, природного та військового характеру, ліквідацією їх наслідків, захистом населення і територій від їх негативного впливу.

Виконання завдань, направлених на цивільний захист в державі покладається на Оперативно-рятувальну службу цивільного захисту, до складу якої входять спеціальні воєнізовані формування, на які покладається захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного, природного і військового характеру, участь у заходах територіальної оборони, а також міжнародних рятувальних та інших гуманітарних операціях.

За межами України Служба діє за рішенням Кабінету Міністрів України на підставі міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

6. Сили та засоби Служби – особовий склад і працівники, органи і підрозділи Служби, аварійно-рятувальна, пожежна та спеціальна техніка, пожежно-технічне та аварійно-рятувальне обладнання, засоби пожежогасіння та індивідуального захисту, інше майно, яке знаходиться на оснащенні підрозділів, призначене для ліквідації надзвичайних ситуацій, їх наслідків та гасіння пожеж.

7. Загальне керівництво Цивільним захистом України покладається на Кабінет Міністрів України.

Безпосереднє керівництво Цивільним захистом України покладається на Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи (далі – МНС України),

який є головним органом управління в системі цивільного захисту.

Р О З Д І Л   Д Р У Г И Й

ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОВЕДЕННЯ ГАСІННЯ ПОЖЕЖ ТА ПОЖЕЖНО-РЯТУВАЛЬНИХ РОБІТ (ОПЕРАТИВНІ ДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ)

2.1. Дії та основні завдання органів управління та підрозділів під час проведення пожежно-рятувальних робіт (Оперативні дії підрозділів).

8. Оперативні дії під час гасіння пожеж (далі - оперативні дії) - це організоване застосування сил та засобів пожежно-рятувальних підрозділів, дії яких спрямовані на виконання основного оперативного завдання.

Оперативні дії повинні проводитись з дотриманням встановлених вимог безпеки, передбачених для певного виду робіт.

9. Основним оперативним завданням особового складу пожежно-рятувальних підрозділів ОРСЦЗ є рятування людей у разі виникнення загрози їх життю, ліквідування пожежі в тих розмірах, які вона набула на момент прибуття пожежного підрозділу та надання допомоги в ліквідуванні наслідків аварій, катастроф і стихійного лиха.

10. Виконання оперативного завдання забезпечується такими силами:

- особовим складом органів управління та пожежно-рятувальних підрозділів ОРСЦЗ, в тому числі, курсантами, слухачами та професорсько-викладацьким складом навчальних закладів та науково-дослідних установ системи МНС України;

- особовим складом (працівниками і членами) відомчої, місцевої та добровільної пожежної охорони, іншими протипожежними формуваннями.

Для гасіння пожеж також можуть бути залучені в установленому порядку особовий склад органів внутрішніх справ, аварійно-рятувальні служби інших міністерств та відомств, військовослужбовці, а також населення.

Особовий склад пожежно-рятувальних підрозділів ОРСЦЗ є головною силою у виконанні оперативного завдань. Однією з основних складових частин успішного виконання бойових завдань є високий рівень підготовки особового складу пожежно-рятувальних підрозділів, що досягається завдяки досвіду гасіння пожеж, проведенню у підрозділах відповідної підготовки та виховної роботи.

11. Відділення на основному пожежному автомобілі (караул у складі одного відділення) є первинним тактичним пожежно-рятувальним підрозділом, здатним самостійно виконувати окремі оперативні завдання з рятування людей гасіння пожеж.

12. Караул у складі двох і більше відділень на основних та спеціальних пожежних автомобілях є основним тактичним пожежно-рятувальним підрозділом ОРСЦЗ, здатним самостійно вирішувати оперативне завдання відповідно до своїх тактичних можливостей.

13. Для виконання оперативного завдання використовуються такі засоби:

- пожежні автомобілі, в тому числі техніка, що пристосована для цілей пожежогасіння;

- пожежнотехнічне озброєння та пожежне обладнання;
- аварійно-рятувальна техніка та обладнання;
- засоби зв'язку та освітлення;
- вогнегасні речовини (вода, піна, порошки, гази тощо);
- системи та обладнання протипожежного захисту;
- інші транспортні засоби.

14. Пожежні автомобілі, залежно від призначення, поділяються на основні, спеціальні та допоміжні.

15. Основні пожежні автомобілі призначені для доставки до місця пожежі особового складу, пожежнотехнічного озброєння і подачі вогнегасних речовин у зону горіння.

Основні пожежні автомобілі поділяються на автомобілі загального призначення (автоцистерни, автонасоси, автомобілі першої допомоги) та автомобілі цільового призначення (порошкового гасіння, пінного гасіння, пожежні автонасосні станції та інші).

16. Спеціальні пожежні автомобілі призначені для доставки особового складу і виконання спеціальних робіт на пожежі (пожежні автопідйомники, пожежні автодрабини, пожежні автомобілі газодимозахисту, пожежні автомобілі димовидалення, зв'язку та освітлення, технічної служби, штабний, рукавний тощо).

17. Допоміжні пожежні автомобілі призначені для технічного обслуговування основної і спеціальної пожежної техніки, доставки особового складу, технічних засобів, пально-мастильних речовин до місця пожежі, проведення інших допоміжних робіт.

18. Оперативні дії повинні виконуватись з дотриманням встановлених вимог безпеки і можуть проводитись в умовах високого психологічного та фізичного навантаження, підвищеного ризику, прямої небезпеки для життя і здоров'я учасників гасіння пожеж. Оперативні дії з гасіння пожеж на підприємствах, для яких передбачена у встановленому порядку розробка планів локалізації та ліквідації аварій (катастроф) або планів (карток) пожежогасіння, повинні здійснюватись з урахуванням особливостей, які визначені у цих планах.

19. Оперативні дії під час гасіння пожеж включають в себе:

- збір, виїзд по тривозі та прямування до місця пожежі;
- розвідка пожежі;
- рятування людей та майна на пожежі;
- оперативне розгортання;
- гасіння пожежі;
- виконання спеціальних робіт;
- згортання сил і засобів;
- повернення до місця постійної дислокації.

2.2 Збір, виїзд по тривозі та прямування до місця виклику

20. Збір, виїзд по тривозі та прямування до місця пожежі включає до себе: збір особового складу за сигналом "Тривога", виїзд та прибуття його на пожежних автомобілях або інших транспортних засобах до місця пожежі.

Подача сигналу "Тривога" здійснюється черговим диспетчером

(радіотелефоністом) одночасно з отриманням повідомлення про пожежу. Опрацювання повідомлення повинно бути завершено в найкоротший час і не затримувати виїзд підрозділу до місця пожежі.

21. Пожежно-рятувальні підрозділи зобов'язані прибути до місця пожежі у найкоротший час. Це забезпечується:

- точним прийомом адреси, правильними та швидкими діями диспетчера (радіотелефоніста) щодо висилання пожежно-рятувальних підрозділів;
- швидким збором та виїздом особового складу підрозділу;
- знанням району виїзду (обслуговування) та прямуванням пожежно-рятувальних підрозділів за найкоротшим і безпечним маршрутом (враховуючи небезпечну загазованість, радіаційну забрудненість, напрям вітру тощо) з дотриманням вимог правил дорожнього руху та максимально можливою але безпечною швидкістю, використовуючи спеціальні звукові та світлові пристрої.

22. Під час прямування до місця пожежі старший начальник пожежно-рятувального підрозділу зобов'язаний підтримувати безперервний зв'язок з пунктом зв'язку частини (далі - ПЗЧ) або з оперативно-диспетчерською службою оперативно-координаційного центру (далі – ОДС ОКЦ) та здійснювати збір інформації про об'єкт шляхом вивчення та аналізу оперативної документації, прогнозування можливої обстановки тощо.

23. Якщо на шляху прямування були отримані відомості про ліквідування пожежі або її відсутність, пожежно-рятувальний підрозділ зобов'язаний прибути до місця пожежі, крім випадків, коли відносно повернення є розпорядження старшого начальника, керівника гасіння пожежі (далі по тексту КГП) або начальника чергової зміни (старшого диспетчера) ОДС ОКЦ.

24. У разі виявлення на шляху прямування іншої пожежі, старша посадова особа, яка очолює підрозділ, зобов'язана залишити частину сил і засобів на її гасіння і негайно повідомити ПЗЧ або ОДС ОКЦ про адресу цієї пожежі та прийняте рішення.

У випадку, коли така ситуація складається у підрозділа в складі одного відділення, рішення щодо гасіння виявленої пожежі приймається старшою посадовою особою виходячи із ситуації, яка склалась на даній пожежі, та наявної інформації про ситуацію на пожежі, на яку підрозділ безпосередньо прямував за путівкою. Про прийняте рішення повідомляється ПЗЧ або ОДС ОКЦ, якими у разі необхідності направляються додаткові сили і засоби згідно з Розкладом виїзду (Планом залучення сил і засобів).

25. У разі вимушеної зупинки на шляху прямування головного пожежного автомобіля, пожежні автомобілі, що прямують за ним, зупиняються і подальший рух продовжують тільки за вказівкою старшого начальника, який очолює пожежно-рятувальний підрозділ. У разі примусової зупинки другого чи наступних за ним пожежних автомобілів решта, не зупиняючись, продовжує рух до місця пожежі.

Якщо під час прямування трапилася дорожньо-транспортна пригода, старший начальник і водій підрозділу керуються вимогами правил дорожнього руху.

У всіх випадках про вимушену зупинку пожежного автомобіля інформація надається на ПЗЧ (ОДС ОКЦ), а старший начальник вживає заходів щодо доставки особового складу та пожежно-технічного оснащення до місця пожежі.

26. У разі слідування пожежно-рятувальних підрозділів до місця пожежі залізничним, водним або повітряним транспортом старший начальник зобов'язаний:

- забезпечити збереження пожежної техніки та озброєння;
- організувати розміщення, харчування та відпочинок особового складу.

2.3 Розвідка пожежі

27. Розвідка пожежі ведеться безперервно з моменту виїзду підрозділу на пожежу до її ліквідування з метою збору відомостей про пожежу для оцінки обстановки та прийняття рішень щодо організації оперативних дій.

Успіх розвідки залежить від своєчасності та безперервності її проведення, достовірності даних, активності та цілеспрямованості дій.

28. Під час проведення розвідки необхідно встановити:

- наявність загрози людям, їх місцезнаходження, шляхи та способи їх рятування;

- що горить, місце та площу пожежі, шляхи поширювання горіння;

- небезпеку вибуху, отруєння, обвалення, наявність радіоактивних й займистих речовин (рідин), побутового та інших газів, обладнання під тиском та електроустановок під напругою;

- місця і способи відключення електроенергії та комунальних мереж;

- можливі шляхи та напрямки введення сил та засобів;

- місцезнаходження найближчих джерел водопостачання, первинних засобів пожежогасіння і можливість їх використання;

- наявність, можливість використання та порядок введення в дію установок пожежогасіння;

- необхідність рятування майна, а також захист його від небезпечних факторів пожежі і вогнегасних речовин;

- необхідність і місця розкривання, розбирання конструкцій.

Під час проведення розвідки, залежно від обстановки, можуть вирішуватись також інші завдання.

29. Розвідку проводять керівник гасіння пожежі (КГП), інші особи за його дорученням, а також кожна посадова особа на дорученій ділянці ведення оперативних дій.

30. До складу розвідки входять:

- КГП та зв'язковий, якщо на пожежу прибуло одне відділення (караул у складі одного відділення);

- КГП, командир 1-го відділення і зв'язковий, якщо прибуло два та більше відділень.

31. За необхідності проведення розвідки одночасно у різних напрямках, створюється декілька розвідувальних груп. Кожна група очолюється особою за посадою не нижче ніж командир відділення і складається не менше ніж з двох чоловік. У разі проведення розвідки в апаратах захисту органів дихання (далі - ланка ГДЗС) - не менше як з трьох. У виняткових випадках, під час ведення невідкладних робіт з рятування людей та недостатньої кількості особового складу на пожежі, за рішенням КГП склад ланки ГДЗС, який рятує людей, може бути зменшено до двох чоловік.

За наявності відомостей про людей, які залишились у приміщеннях, що

горять, склад розвідки має бути посилений з метою надання допомоги потерпілим.

32. У разі організації розвідки одночасно у декількох напрямках КГП зобов'язаний:

- визначити кількість розвідувальних груп та їх склад;
  - призначити командирів розвідувальних груп і поставити їм завдання;
  - визначити і вказати вид пожежотехнічного оснащення та спорядження, а також заходи безпеки для особового складу розвідувальних груп;
  - організувати одночасне проведення розвідки суміжних, вище та нижче розташованих приміщень;
  - особисто провести розвідку на найбільш складній і відповідальній ділянці пожежі;
- установити порядок надання інформації.

33. Особовий склад, який веде розвідку, зобов'язаний:

- використовувати найбільш короткі і безпечні шляхи прямування;
- використовувати наявну технічну документацію, відомості від осіб, які знають конструктивні особливості та планування будівель, технологічний процес і обладнання виробництва;
- забезпечити безпеку людям і вихід їх до безпечної зони, негайно надати допомогу потерпілим;
- вжити заходів для обмеження поширювання небезпечних факторів пожежі всіма доступними засобами, а у разі виявлення осередків пожежі – для їх гасіння;
- вжити заходів щодо захисту майна та обладнання від пошкоджень;
- перевірити приміщення, що розташовані на шляхах можливого поширювання вогню та продуктів згоряння;
- підтримувати постійний зв'язок з КГП, штабом на пожежі, доповідаючи про результати розвідки.

34. За наявності ознак горіння, а також у випадку проведення розвідувальних дій ланкою ГДЗС, розвідка проводиться з прокладанням рукавної лінії.

35. З метою забезпечення безпеки під час проведення розвідки необхідно:

- мати при собі засоби індивідуального захисту пожежного, засоби рятування, ручний пожежний інструмент, прилади освітлення, засоби зв'язку та гасіння;
- перед входом в задимлену зону встановити пост безпеки ГДЗС для здійснення розрахунку часу роботи ланки і підтримування з ним постійного зв'язку;
- створити резерв газодимозахисників, у разі необхідності забезпечити періодичну зміну особового складу, який працює в апаратах захисту органів дихання;
- запам'ятати пройдений шлях;
- обережно відчиняти двері, що ведуть до приміщення, де відбувається горіння, використовуючи дверні полотна для захисту від опіків у разі можливого викиду полум'я чи нагрітих газів;
- не користуватися відкритим вогнем у приміщеннях, де припускається наявність горючих і займистих речовин (рідин), а також горючих газів;

- вводити до приміщень, де можливий вибух, отруєння чи радіоактивне зараження та знаходяться електроустановки під напругою тільки за умови дотримання всіх запобіжних заходів, що встановлені для цих приміщень з урахуванням рекомендацій технічного персоналу, який обслуговує ці приміщення;

- дотримуватись застережних заходів від можливих обвалень (руйнування) будівельних конструкцій, технологічного обладнання тощо;

- просуватись, як правило, вздовж капітальних стін чи стін з віконними прорізами.

36. Особам, які входять до складу розвідувальної групи категорично забороняється самовільно залишати групу.

2.4 Рятування людей на пожежі

37. Рятувальні роботи організуються і проводяться у разі, якщо:

- є загроза людям від небезпечних факторів пожежі;

- люди не можуть самостійно залишити небезпечні місця;

- є загроза поширювання вогню і диму шляхами евакуації;

- передбачається застосування небезпечних для життя людей вогнегасних речовин і сполук.

38. Порядок і способи рятування людей визначаються КГП і особами, які проводять рятувальні роботи, залежно від обстановки та стану тих, кого рятують.

39. Рятування людей на пожежі проводиться з одночасним розгортанням сил і засобів для гасіння пожежі.

Подача стволів для забезпечення умов безпечного рятування людей обов'язкова, якщо людям безпосередньо загрожує вогонь і шляхи рятування відрізані чи можуть бути відрізані вогнем.

У разі, коли сил і засобів недостатньо для одночасного рятування людей і гасіння пожежі, весь особовий склад працюючих підрозділів залучається до рятування людей, а КГП зобов'язаний викликати додаткові сили і засоби.

40. Для рятування людей потрібно використовувати найкоротші і найбезпечніші шляхи:

- основні входи і виходи;

- запасні виходи;

- віконні прорізи, балкони, лоджії, галереї, переходи з використанням зовнішніх пожежних драбин і застосуванням ручних пожежних драбин, автодрабин, авто підіймачів та інших рятувальних пристроїв, що є на оснащенні пожежних підрозділів;

- люки у перекриттях, якщо через них можна вийти з будівлі чи перейти у його безпечну частину;

- прорізи у перегородках, перекриттях і стінах, що зроблені пожежними.

41. Основними способами рятування та евакуювання людей є:

- самостійний вихід людей;

- виведення людей, яких евакуйовують у супроводі пожежних, коли шляхи евакуювання задимлені або стан і вік людей, яких рятують, викликає сумнів у їх спроможності самостійно вийти з небезпечної зони (діти, хворі, люди похилого віку);

- винесення (рятування) людей, які не можуть самостійно рухатись;
- спуск людей, яких рятують, по зовнішніх та ручних пожежних драбинах, пожежних автодрабинах та авто підіймачами, за допомогою рятувальних мотузок тощо, коли шляхи рятування відрізані вогнем чи димом та інші способи рятування неможливі.

42. При проведенні рятувальних робіт необхідно:

- вжити заходів щодо попередження паніки, використовуючи технічні та інші можливості об'єкта і пожежних підрозділів;
- залучити адміністрацію і обслуговуючий персонал;
- викликати швидку медичну допомогу та у разі необхідності, інші служби взаємодії;
- надати постраждалим першу медичну допомогу силами особового складу пожежних підрозділів;
- передбачити місця для розміщення людей, яких врятовано та евакуйовано.

43. Пошук людей припиняється тільки після того, як всі приміщення та місця їх можливого перебування перевірені на їх наявність та встановлено, що всі люди евакуйовані та врятовані з небезпечних зон.

2.5 Розгортання сил та засобів (Оперативне розгортання)

44. Оперативне розгортання проводиться після прибуття підрозділу на пожежу одночасно з розвідкою. Воно не повинно порушувати виконання робіт з рятування та евакуації людей.

Для прокладання рукавних ліній і проникнення до осередку пожежі необхідно використовувати всі входи, виходи, віконні прорізи, технологічні отвори, зовнішні пожежні драбини, пожежні автодрабини, авто підіймачі, ручні пожежні драбини й інші технічні засоби, за можливості рукавні лінії не повинні прокладатись на основних шляхів евакуювання людей (до закінчення евакуювання).

45. Оперативне розгортання складається з таких етапів:

- підготовка до розгортання;
- попереднє розгортання;
- повне розгортання.

46. Підготовка до розгортання проводиться після прибуття на місце пожежі і включає в себе:

- установа пожежного автомобіля на пожежний гідрант (водоймище) з приєднанням всмоктувальних пожежних рукавів і забором води у насос;
- зняття з кріплень необхідного пожежотехнічного озброєння;
- проведення інших підготовчих заходів залежно від виду прибуваючої на пожежу техніки та місцевих умов (визначення шляхів прокладання рукавних ліній через залізничні шляхи та автомагістралі, способів підйому пожежних рукавних ліній та ПТО на висоти, необхідності розгортання аварійно-рятувального обладнання тощо).

Підготовка до розгортання відділення на пожежній автоцистерні без установа її на пожежний гідрант (водоймище) передбачає:

- приведення пожежного насоса у робочий стан;
- приєднання робочої рукавної лінії зі стволом до напірного патрубка

насоса.

47. Попереднє розгортання підрозділу, який прибув на місце пожежі, проводиться у тому випадку, коли за зовнішніми ознаками пожежі (полум'я, дим) можна визначити напрям прокладання магістральної лінії або цей напрям вказаний особою, яку виділив КГП для зустрічі підрозділу.

Попереднє розгортання включає в себе:

- виконання робіт, що передбачені статтею 46 цього Статуту;
- прокладання магістральних рукавних ліній;
- встановлення рукавних розгалужень, піднесення до рукавних розгалужень напірних пожежних рукавів, пожежних стволів, драбин та іншого пожежнотехнічного озброєння, необхідного для гасіння пожежі.

48. Повне розгортання проводиться одразу після прибуття на місце пожежі, якщо під час оцінки обстановки можна одразу визначити вирішальний напрямок та позиції ствольників, а також після підготовки до розгортання, попереднього розгортання або за розпорядженням КГП.

49. Під час оперативного розгортання ствольники виходять на свої позиції, вказані КГП, начальниками оперативних дільниць (далі – НОД) найкоротшими та найбільш безпечними шляхами.

Якщо на шляху є перешкоди, то вживаються заходи щодо їх усунення (розкривання, розбирання конструкцій тощо) або забезпечується вихід на позиції іншими шляхами за допомогою ручних пожежних драбин, пожежних авто підіймачів, автодрабин тощо.

50. Під час оперативного розгортання пожежні автомобілі та пожежнотехнічне озброєння має бути розміщено таким чином:

- не заважати розставленню сил і засобів, які прибувають;
- забезпечити швидке зосередження сил та засобів на необхідних оперативних дільницях;
- забезпечити збереження рукавних ліній, запобігти перетинанню рукавних ліній іншими автомобілями, за можливості не ускладнювати дорожній рух біля місця пожежі;
- забезпечити місце розташування резервної пожежної техніки, бажано біля джерел водопостачання, з метою забезпечення безперервної подачі вогнегасних речовин до місця пожежі, а за необхідності – для прямування її без перешкод на іншу пожежу.

51. Пожежні автодрабини, авто підіймачі та ручні пожежні драбини мають встановлюватись так, щоб вони не могли бути відрізані вогнем або не опинились в зоні горіння у разі розповсюдження пожежі.

52. Установка пожежних драбин навпроти вікон, з яких вибивається полум'я, допускається лише за умови їх захисту водяними струменями.

53. Встановлення пожежних драбин на нову позицію проводиться тільки після того, як особовий склад, який піднявся по них, сповіщений про це і йому вказані інші шляхи повернення чи переходу на іншу позицію.

2.6 Гасіння пожежі

54. Гасіння пожежі – це дії, спрямовані на припинення горіння у вогнищі пожежі, обмеження впливу небезпечних чинників пожежі та усунення умов для її самочинного повторного виникання.

При гасінні пожежі можливо:

наявність великої кількості людей, які потребують допомоги і виникнення серед них паніки;

- складне планування приміщень;
- розповсюдження вогню по пустотах, конструкціях, каналах, системах пневмотранспорту, через віконні прорізи, лоджії, балкони, по горючих матеріалах, технологічному обладнанню як за вертикальним, так і за горизонтальним напрямками;
- швидке зростання температури та переміщення теплових потоків у напрямі відкритих прорізів;
- наявність займистих та горючих речовин (далі - ЗР та ГР відповідно), можливість розливу та викиду нафтопродуктів;
- утворення вибухонебезпечних газоповітряних, пароповітряних сумішей та сумішей пари з повітрям внаслідок термічного розкладання речовин та матеріалів;
- виділення диму, токсичних продуктів та швидке їх поширювання;
- можливість викиду радіоактивних та небезпечних хімічних речовин;
- наявність обладнання під електричною напругою, пошкодження ізоляції електропроводів та самого електрообладнання;
- вибухи посудин, що знаходяться під тиском;
- деформація і обвалення конструктивних елементів будівель, споруд, технологічного обладнання;
- наявність у будівлях великої кількості, культурних, наукових та інших цінностей, гасіння яких вимагає специфічних засобів;
- відсутність джерел протипожежного водопостачання або їх несправність.

55. Обмеження розвитку пожежі та її ліквідування досягаються:

- своєчасним зосередженням і введенням у дію необхідної кількості сил і засобів;
- швидким виходом ствольників на позиції та їх умілими діями;
- правильним вибором та безперервною подачею вогнегасних речовин;
- створенням протипожежних розривів.

56. Ліквідування горіння на пожежі досягається:

- дією на поверхню матеріалів, що горять, охолоджувальними вогнегасними речовинами;
- створенням у зоні горіння чи навколо неї негорючого газового або парового середовища;
- створенням між зоною горіння і горючим матеріалом чи повітрям ізолюючого шару з вогнегасних речовин та негорючих матеріалів;
- хімічним уповільненням реакції горіння (застосування порошкових, газових, аерозольних вогнегасних речовин).

57. Вирішальним напрямком оперативних дій на пожежі є напрямок, на якому створилась небезпека для людей, загроза вибуху, обвалення конструкцій, існує можливість викиду радіоактивних, небезпечних хімічних речовин, найбільш інтенсивного поширювання вогню, та на якому робота пожежно-рятувальних підрозділів на даний момент може забезпечити успіх гасіння пожежі.

Після зосередження сил та засобів на вирішальному напрямку вводяться в

дію сили та засоби на інших напрямках.

58. Вирішальний напрямок оперативних дій на пожежі визначається виходячи із наступних принципів:

- небезпечні фактори пожежі загрожують життю людей і рятування їх неможливе без введення пожежних стволів - сили і засоби зосереджуються для забезпечення рятувальних робіт;

- є загроза вибуху - сили і засоби зосереджуються і вводяться у місцях, де дії пожежно-рятувальних підрозділів забезпечать попередження вибуху;

- вогнем охоплена частина об'єкта і відбувається його поширювання на інші частини даного об'єкта або на сусідні будівлі - сили і засоби зосереджуються і вводяться на оперативних дільницях, де подальше поширювання вогню може призвести до найбільших збитків;

- вогнем охоплена будівля (споруда), що стоїть окремо, і загрози поширювання вогню на сусідні об'єкти не існує – основні сили і засоби зосереджуються і вводяться у місцях найбільш інтенсивного горіння;

- вогнем охоплена будівлі, що не є цінною і виникла загроза поширювання вогню на сусідні будівлі – основні сили і засоби зосереджуються і вводяться з боку будівлі (споруди), що не горить.

59. У разі недостатньої кількості сил та засобів, які прибули за першим викликом, для ліквідування пожежі необхідно додатково викликати таку кількість сил та засобів, які за мінімальний час зможуть виконати поставлене оперативне завдання. У цьому випадку до прибуття додаткових сил та засобів першими пожежними підрозділами мають бути вжиті заходи щодо рятування людей та стримування поширювання пожежі.

До гасіння пожеж залучаються відомча, місцева та добровільна пожежна охорона, пожежні підрозділи найближчих гарнізонів ОРС ЦЗ, населення та інші формування, передбачені Планом залучення сил та засобів.

60. В разі наявності високої температури, сильної концентрації диму, токсичних газів у приміщеннях, що горять, та суміжних з ними, одночасно з гасінням пожежі вжити заходів щодо видалення диму і газів з приміщень та зниження температури.

61. Підрозділ (караул, відділення, ланка ГДЗС) може залишити оперативну дільницю, на якій виконує оперативне завдання, тільки з дозволу КГП, НОД, а також у випадку, коли склалась загроза життю особового складу, з послідуною доповіддю КГП про прийняте рішення.

62. Для гасіння пожежі слід застосовувати ефективні вогнегасні речовини та, у першу чергу, привести в дію стаціонарні установки пожежогасіння, внутрішні пожежні крани при їх наявності та справності.

63. За наявності непридатного для дихання середовища, роботи з гасіння пожежі проводяться в апаратах захисту органів дихання, використовуються пожежні димовисмоктувачі та засоби освітлення. Зниження високої температури може досягатись подаванням в зону підвищеної температури розпиленої води, піни високої кратності, створенням природної чи штучної вентиляції, охолодженням нагрітих будівельних конструкцій, технологічного обладнання тощо. При цьому слід не допускати скупчення особового складу на перекритті, під яким горить, а також у межах небезпечної зони на випадок його руйнування.

64. Для забезпечення сталої роботи насосно-рукавних систем під час гасіння пожеж у підземних спорудах необхідний напір на насосі має бути зменшений з урахуванням глибини закладання споруд.

65. Резервні магістральні рукавні лінії прокладають у першу чергу до пожежних стволів, які працюють на вирішальному напрямку.

66. В ході гасіння контролюється стан будівельних конструкцій і проводиться захист їх від впливу високої температури, у першу чергу, ферм, вузлів, опор тощо.

67. У разі загрози поширювання пожежі особовим складом перевіряються (проводяться контрольні вирізи) пустоти конструкцій будівель, вентиляційних каналів, коробів тощо по усій їх довжині.

68. На гасіння пожежі, що вже розвинулася, подаються пожежні стволи "А" та лафетні стволи з подальшим переходом в процесі її ліквідування, на пожежні стволи з насадками меншого діаметра.

69. Під час горіння у пустотах конструкцій будівель та вентиляційних каналах подаються водяні і пінні пожежні стволи та організується розкривання конструкцій будівель.

70. Для проливання місць горіння подаються пожежні стволи "Б", використовуються внутрішні пожежні крани.

71. Пожежна автоцистерна, що прибула першою до місця виклику, як правило, встановлюється ближче до місця пожежі по можливості з навітряного боку, з подачею першого пожежного ствола на вирішальному напрямку або для забезпечення розвідки, а наступні пожежні автоцистерни (автонасоси) встановлюються на найближчі джерела протипожежного водопостачання з прокладанням магістральних рукавних ліній до місця пожежі.

Після витрачення води з першої пожежної автоцистери, робоча лінія приєднується до магістральної рукавної лінії прокладеної від пожежного автомобіля, що встановлений на джерело протипожежного водопостачання.

При розвинених пожежах, коли необхідна подача пожежних стволів "А", перша пожежна автоцистерна одразу встановлюється на джерело протипожежного водопостачання і використовується на повну потужність.

72. Під час подачі води за допомогою перекачування визначається необхідна кількість пожежних автомобілів, шляхи та способи прокладання рукавних ліній.

73. Пожежний автомобіль з більш потужним насосом встановлюється на джерело водопостачання і від нього прокладаються рукавні лінії до місця пожежі. Пожежний автомобіль з менш потужним насосом встановлюється ближче до місця пожежі й від нього одночасно прокладаються рукавні лінії до джерела протипожежного водопостачання та місця пожежі.

74. У разі заповнення піною приміщення, що горить, КГП має визначити:

- об'єм приміщення, що підлягає заповненню піною;
- місця встановлення перемичок, що перешкоджають розтіканню піни;
- кількість піноутворювача, пінних генераторів і місця їх встановлення;
- місця розміщення пожежних димовисмоктувачів, що створюють умови для руху піни в необхідному напрямку.

75. Під час подачі піни до приміщення необхідно:

- пінні генератори встановлювати вище рівня горіння;

- димовисмоктувачі та інші вентиляційні агрегати розміщувати з протилежного боку від місця встановлення пінних генераторів і працювати на видалення продуктів горіння;

- після заповнення приміщення піною, зниження температури та за вказівкою КГП направляється ланка газодимозахисників для з'ясування обстановки і остаточної ліквідації осередків горіння, що залишились.

76. Щоб уникнути надмірного проливання води необхідно:

- застосовувати вогнегасники;

- застосовувати ручні перекивні пожежні стволи малої, пожежні стволи-розпилувачі;

- застосовувати піну, порошки, воду зі змочувачем;

- своєчасно припинити роботу пожежних стволів або виводити їх назовні.

77. Пожежа вважається локалізованою, коли наступила стадія пожежогасіння, на якій зупинено розвиток пожежі і створено умови для її ліквідування.

78. Пожежа вважається ліквідованою, коли наступила стадія пожежогасіння, на якій припинено горіння, діяння небезпечних чинників пожежі, а також усунуто умови для її самочинного повторного виникнення.

79. Згортання сил та засобів здійснюється після ліквідування пожежі або скорочення об'єму робіт на пожежі.

80. Прибувши до місця постійної дислокації, у найкоротший термін прийняти заходи щодо приведення пожежної техніки до оперативної готовності.

81. Під час гасіння пожеж особовим складом пожежних підрозділів можуть проводитись спеціальні роботи, до яких відносяться:

- роботи у непридатному для дихання середовищі;

- видалення диму;

- розкриття та розбирання конструкцій;

- відключення електрообладнання;

- освітлення місця пожежі;

- надання першої медичної допомоги постраждалим.

82. Для боротьби з димом використовуються системи захисту проти диму, пожежні автомобілі димовидалення, димовисмоктувачі, вентилятори і брезентові перемички.

83. Розкриття і розбирання конструкцій будівель та споруд проводиться з метою:

- рятування людей та майна;

- виявлення прихованих осередків пожежі;

- найбільш успішного застосування вогнегасних речовин;

- створення протипожежних розривів для обмеження поширювання пожежі;

- видалення диму і газів;

- усунення загрози вибухів, обвалень тощо;

- проникнення до осередку пожежі чи у середину будівлі для подачі стволів.

84. Розкриття і розбирання конструкцій будівель та споруд проводиться у межах, визначених КГП, НОД із застосуванням немеханізованого і

механізованого інструментів, пристроїв, та з використанням, якщо це необхідно, діелектричних засобів.

Розкривання конструкцій з метою виявлення прихованих осередків пожежі, випуску диму і введення вогнегасних речовин здійснюється тільки після того, як засоби гасіння зосереджені в місцях розкривання і готові до дії.

Роботи зі створення протипожежних розривів з метою запобігання розвиткові пожежі повинні бути закінчені до підходу вогню на місце розриву.

85. Під час розкриття і розбирання конструкцій будівель потрібно вжити всіх заходів для того, щоб не послабити несучу здатність конструкцій і не спричинити їх обвалення, не пошкодити теплофікаційні і газопровідні комунікації, а також електрообладнання.

86. Освітлення місця роботи здійснюється за вказівкою КГП за умов недостатньої видимості, у тому числі при сильному задимленні.

Для освітлення використовуються індивідуальні та групові пожежні електричні ліхтарі, інше стаціонарне та переносне освітлювальне електрообладнання що є на оснащенні основної та спеціальної пожежної техніки, освітлювальні засоби об'єктів.

87. Прилади освітлення при гасінні пожежі в першу чергу встановлюються для освітлення шляхів евакуації. У сильно задимлених та великих за площею приміщеннях встановлюються потужні прожектори, які в окремих випадках можуть використовуватись як орієнтири для осіб, які працюють у цих приміщеннях.

88. Електричні мережі і установки, що знаходяться під напругою, знеструмлюються, якщо вони:

- пошкоджені і небезпечні для працюючих на пожежі;
- створюють небезпеку виникнення нових осередків пожежі у разі попадання на них води;
- перешкоджають роботам з гасіння пожежі і розбирання конструкцій.

2.7 Згорання сил і засобів та повернення до місця постійної дислокації

89. Згорання сил і засобів та повернення до місця постійної дислокації проводиться після ліквідування пожежі або скорочення обсягу робіт на пожежі після відповідного розпорядження КГП.

90. Порядок повернення з місця пожежі пожежних підрозділів до місця постійної дислокації визначає КГП після доповіді старших посадових осіб, які очолюють підрозділ про завершення згорання сил і засобів.

91. Згорання сил та засобів на місці пожежі передбачає:

- перевірку наявності особового складу;
- збір та перевірку комплектності обладнання і пожежно-технічного оснащення згідно з табелем належності;
- розміщення та закріплення пожежно-технічного оснащення на пожежних автомобілях;
- заправку пожежних автоцистерн водою з найближчих джерел водопостачання;
- доповідь КГП про згорання сил і засобів;
- передачу інформації про закінчення робіт і повернення до місця постійної дислокації на ПЗЧ (ОДС ОКЦ).

92. Повернення до місця постійної дислокації проводиться найкоротшим шляхом, підтримуючи зв'язок з диспетчером (радіотелефоністом).

Після повернення в розташування проводяться дозাপравлення техніки пально-мастильними матеріалами (далі – ПММ), вогнегасними речовинами, заміна пожежних рукавів, обслуговування (перевірка) апаратів захисту органів дихання, ПТО та пожежних автомобілів.

Р О З Д І Л Т Р Е Т І Й

КЕРІВНИЦТВО (УПРАВЛІННЯ) СИЛАМИ ТА ЗАСОБАМИ ПІД ЧАС ГАСІННЯ ПОЖЕЖІ

3.1 Основи керівництва (управління)

93. Керівництво (управління) силами і засобами на пожежі – діяльність КГП (штабу на пожежі), яка здійснюється з метою успішного ведення оперативних дій на підставі даних розвідки.

94. Залежно від кількості сил та засобів, які прибули на пожежу, керівництво гасінням пожежі здійснює:

- за умови роботи одного пожежного підрозділу - старша посадова особа цього підрозділу;

- за умови роботи двох і більше пожежних підрозділів - старша посадова особа підрозділу, у районі виїзду якого (на об'єкті), виникла пожежа, або посадова особа, призначена відповідно до порядку, що встановлений у гарнізоні.

95. Старша посадова особа органу управління, пожежного підрозділу, яка прибула на пожежу, де вже працюють пожежні підрозділи, зобов'язана:

- оцінити обстановку та встановити правильність організації оперативних дій з гасіння пожежі;

- визначитись з необхідністю виклику додаткових сил і засобів до місця пожежі;

- взяти на себе керівництво гасінням пожежі, якщо КГП не забезпечує керівництво силами та засобами.

96. Старша посадова особа, яка прибула на пожежу, несе відповідальність за наслідки її гасіння незалежно від того, взяла вона керівництво на себе чи ні.

97. Старша посадова особа, яка виконує обов'язки КГП, при необхідності виїзду до місця іншої події, що робить неможливим виконання нею обов'язків КГП, зобов'язана призначити нового КГП.

Інформація про це надається до ПЗЧ (ОДС ОКЦ), де робиться відповідний запис у оперативній документації.

У цьому випадку відповідальність за наслідки гасіння пожежі покладається на особу, яку призначено КГП.

98. Залежно від обстановки на пожежі для управління силами і засобами пожежних підрозділів, КГП може організовувати штаб і оперативні дільниці.

99. Під час роботи на пожежі двох і більше пожежних підрозділів призначається начальник тилу з числа начальницького складу або найбільш досвідчений командир відділення пожежного підрозділу, в районі виїзду якого виникла пожежа.

100. У разі раптової зміни обстановки на пожежі та неможливості своєчасного отримання наказів від КГП, начальники пожежних підрозділів повинні діяти самостійно, керуючись цим Статутом з подальшою доповіддю про свої дії КГП.

101. Відсутність наказів КГП не може бути виправданням бездіяльності начальників (командирів).

3.2 Керівник гасіння пожежі

102. Керівник гасіння пожежі (КГП) є єдиначальником і йому підпорядковуються всі підрозділи, служби та інші сили, які залучені до гасіння пожежі. Він несе відповідальність за організацію робіт з рятування людей, гасіння пожежі, безпеку особового складу та збереження пожежної, рятувальної техніки. Ніхто, крім уповноважених на те посадових осіб органів управління, пожежних підрозділів, не має права втручатися в його дії.

КГП може бути особа начальницького складу, яка має відповідний допуск до самостійного виконання обов'язків керівника гасіння пожежі (Додаток 9).

103. Керівник гасіння пожежі зобов'язаний:

- провести розвідку та оцінити обстановку на пожежі, передати інформацію на ПЗЧ (ОДС ОКЦ);

- визначити вирішальний напрямок оперативних дій та необхідну кількість сил і засобів для проведення цих дій;

- при необхідності організувати і особисто очолити рятування людей, вжити заходів щодо запобігання паніці, використовуючи для цього сили і засоби, які знаходяться у розпорядженні;

- залежно від обстановки організувати штаб на пожежі і визначити місце його розташування;

- призначити начальника штабу (далі – НШ), начальника тилу (далі – НТ), начальників оперативних дільниць (далі – НОД), про що за допомогою засобів радіозв'язку довести до усіх учасників гасіння;

- інформувати штаб про місце свого знаходження та повідомляти про рішення, що приймаються;

- поставити завдання перед силами, які знаходяться у розпорядженні;

- при наданні інформації з місця пожежі до ПЗЧ (ОДС ОКЦ), обов'язково вказати точну адресу пожежі, що горить (горіло), місце виникнення пожежі, її орієнтовну площу, наявність загрози людям, тваринам, загрози вибуху, які сили і засоби введені в дію, чи є небезпека розвитку пожежі, чи потрібні додаткові сили і засоби;

- в ході гасіння підтримувати постійний зв'язок з ПЗЧ (ОДС ОКЦ), інформувати про прийняті рішення і обстановку на пожежі;

- безперервно слідкувати за змінами обстановки на пожежі і приймати відповідні рішення;

- в разі необхідності викликати додаткові сили і засоби в потрібній кількості та організувати їх зустріч;

- організувати розташування прибуваючих сил і засобів з урахуванням обраного вирішального напрямку, забезпечити безперебійну подачу вогнегасних речовин;

- створити резерв сил і засобів для періодичної зміни особового складу з

метою забезпечення відпочинку, переодягання в сухий одяг тощо;

- у разі прибуття на пожежу значної кількості сил і засобів (при великих обсягах роботи з організації та управління оперативними діями) начальнику тилу виділити помічників, у разі необхідності, організувати групи тилу з засобами пересування та зв'язку;

- призначити з числа осіб начальницького складу відповідального за дотримання заходів безпеки праці, за необхідності, організувати пункт медичної допомоги;

- в разі необхідності прийняти рішення щодо створення оперативних дільниць на пожежі, поставити їх керівникам завдання;

- організовувати взаємодію з оперативними службами міста (населеного пункту, об'єкта), які залучаються до гасіння пожежі;

- після прибуття на пожежу старшого начальника доповісти про обстановку, прийняті рішення щодо гасіння, які сили і засоби є на місці пожежі та введені в дію, а також викликані додатково;

- вживати заходів для встановлення причин пожежі, а також збору відомостей, необхідних для складання акту про пожежу, залучаючи до цього працівників державного пожежного нагляду і дослідно-випробувальних лабораторій;

- за наявності ознак підпалу або інших причин пожежі необхідно вжити заходів для збереження первинного місця його виникнення від надмірних руйнувань, до виявлення і зберігання предметів, що були причиною пожежі;

- вжити заходів з евакуювання, захисту від води і охорони евакуйованого майна до прибуття працівників міліції;

- особисто впевнитись в ліквідуванні горіння, визначити необхідність та тривалість догляду за місцем ліквідованої пожежі;

- визначити порядок повернення з місця пожежі пожежних підрозділів і служб взаємодії.

104. При визначенні необхідної кількості додаткових сил і засобів для гасіння пожежі КГП повинен враховувати:

- площу, на яку може поширюватись вогонь до введення у дію викликаних сил і засобів;

- потрібну кількість сил для подачі пожежних стволів і (або) генераторів;

- об'єм робіт з порятунку людей, розкриття і розбирання конструкцій будівель та евакуювання майна;

- необхідність залучення спеціальних служб (служб взаємодії);

- необхідність підвозу води автоцистернами чи організацію подачі води за допомогою перекачування.

105. У разі внесення змін у розстановку сил і засобів на пожежі КГП має прийняти рішення щодо їх перегрупування та довести його до керівників підрозділів, вказавши кому, куди і як проводити перегрупування.

106. Накази мають бути короткими, точними, зрозумілими. Залежно від змісту наказів КГП віддає його виконавцям особисто, через штаб, за допомогою технічних засобів зв'язку або через зв'язкових.

107. КГП повинен встановити вірність вжитих заходів з гасіння пожежі і визначити, чи достатньо сил і засобів для її ліквідування на кожній ділянці.

3.3 Штаб на пожежі. Керівник (начальник) штабу

108. До складу штабу як правило входять: начальник штабу, начальник тилу та їх помічники, відповідальний за дотримання вимог заходів безпеки праці, представник підрозділу матеріально-технічного забезпечення, а також представники служб взаємодії міста (населеного пункту, об'єкта), адміністрації об'єкта та місцевих органів влади.

109. Штаб створюється:

- на всіх великих і складних пожежах;
- при створенні трьох і більше ОД, а також у тому випадку, якщо сили і засоби залучені за підвищеним номером виклику;
- при пожежах на об'єктах, дії з гасіння пожеж необхідно узгоджувати з черговим інженерно-технічним персоналом і адміністрацією об'єкта;
- за рішенням КГП в залежності від обстановки.

110. Штаб організовує:

- зустріч, розстановку і розподілення підрозділів по оперативних дільницях;
- розвідку пожежі в процесі її гасіння, збирання відомостей та інформування КГП про зміни обстановки;
- облік сил та засобів на пожежі, ведення документації згідно з додатком 3;
- створення на пожежі резерву сил і засобів;
- зв'язок на пожежі;
- освітлення місця роботи пожежних підрозділів, якщо це необхідно;
- виконання рішень, наказів КГП, контроль за виконанням поставлених завдань;
- взаємодію з іншими службами міста (населеного пункту, об'єкта);
- контрольно-пропускні пункти (далі - КПП) і пости безпеки (далі - ПБ) ГДЗС;
- харчування у разі тривалих пожеж (більше трьох годин), обігрів особового складу за умови низьких температур та захист від теплового випромінювання;
- матеріально-технічне забезпечення працюючих пожежних підрозділів, що працюють на пожежі.

111. Штаб розташовується на найбільш зручному для управління силами і засобами місці, визначеному КГП, забезпечується штабним столом (додаток 3), необхідними технічними засобами, обладнанням та документацією.

112. Місце розташування штабу на пожежі позначається:

- вдень - червоним прапорцем з написом "ШТАБ";
- вночі - світловим показником з написом червоного кольору "ШТАБ".

113. Пожежні каски особового складу пожежних підрозділів повинні бути промаркованими (Додаток 2).

При веденні документації штабу, підготовки опису пожежі використовуються умовні знаки та скорочення, що наведені в додатках 1, 5.

114. Начальник штабу підпорядковується КГП, є його заступником і забезпечує виконання рішень КГП, а також очолює штаб і несе відповідальність за виконання штабом завдань, визначених цим Статутом.

Начальник штабу протягом усього періоду гасіння пожежі повинен

постійно знаходитись у місці розташування штабу. При гасінні складних пожеж НШ з дозволу КГП може призначити з числа начальницького складу, присутнього на пожежі, своїх заступників, розподіляючи між ними обов'язки виконання завдань штабу згідно з вимогами цього Статуту та делегуючи їм частину своїх повноважень.

115. Начальник штабу на пожежі зобов'язаний:

- вивчати обстановку на пожежі шляхом організації безперервної розвідки і отримання даних від НОД;
- доповідати КГП результати розвідки і повідомлення щодо обстановки і ходу гасіння пожежі на дільницях;
- викликати, за розпорядженням КГП, додаткові сили і засоби, передавати накази КГП керівникам підрозділів;
- самостійно приймати рішення у випадку необхідності вжиття негайних заходів щодо рятування людей та гасіння пожежі, і здійснювати їх з послідуною доповіддю КГП;
- організовувати зв'язок на пожежі;
- проводити розстановку сил і засобів згідно з рішенням, що прийняв КГП;
- забезпечувати контроль за виконанням наказів КГП і штабу;
- створювати резерв з підрозділів, що прибули до місця пожежі;
- викликати, за необхідності, спеціальні служби міста (населеного пункту, об'єкта) і організувати взаємодію з ними;
- передавати на ОДС ОКЦ відомості про пожежу;
- збирати відомості про оперативні дії підрозділів та інформацію, яка у подальшому може допомогти у встановленні причини пожежі;
- вести документи штабу, залучаючи до цього начальника тилу і зв'язкових;
- організувати харчування і підміну особового складу під час тривалої (більше 3 годин) роботи на пожежі.

3.4 Тил на пожежі. Начальник тилу

116. Тил на пожежі включає в себе зосереджені на пожежі сили та засоби, що забезпечують оперативні дії з гасіння.

До основних завдань тилу на пожежі відносяться:

- організація розвідки джерел протипожежного водопостачання;
- зустріч та розстановка на джерела протипожежного водопостачання пожежних автомобілів;
- забезпечення безперервної подачі вогнегасних речовин та роботи пожежної, рятувальної техніки;
- охорона магістральних рукавних ліній;
- забезпечення підрозділів, що працюють на пожежі, пально-мастильними матеріалами та вогнегасними речовинами, спеціальним пожежнотехнічним озброєнням та обладнанням.

117. За роботу тилу на пожежі відповідає начальник тилу, який призначається з числа начальницького складу і підпорядковується КГП, НШ.

118. Начальник тилу зобов'язаний:

- провести розвідку джерел водопостачання та організувати взаємодію зі службами водопостачання населеного пункту (об'єкта);

- організувати зустріч і розстановку на джерела водопостачання пожежні автомобілі, що прибули на місце пожежі та забезпечують подачу води та інших вогнегасних речовин;

- доповідати НШ (КГП) про кількість пожежних автомобілів, які необхідні для подачі води перекачуванням чи підвозом;

- забезпечувати найбільш ефективне використання пожежної техніки і безперебійну подачу води (вогнегасних речовин) до місця пожежі;

- організувати своєчасне забезпечення пожежних автомобілів пально-мастильними матеріалами, а також, за необхідності, доставку до місця пожежі спеціальних вогнегасних речовин і матеріалів, спеціального пожежнотехнічного озброєння, оснащення, у тому числі для безперебійної роботи ланок ГДЗС (ізолюючих протигазів, апаратів, компресорних установок, балонів, регенеративних патронів тощо), проведення технічного обслуговування пожежних автомобілів на місці пожежі;

- забезпечити охорону рукавних ліній, а також взаємодію з працівниками міліції з питань регулювання руху транспорту на дільницях тилу;

- вести облік роботи пожежної техніки, витрат вогнегасних речовин і ПММ, складати схеми розташування пожежної техніки та прокладених магістральних рукавних ліній, користуючись умовними позначеннями і скороченнями, що наведені в додатках 1 та 5 цього Статуту.

119. У розпорядження НТ, крім основних пожежних автомобілів може додатково надаватися техніка для підвозу води, рукавів, а також легкові і вантажні автомобілі, паливозаправники, авторемонтні майстерні, автобуси тощо.

120. Для керівництва роботою тилу, у разі необхідності, можуть призначатися помічники начальника тилу.

3.5 Оперативні дільниці на пожежі. Начальник оперативної дільниці на пожежі.

121. Оперативна дільниця (ОД) на пожежі – частина території на місці пожежі, на якій зосереджені сили і засоби, об'єднані конкретним оперативними завданням та єдиним керівництвом.

ОД створюються за рішенням КГП за місцем ведення (периметр пожежі, поверхи, сходові клітини, протипожежні перешкоди тощо) або за видами (рятування людей, ліквідування горіння, захист майна, боротьба з димом тощо) оперативних дій на пожежі.

Оперативні дії на ОД очолює його начальник. Начальники ОД призначаються КГП.

122. Начальник ОД безпосередньо підпорядковується КГП, начальнику штабу, забезпечує виконання поставлених завдань на відповідній ОД, відповідає за безпеку особового складу, підпорядкованого йому на пожежі, та збереженість пожежної техніки, повинен постійно знаходитися на її території, залишаючи її тільки з дозволу КГП.

123. Начальник ОД зобов'язаний:

- вести безперервну розвідку і доповідати КГП чи НШ про обстановку на дільниці;

- керувати діями підпорядкованих йому підрозділів;

- забезпечувати взаємодію підрозділів, що працюють на його ділянці, з підрозділами сусідніх ділянок;
- проводити розстановку сил і засобів на ОД;
- робити запит, у разі необхідності, про додаткові сили і засоби для вирішення поставлених завдань;
- забезпечувати маневрування та швидке перегрупування сил і засобів під час змін обстановки на ділянці;
- приймати самостійне рішення щодо перестановки сил і засобів, що забезпечить найшвидше ліквідування пожежі на ділянці, доповідати КГП чи НШ про прийняті рішення;
- організувати зв'язок на ОД;
- вимагати від підпорядкованого особового складу виконання правил безпеки праці, інформувати учасників гасіння пожежі про виникнення загрози їх життю або здоров'ю;
- доповідати КГП чи НШ про виконання поставлених завдань і про роботу підрозділів на ділянці.

3.6 Організація зв'язку на пожежі

124. Організація зв'язку на пожежі здійснюється для забезпечення управління силами і засобами, їх взаємодії та передачі інформації.

125. Для управління силами і засобами на пожежі встановлюється зв'язок між КГП і штабом, НТ, начальником ОД, а за необхідності - з пожежними автомобілями. Для забезпечення управління використовуються радіостанції та гучномовні установки автомобілів зв'язку і освітлення, а також переносні радіостанції, польові телефонні апарати, переговорні пристрої, електромегафони. У окремих випадках, за неможливості використання перерахованих пристроїв, для передачі команди (інформації) можуть використовуватись сигнали управління (додаток 8) а також мобільні телефони.

126. Для взаємодії між ОД, підрозділами, які працюють на пожежі, встановлюється зв'язок між начальниками ОД (підрозділів). При цьому використовуються переносні радіостанції, польові телефонні апарати, гучномовні пристрої та зв'язківці.

127. Для забезпечення передачі інформації встановлюється зв'язок між КГП, штабом і ПЗЧ (ОДС ОКЦ) за допомогою міської телефонної мережі або радіостанцій (мобільних телефонів). При цьому забезпечується обмін інформацією між ПЗЧ (ОДС ОКЦ) і підрозділами, які знаходяться на пожежі і на шляху слідування; передача повідомлень про обстановку і хід гасіння пожежі; виклик додаткових сил і засобів; передача вимог КГП до служб взаємодії.

128. У разі використання засобів радіозв'язку на пожежі КГП має забезпечити дотримання всіма абонентами правил радіообміну та здійснити організацію зв'язку в залежності від рангу пожежі.

Безпосередня відповідальність за організацію зв'язку на пожежі покладається на КГП.

При використанні номера абонента телефонної мережі для роботи в штабі за вказівкою НШ через АТС міста (населеного пункту, об'єкта) необхідно відключити телефонний апарат абонента на час гасіння пожежі.

Р О З Д І Л   Ч Е Т В Е Р Т И Й

ОБОВ'ЯЗКИ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ПОЖЕЖНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПІД ЧАС ГАСІННЯ ПОЖЕЖ

Обов'язки особового складу пожежних підрозділів при гасінні пожежі, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій визначаються керівником підрозділу з урахуванням тактичних можливостей техніки, яка знаходиться на оснащенні підрозділу та ступеню підготовленості особового складу до виконання того чи іншого виду робіт.

4.1 Обов'язки диспетчера (радіотелефоніста)

129. Черговий диспетчер (радіотелефоніст) підпорядковується начальнику чергового караулу пожежного підрозділу, а в оперативному відношенні – начальнику чергової зміни (старшому диспетчеру) ОДС ОКЦ, начальнику чергової зміни. Він відповідає за чіткий прийом, передачу і реєстрацію повідомлень, що надходять на пункт зв'язку частини, своєчасне направлення підрозділів до місця пожежі, аварії, катастрофи і стихійного лиха (далі – на пожежу) згідно з Розкладом виїзду пожежно-рятувальних підрозділів на пожежі (далі – Розкладом виїздів) або Планом залучення сил та засобів для гасіння пожеж (далі – План залучення сил та засобів)

130. Під час отримання повідомлення про пожежу черговий диспетчер (радіотелефоніст) зобов'язаний:

- отримавши по телефону повідомлення про пожежу, іншу надзвичайну ситуацію, не припиняючи розмови, увімкнути сигнал тривоги, а в нічний час і додаткове освітлення приміщень, заповнити путівку на виїзд чергового караулу (додаток 4) та її копії за кількістю виїжджаючих відділень, установити адресу виникнення пожежі, надзвичайної ситуації, прізвище того, хто повідомив і номер телефону, по якому здійснюється повідомлення, а при можливості – додаткові відомості (уточнене місце виникнення пожежі, характер надзвичайної ситуації, особливості маршруту слідування, що конкретно горить, чи є загроза людям, вибуху, отруєння тощо). За наявності гучномовного зв'язку оголосити найменування відділень, які повинні виїжджати, і адресу пожежі, надзвичайної ситуації, як правило, перед вмиканням сигналу "Тривога" і після його відключення, включати табло (якщо воно є) з переліком автомобілів, що виїжджають;

- передати путівку начальнику чергового караулу, повідомити йому наявні додаткові відомості про пожежу, надзвичайну ситуацію, одну копію путівки залишити собі;

- разом з путівкою на виїзд караулу передавати начальнику караулу план (картку) пожежогасіння об'єкту, що горить;

- по мірі отримання від заявника додаткових відомостей про пожежу,

надзвичайну ситуацію, передавати за допомогою радіозв'язку ці відомості підрозділам, що виїхали до місця виклику;

- про виїзд караулу на пожежу, у тому числі й на інші виїзди, повідомляти ОДС ОКЦ у встановленому в гарнізоні порядку;

- при отриманні сигналу "Тривога" по всіх системах автоматичної пожежної сигналізації діяти відповідно до інструкцій про порядок експлуатації даних установок сигналізації;

- при отриманні повідомлення про пожежу на об'єкті, на який передбачено автоматичне направлення сил і засобів за підвищеним номером (рангом) виклику, негайно повідомити про це ОДС ОКЦ;

- про направлення додаткових сил і засобів, відомості, що надійшли з місця роботи караулу, про повернення караулу до постійного місця дислокації інформувати ОДС ОКЦ і посадових осіб у встановленому порядку;

- встановлювати і підтримувати зв'язок з караулом, що виїхав на пожежу (аварію, катастрофу, стихійне лихо, на заняття тощо);

- з урахуванням особливостей об'єкта з'ясовувати за допомогою довідкової літератури і документації, а також через відповідні служби, його оперативно-тактичну характеристику, рівень загазованості, радіаційну обстановку, зміни метеоумов, які передбачаються тощо і при отриманні додаткових відомостей негайно доповідати їх до ОДС ОКЦ і КГП;

- за розпорядженням КГП сповістити та задіяти відповідні служби міста (об'єкту);

- вживати всіх необхідних заходів до своєчасного отримання інформації про обстановку з місця роботи караулу і негайно передавати отримані розпорядження й інформацію до ОДС ОКЦ;

- виконувати розпорядження, що надходять від начальника караулу, який виїхав на пожежу (КГП);

- виконувати обов'язки диспетчера ОДС ОКЦ, якщо на пункт зв'язку підрозділу покладені функції цієї служби гарнізону;

- у разі отримання повідомлення про пожежу поза межами району виїзду даного пожежного підрозділу, негайно передати його на ОДС ОКЦ та до пожежної частини, в районі виїзду якої виникла пожежа, і доповісти про це начальнику караулу;

- записувати у журнал пункту зв'язку підрозділу час отримання і зміст всіх повідомлень та розпоряджень, що надходять з місця пожежі (у тому числі час виїзду, прибуття на місце пожежі та повернення до постійного місця дислокації чергового караулу або відділення).

З метою отримання найбільш повної та достовірної інформації про пожежу, аварію, стихійне лихо та визначення єдиної форми розмови з заявником встановлюється перелік питань, які підлягають з'ясуванню:

- адреса і найменування об'єкта;
- кількість поверхів у будівлях об'єкта;
- місце пожежі (поверх), що горить, чи є загроза людям;
- прізвище (посада) особи, яка повідомляє про пожежу;
- іншу необхідну інформацію на розсуд начальника гарнізону.

Прийом повідомлення повинен проводитись в найкоротший термін з одночасним включенням сигналу "Тривога" (якщо не передбачено інше), з

обов'язковим підтвердженням особі, яка повідомила, про факт прийняття повідомлення про пожежу і час реєстрації.

Відсутність даних про заявника не може служити підставою для затримання виїзду на пожежу підрозділу, коли відома адреса.

131. Диспетчер (радіотелефоніст) пожежно-рятувального підрозділу не має права зменшити кількість сил і засобів, виїзд яких передбачений Розкладом виїзду та Планами залучення сил і засобів.

132. На пожежу направляються додаткові сили і засоби, якщо цього потребує характер першого чи додаткового (послідуючого) повідомлення, або за розпорядженням КГП.

4.2 Обов'язки пожежного (старшого пожежного)

133. Під час гасіння пожежі пожежний зобов'язаний:

- знати своє оперативне завдання, а також завдання відділення;
- виконувати команди і накази командирів і начальників беззаперечно, точно та у зазначений термін;
- не залишати своєї позиції без дозволу командира, крім випадків явної загрози життю або травмування;
- підтримувати зв'язок з командиром і пожежними свого відділення;
- діяти згідно з табелем розрахунку особового складу (Додаток 6);
- проявляти ініціативу і винахідливість під час виконання завдання;
- попереджати людей і вживати заходів для рятування у разі виявлення небезпеки для їх життя, про що доповідати командирю відділення;
- надавати першу медичну допомогу потерпілим;
- слідкувати за справністю пожежнотехнічного озброєння і спорядження та дбайливо поводитися з ним;
- вміти працювати з пожежно-технічним озброєнням, оснащенням, спорядженням, та радіостанціями, знати та дотримуватись правил радіообміну;
- дотримуватись правил безпеки праці;
- перевіряти наявність закріпленого пожежно-технічного озброєння після закінчення робіт, про результати доповідати командирю відділення.

134. Пожежний, який входить до складу розвідки, зобов'язаний:

- мати при собі необхідне пожежнотехнічне озброєння та спорядження;
- невідлучно прямувати за особою, яка очолює розвідку;
- уважно слідкувати за навколишньою обстановкою;
- у разі виявлення людей, які знаходяться у небезпеці, виявлення вогню чи диму у приміщеннях та у пустотах конструкцій будівель та змін у поведінці несучих конструкцій негайно доповідати особі, яка очолює розвідку.

135. Під час рятування людей пожежний зобов'язаний:

- мати при собі пожежно-технічне озброєння та спорядження, яке необхідне для вказаного командиром способу рятування;
- сповістити при вході до приміщення людей, які рятуються, про надання їм допомоги (вживати заходів для недопущення паніки);
- обрати найкоротший шлях і найбільш безпечний спосіб рятування, якщо вони не вказані командиром;
- проходити з людиною, яку рятує, через зону підвищених температур і сильного задимлення тільки у винятковому випадку, при цьому вжити заходів

для захисту її від дії небезпечних факторів пожежі.

136. Під час прокладання рукавної лінії пожежний зобов'язаний:

- обирати найбільш безпечні, зручні і найкоротші шляхи до позицій ствольників;

- уникати прокладання рукавів по гострих предметах або предметах, що горять, а також у місцях, де пролито їдкі речовини; якщо інших шляхів немає, для прокладання рукавів використовувати настил з підручних матеріалів та інші засоби для їх захисту від ушкоджень;

- не завалювати рукавними лініями проходи і сходи будівлі, прокладати рукавні лінії у сходових клітках, переважно між маршами;

- прокладати рукавні лінії по сторонах вулиці, дороги, двору, по можливості, поза проїжджими частинами, а через залізничне (трамвайне) полотно - під коліями (між шпалами);

- захищати рукава, що прокладені на проїжджій частині дороги (вулиці) рукавними містками;

- не допускати розміщення розгалуження на проїжджій частині дороги, перекручувань і заломів рукавів, ударів з'єднувальними головками по твердому покриттю дороги, а також різких згинань рукавів під час прокладання їх через перепони;

- закріплювати рукавні лінії, які прокладаються на висоті, рукавними затримками;

- створювати біля розгалуження необхідний для гасіння пожежі резерв пожежних рукавів для просування ствольників і для забезпечення маневрування стволом. У разі роботи пожежно-рятувальних підрозділів в умовах низьких температур прокладати резервну (другу) магістральну лінію;

- нарощувати за необхідності рукавні лінії у ствола;

- застосовувати всередині приміщень, як правило, прогумовані рукава;

- розміщувати рукавну лінію на пожежній автодрабині посередині сходів, закріплюючи її рукавними затримками;

- слідкувати за станом рукавних ліній, встановлювати затискачі рукавні на пошкоджені рукава або замінити їх на інші.

137. Під час евакуювання майна пожежний зобов'язаний:

- дотримуватись вказаної командиром послідовності евакуювання;

- обережно ставитись до майна, що евакуюється, і вживати заходів для його збереження;

- не захаращувати шляхи евакуювання.

138. Під час роботи зі стволом пожежний зобов'язаний:

- підійти якомога ближче до місця горіння, створивши при цьому необхідний запас рукавної лінії;

- просуватися уперед зі стволом, направляючи струмінь води до місць найбільш інтенсивного горіння, на конструкції та предмети, що горять;

- направляти струмінь води назустріч вогню, що поширюється, у першу чергу на ті частини конструкцій, згоряння чи зміни міцності яких у разі нагрівання можуть призвести до обвалення всієї конструкції чи частини споруди;

- направляти струмінь води зверху до низу у разі гасіння вертикальних поверхонь;

- перекрити чи вивести ствол назовні після того, як горіння ліквідовано;
- у разі зміни позиції тимчасово припинити подачу води чи перевести ствол, опущеним униз;
- не торкатись і не направляти струмінь води на електропроводи, що знаходяться під напругою, якщо не виконані всі вимоги безпеки праці;
- ліквідувати горіння за наявності крихкої чи скляної тари, за допомогою подачі розпиленої води чи піни;
- захищати резервуари з займистими і горючими рідинами, балони зі стисненими газами, установки і апарати, які знаходяться під тиском, шляхом охолодження їх поверхонь;
- захищати від теплової дії будівлі чи окремі частини будівель, направляючи струмінь води на конструкції, яким загрожує вогонь;
- не направляти струмінь води в місця подачі піни або порошку;
- не допускати надмірного проливання води;

139. Під час роботи з розкривання і розбирання конструкцій будівель пожежний зобов'язаний:

- проводити роботу у межах, вказаних командиром відділення;
- застосовувати пожежний механізований та немеханізований інструмент;
- виконувати роботи з розкриття і розбирання конструкцій з найменшою шкодою для будівлі, обладнання і майна;
- не допускати пошкоджень трубопроводів і арматури на них, а також ліній зв'язку й електромереж;
- завалювати димові труби, опори чи частини будівель під безпосереднім керівництвом КГП (чи особи за його дорученням) після віддалення з небезпечної зони людей і техніки;
- розкривати вікна і двері, за можливості, без пошкоджень.

140. При встановленні пожежного автомобіля на джерело водопостачання та прокладання рукавних ліній пожежний зобов'язаний:

- знати розташування джерел водопостачання в районі виїзду підрозділу (на об'єкті) та вміти їх відшукати;
- не допускати переїзду автотранспорту через рукави, що не захищені рукавними містками або іншими пристроями;
- слідкувати за справним станом магістральних рукавних ліній; встановлювати рукавні затискачі на пошкоджені рукави, відмічаючи місця пошкоджень або замінювати пошкоджені рукави;
- регулювати подачу води до робочих рукавних ліній;
- підтримувати зв'язок з водієм та ствольниками.

141. пожежний – зв'язківець зобов'язаний:

- отримавши та з'ясувавши накази командира (КГП), своєчасно передавати їх за належністю без спотворень;
- швидко, вірно та за належністю передавати усні накази, після чого негайно повернутися до керівника і доповісти йому про передачу наказу;
- встановити і підтримувати постійний зв'язок зі штабом на пожежі, ОДС ОКЦ, ПЗЧ за допомогою радіозв'язку, телефоном тощо;
- мати при собі переносну радіостанцію, довідник телефонів, перелік позивних, блокнот, олівці та електричний ліхтар.

142. Пожежний (дозорний) на місці ліквідованої пожежі зобов'язаний:

- спостерігати за територією, де ліквідовано пожежу, у разі виявлення осередків пожежі повідомити про них пожежний підрозділ і розпочати гасіння;
- підтримувати періодичний зв'язок з начальником чергового караулу, доповідати йому про обстановку на дільниці, що охороняється;
- не залишати об'єкт, що охороняється, без наказу посадової особи за розпорядженням якої виставлено дозор;
- після отримання дозволу на повернення до підрозділу, повідомити про це адміністрацію об'єкта.

4.3 Обов'язки водія пожежного автомобіля

143. Водій пожежного автомобіля зобов'язаний:

- знати матеріальну частину, технічні можливості пожежного автомобіля, вміти працювати зі спеціальними агрегатами і обладнанням;
- знати, яке пожежнотехнічне озброєння та обладнання вивозиться пожежним автомобілем;
- зберігати ПТО, що знаходиться на автомобілі;
- утримувати пожежний автомобіль справним і у постійній готовності;
- вміти впевнено керувати пожежним автомобілем за різних умов на дорогах і за будь-якої погоди, дотримуючись правил дорожнього руху та інструкції з експлуатації пожежного автомобіля;
- знати і дотримуватись встановлених у частині правил посадки особового складу у пожежний автомобіль, розміщення пожежнотехнічного озброєння та обладнання;
- встановлювати пожежний автомобіль так, щоб у разі раптового розвитку пожежі в його напрямку, автомобіль можна було передислокувати на безпечну відстань;
- постійно знаходитись біля автомобіля, забезпечуючи безперервну роботу його систем, механізмів і агрегатів, постійно слідкувати за командами і сигналами командира відділення і швидко їх виконувати;
- уміти працювати з радіостанцією, знати і дотримуватись правил радіообміну;
- забезпечити безперервну подачу вогнегасних речовин;
- подавати воду до рукавної лінії та припиняти її подачу тільки за командою КГП, начальника ОД, ствольника (або осіб за їх дорученням);
- при подачі води до рукавної лінії підвищення тиску здійснювати поступово і підтримувати його відповідно до наказу начальника (ствольника);
- за низької температури повітря не зупиняти роботу пожежного насоса;
- слідкувати за витратами ПММ та вогнегасних речовин і своєчасно доповідати про необхідність їх поповнення;
- якщо є порушення нормальної роботи механізмів автомобіля, доповісти начальнику, одночасно вжити заходів щодо виявлення несправностей та їх ліквідації;
- виконувати роботи з технічного обслуговування автомобіля на пожежі;
- надавати першу медичну допомогу потерпілим;
- знати і при необхідності, за рішенням КГП, виконувати обов'язки постового на посту безпеки (у малочисельних підрозділах).

4.4 Обов'язки командира відділення

144. Командир відділення є безпосереднім начальником особового складу відділення і несе відповідальність за його дії та виконання ним правил безпеки праці. Він керує оперативною роботою відділення.

145. Командир відділення зобов'язаний:

- після прибуття на місце пожежі керувати гасінням пожежі до прибуття старшого начальника, надалі виконувати його накази;
- знати оперативне завдання свого відділення і караулу, довести його до кожного підлеглого;
- забезпечити взаємодію оперативного розрахунку;
- забезпечити правильне і точне виконання пожежними наказів, команд, розпоряджень та сигналів;
- контролювати дотримання особовим складом відділення правил безпеки праці;
- підтримувати зв'язок з начальником, якому він підпорядкований, своєчасно доповідати йому про зміни обстановки на ділянці роботи;
- забезпечити ефективну роботу пожежної техніки, яка використовується відділенням;
- забезпечити своєчасну заправку пожежного автомобіля вогнегасними речовинами і пально-мастильними матеріалами;
- уміти працювати з радіостанцією, знати правила радіообміну і дотримуватись їх;
- надавати першу медичну допомогу потерпілим.

146. Під час оперативного розгортання командир відділення зобов'язаний:

- забезпечити оперативне розгортання у мінімально короткий термін;
- вказати особовому складу відділення місце знаходження джерел водопостачання, напрям і способи прокладання рукавних ліній, місце встановлення розгалуження з урахуванням використання мінімальної кількості рукавів у лініях, кількість і види стволів, позиції ствольників, місця установки ручних пожежних драбин;
- слідкувати за правильністю установки ручних пожежних драбин;
- доповісти начальнику, якому він підпорядкований, про виконання оперативного розгортання.

147. Під час виконання робіт з розкриття і розбирання конструкцій командир відділення зобов'язаний:

- призначити для цієї роботи необхідну кількість пожежних, забезпечити їх відповідним пожежним інструментом та обладнанням, вказати мету, місця та обсяги робіт, які мають бути виконані під час розкриття і розбирання конструкцій;
- вказати пожежним місце для розміщення розібраних конструкцій і матеріалів, а біля місця скидання виставити постового;
- забезпечити бережливе ставлення до обладнання і матеріалів;
- забезпечити безпечне проведення робіт, вживаючи заходів щодо знеструмлення електромережі й електроустаткування, відключення газопроводів поблизу місця роботи, а також проти завалювання конструкцій;
- слідкувати за поведінкою несучих конструкцій і не допускати їх пошкоджень.

148. Під час виконання завдань з евакуювання майна командир відділення

зобов'язаний:

- вказати пожежним послідовність евакуювання, шляхи і місце розміщення майна;
- слідкувати за обережним ставленням до евакуйованого майна і його збереженням.

149. Командир відділення може залучатися КГП, НТ для виконання обов'язків помічника НТ та виконувати його обов'язки.

150. За командою чи сигналом "Відбій" командир відділення зобов'язаний:

- перевірити наявність особового складу відділення;
- перевірити наявність пожежнотехнічного озброєння, обладнання і спорядження, забезпечити дозавправлення пожежного автомобіля водою;
- доповісти начальнику, якому командир відділення підпорядкований на пожежі, про готовність відділення до від'їзду до місця постійної дислокації.

151. Під час несення служби відділенням на місці ліквідованої пожежі командир відділення зобов'язаний:

- організувати безперервне спостереження за місцем пожежі;
- тримати у постійній готовності засоби гасіння;
- у разі виявлення осередків пожежі, повідомити про це ПЗЧ (ОДС ОКЦ) та вжити заходів для їх ліквідування;
- повернутися до пожежного підрозділу за наказом начальника караулу, до складу якого входить відділення;
- про від'їзд відділення повідомити адміністрацію об'єкта, поклавши на неї подальше спостереження за місцем ліквідованої пожежі.

152. Після повернення відділення до місця постійної дислокації командир відділення зобов'язаний:

- забезпечити швидке приведення пожежного автомобіля, пожежнотехнічного озброєння та обладнання у готовність, доповісти про це начальнику караулу;
- вжити заходів для просушування чи заміни спеціального одягу особового складу відділення, пожежних рукавів тощо.

4.5 Обов'язки начальника караулу

153. Начальник караулу керує оперативною роботою, особовим складом караулу, несе відповідальність за його безпеку, виконання оперативного завдання, поставленого перед караулом, збереження пожежної техніки, пожежнотехнічного оснащення, обладнання і спорядження.

154. Начальник караулу, який прибув на чолі караулу до місця пожежі першим, як КГП, керується статтями 102-107 цього Статуту, а у випадку, коли на місці виклику вже працюють підрозділи, зобов'язаний доповісти КГП (до штабу) про прибуття, отримати завдання і забезпечити його виконання.

155. Під час прямування до місця пожежі начальник караулу зобов'язаний:

- визначити найкоротший (оптимальний) маршрут руху і контролювати виконання водіями пожежних автомобілів вимог Правил дорожнього руху;
- ознайомитись з оперативною документацією пожежогасіння;
- постійно прослуховувати за допомогою радіостанції інформацію з місця пожежі, від ОДС ОКЦ і ПЗЧ;
- у разі вимушеної зупинки на шляху прямування керуватись статтею 25

цього Статуту.

156. Під час проведення рятувальних робіт начальник караулу зобов'язаний:

- вказати командирам відділень шляхи і способи рятування людей;
- одночасно з рятуванням людей організувати роботу з гасіння пожежі, виділивши для цього особовий склад, який не залучений до рятувальних робіт.

157. Під час оперативного розгортання начальник караулу зобов'язаний визначити завдання кожному відділенню з урахуванням своєчасного введення у дію необхідних сил і засобів.

158. Під час подавання стволів начальник караулу зобов'язаний:

- призначити командира відділення для керівництва роботою лафетного ствола;
- організувати зв'язок між водіями при подачі води до лафетного ствола від двох автомобілів;
- у разі подання пінного чи порошкового ствола визначити спосіб подачі піни чи порошку до осередку пожежі і для керівництва роботою стволів призначити відповідальних;
- підготувати водяні стволи для ліквідування можливих залишків осередків пожежі (для охолодження конструкцій) після подачі піни чи порошку;
- одночасно з гасінням організувати подачу стволів на захист сусідніх будівель, споруд, приміщень та несучих конструкцій.

159. Під час організації робіт з розкриття і розбирання конструкцій начальник караулу зобов'язаний:

- розподілити ділянки робіт між відділеннями, забезпечити їх засобами гасіння, діелектричними засобами, індикаторами тощо;
- віддавати накази командирам відділень на проведення робіт;
- вказати мету, обсяги і межі розкриття та розбирання, а також місця для розміщення матеріалів.

160. Під час організації евакуювання майна начальник караулу зобов'язаний:

- проводити евакуювання одночасно з гасінням пожежі;
- призначити командира відділення для керівництва евакуюванням, вказати її послідовність, шляхи, а також місце для розміщення евакуйованого майна, забезпечити його зберігання.

161. Під час евакуювання тварин начальник караулу зобов'язаний:

- встановити характер загрози тваринам, їх вид, кількість, спосіб утримання, стан шляхів евакуювання;
- вжити заходів щодо видалення диму;
- залучати до евакуювання обслуговуючий персонал і членів добровільних формувань;
- використовувати всі виходи для безпечної евакуації тварин з одночасною подачею стволів для ліквідування пожежі.

162. Після повернення до місця постійної дислокації начальник караулу зобов'язаний забезпечити негайне приведення до готовності пожежної техніки, ПТО, після чого повідомити ПЗЧ (ОДС ОКЦ) про готовність караулу до виїзду, скласти (заповнити) необхідні документи про ліквідовану пожежу (додаток 10).

РОЗДІЛ П'ЯТИЙ

ОСОБЛИВОСТІ ГАСІННЯ ПОЖЕЖ У СКЛАДНИХ УМОВАХ

5.1 Гасіння пожеж в умовах низьких температур, під час шквального вітру та недостатньої кількості води

163. Під час гасіння пожеж в умовах низьких температур КГП зобов'язаний:

- застосовувати на відкритих пожежах та за достатньої кількості води пожежні стволи з великою витратою, не допускати використання стволів, що перекриваються, і стволів-розпилювачів;

- вживати заходів щодо попередження утворення льоду на шляхах евакуювання людей і руху особового складу;

- прокладати лінії з прогумованих та латексних рукавів великих діаметрів, рукавні розгалуження, за можливості, встановлювати усередині будівлі, а у разі розміщення ззовні – вживати заходи щодо їх утеплення;

- захищати з'єднувальні головки рукавних ліній підручними засобами, у тому числі снігом;

- під час подавання води з водоймищ чи пожежних гідрантів спочатку подавати воду з насоса у вільний патрубок і тільки за умови стійкої роботи насоса подавати воду до рукавних ліній;

- прокладати сухі резервні рукавні лінії;

- у разі зменшення витрат води підігрівати її у насосі, збільшуючи число обертів двигуна;

- уникати перекриття пожежних стволів та рукавних розгалужень, не допускати вимкнення насосів;

- у разі заміни та прибирання пожежних рукавів, нарощуванні ліній, подачу води не припиняти, а вказані роботи проводити з боку ствола, зменшивши напір, залучаючи з цією метою якомога більшу кількість особового складу;

- визначити місця заправки теплою (до 30°C) водою та за необхідності заправити нею цистерни;

- змерзлі рукава в місцях перегинань і з'єднань відігрівати гарячою водою, паром чи нагрітими газами; змерзлі з'єднувальні головки, розгалуження та стволи в окремих випадках дозволяється відігрівати паяльними лампами та факелами;

- підготувати місця для обігріву учасників гасіння та постраждалих, а також зосередити в цих місцях резерв спеціального одягу для особового складу;

- уникати кріплень на пожежних драбинах та поблизу них рукавних ліній, не допускати обливання драбин водою;

- не допускати надмірного проливання води по сходових клітинах.

164. Під час гасіння пожежі в умовах сильного вітру КГП зобов'язаний:

- проводити гасіння потужними струменями води;

- забезпечувати у мінімально короткий термін охоплення струменями всього об'єкта, що горить, починаючи з флангів;

- створити резерв сил та засобів для гасіння нових осередків пожежі;

- організувати спостереження за станом об'єктів, що знаходяться з

підвітряного боку, та їх захист за допомогою постів та дозорів, забезпечивши їх необхідними засобами;

- в особливо загрозливих випадках створювати на основних шляхах поширювання вогню протипожежні розриви аж до розбирання окремих будівель, споруд;

- передбачити можливість активного маневру (передислокації, відступу тощо) силами та засобами у разі раптової зміни обстановки, у тому числі, напряму вітру.

165. Під час гасіння пожеж в умовах недостатньої кількості води КГП зобов'язаний:

- вжити заходів щодо використання інших вогнегасних речовин;

- організувати подавання пожежних стволів тільки на вирішальному напрямку, забезпечуючи локалізуванню пожежі на інших ділянках шляхом розбирання конструкцій та створення необхідних розривів;

- проводити додаткову розвідку джерел водопостачання для виявлення запасів води (артезіанські свердловини, чани, градирні, колодязі, водонапірні вежі тощо);

- організувати подачу води на гасіння розвинених пожеж за допомогою насосних станцій, морських та річкових суден, пожежних поїздів, а також перекачуванням насосами пожежних автомобілів;

- забезпечити підвезення води автоцистернами, бензовозами, поливальними та іншими автомобілями, якщо подача води по магістральних рукавних лініях неможлива (відсутність або недостатня кількість рукавів, техніки, пожежних автомобілів, джерел водопостачання). Застосовувати таку кількість пожежних стволів, яка забезпечує безперервну їх роботу з урахуванням запасів та підвезеної води;

- організувати пункт заправки техніки водою і призначити особу, відповідальну за його безперервну та безперебійну роботу;

- здійснювати поповнення джерел водопостачання малої ємності;

- організувати забір води за допомогою пожежних гідроелеваторів, мотопомп чи інших засобів, якщо перепад висот між пожежним автомобілем та рівнем води у водоймищі перевищує максимальну висоту всмоктування насоса чи відсутній під'їзд до водоймищ;

- організувати будівництво тимчасових пожежних водоймищ та пірсів під час гасіння великих, складних та тривалих пожеж;

- подавати пожежні стволи з насадками малого діаметра, використовувати стволи, що перекриваються, стволи-розпилювачі, застосовувати змочувачі, забезпечуючи економну витрату води;

- у разі слабого тиску у водопровідній мережі вжити заходів щодо його підвищення; забір води здійснювати з пожежних гідрантів через напірно-всмоктувальні рукава чи з колодязів гідрантів, попередньо заповнивши їх водою;

- якщо на місці пожежі відсутні джерела водопостачання, й доставляти воду нічим і немає звідки, організувати роботу щодо запобігання поширювання вогню шляхом розбирання конструкцій, видалення предметів і окремих конструкцій будівель, що горять, чи зносу будівель і споруд, а також ліквідування горіння підручними засобами та матеріалами.

5.2 Гасіння пожеж при наявності вибухових речовин.

166. При пожежах на об'єктах при наявності вибухових речовин (далі – ВР) можливо:

- вибухи, що супроводжуються ударною хвилею, високотемпературним викидом газів (полум'я), виділенням отруйних газів, та приводять до руйнування будівель чи окремих його частин, руйнування чи пошкодження зовнішнього й внутрішнього водопроводів, стаціонарних засобів гасіння, технологічного обладнання, пожежної техніки, завалення джерел водопостачання, доріг і під'їздів до об'єкта, що горить, швидкого поширювання пожежі, а також до виникнення нових осередків пожежі та вибухів;

- ураження працюючих на пожежі уламками конструкцій та ударною хвилею, а також опіки та отруєння токсичними продуктами горіння і вибуху.

167. Під час гасіння пожежі на об'єктах з наявністю ВР КГП зобов'язаний:

- встановити загрозу вибуху та його можливі наслідки, розміри небезпечної зони, місцезнаходження та кількість ВР, а також способи їх евакуації, стан технологічного обладнання та установок пожежогасіння;

- до визначення ступеню загрози вибуху, провести розвідку без установки головного пожежного автомобіля на джерело водопостачання, створити резерв, всі сили і засоби розташовувати на безпечній відстані від місця пожежі;

- встановити єдиний сигнал відходу особового складу у безпечну зону у разі загрози вибуху;

- організувати штаб на пожежі до якого залучити представників об'єкта;

- до гасіння приступати тільки після попереднього відповідного інструктажу уповноваженими на те фахівцями об'єкта;

- встановити вид вогнегасної речовини, необхідної для гасіння вибухових речовин, чи ліквідування наслідків вибуху, наявність виділення небезпечних хімічних речовин та визначення засобів захисту від них;

- гасіння організувати з використанням мінімальної кількості особового складу, які перебувають в небезпечній зоні.;

- при отриманні інформації за результатами розвідки, або від працівників підприємства про горіння безпосередньо ВР, прийняти рішення про негайну евакуацію особового складу та техніки на безпечну відстань від місця можливого вибуху;

- для гасіння використовувати розпилену воду або піну, запобігаючи використанню компактних струменів води. Якщо є необхідність у введенні в дію стволів "А" (лафетних), необхідно враховувати ступінь чутливості ВР до детонації від ударів компактних струменів;

- одночасно з гасінням проводити охолодження технологічного обладнання, для якого створюється загроза дії високих температур, а за можливості евакуювати ВР;

- прокладати рукавні лінії у напрямі кутів будинків і споруд, використовуючи, якщо це можливо, захисну військову техніку, захисні переносні щити тощо;

- у разі горіння твердих ВР у герметичних апаратах вжити заходів для їх інтенсивного охолодження, розгерметизації і подачі вогнегасних речовин усередину апарата, якщо це можливо і безпечно;

- передбачити резервний варіант розгортання сил і засобів від джерел водопостачання, що знаходяться поза зоною можливих ушкоджень;
- організувати розвідку та вести безперервне спостереження за змінами обстановки на пожежі, у першу чергу за оточуючими складськими приміщеннями та спорудами, що мають найбільше завантаження ВР, з метою своєчасного визначення нових меж безпечної зони та виводу за її межі особового складу та техніки;
- виставити постових з засобами гасіння для ліквідування нових осередків пожежі, що можуть виникнути під час вибуху.

5.3 Гасіння пожеж при наявності небезпечних хімічних речовин

168. У разі пожеж (аварій) на об'єктах, пов'язаних з виробництвом, зберіганням, транспортуванням сильнодіючих отруйних речовин та небезпечних хімічних речовин (далі – НХР) може виникнути складна обстановка з утворенням зон хімічного зараження та осередків хімічного ураження, яка здатна привести до ураження людей та тварин і при якій можливо:

- термічне розкладання хімікатів з виділенням НХР, горючих газів та сильних окислювачів;
- створення вибухо-пожежонебезпечних сумішей;
- руйнування посудин і технологічних установок з цими речовинами, їх поширювання на великі площі;
- вибухи ємностей, тари, руйнування конструктивних елементів будівель;
- утворення хмари отруйних речовин та її поширення на значну територію;
- скупчення пари отруйних речовин у підвалах та низьких місцях;
- попадання вказаних речовин у природні джерела водопостачання та інженерно-комунікаційні споруди;
- ураження працюючих на пожежі уламками конструкцій та осколками, а також опіки та отруєння токсичними продуктами.

169. Під час пожеж на об'єктах з наявністю НХР КГП зобов'язаний:

- перед виїздом до місця аварії чи пожежі екіпірувати особовий склад індивідуальними засобами захисту, приладами хімічної розвідки;
- по прибуттю до місця аварії чи пожежі провести розвідку, з'ясувати у адміністрації об'єкту властивості НХР, в якій кількості, де і як зберігаються (знаходяться), загрозу і розміри хімічної небезпеки, визначити термін перебування особового складу у зараженій зоні та вирішити, які вогнегасні речовини використовувати;
- організувати роботу штабу, включивши до його складу представників адміністрації об'єкта (населеного пункту), отримати від них письмовий допуск на гасіння пожежі у зараженій зоні (Додаток 7);
- організувати гасіння пожежі мінімальною кількістю особового складу, захищеного індивідуальними засобами захисту. Роботу особового складу організувати у три зміни: перша - працює в зоні зараження, друга - знаходиться на межі зони зараження, третя - в резерві;
- організувати розміщення пожежної техніки так, щоб вона не потрапила до зони зараження;
- встановити взаємодію зі службами, що залучені згідно з планом

залучення сил та засобів для організації спеціальної хімічної розвідки;

- визначити позиції ствольників та техніки з навітряного боку;
- у разі створення хмари НХР евакуювати людей і тварин з підвітряної сторони;
- у разі використання для ліквідування наслідків аварії води, тип (компактна чи розпилена) та напрямок подачі водяних струменів визначається по узгодженню з адміністрацією об'єкта;
- дегазацію діляниць зараження проводити до безпечної концентрації;
- призначити відповідального за безпеку праці, організувати через адміністрацію об'єкта (населеного пункту) пункти медичної допомоги, харчування і відпочинку особового складу;
- створити резерв сил і засобів, ланок ГДЗС, засобів індивідуального захисту, який повинен знаходитись поза зоною зараження;
- після ліквідування пожежі (аварії) забезпечити проведення повної або часткової санітарної та спеціальної обробки особового складу, його медичного огляду, дезактивацію техніки, пожежнотехнічного озброєння, обладнання і спорядження, яке використовувалось на пожежі (аварії).

170. Залучати членів добровільних протипожежних формувань і громадян до розбирання і евакуації хімікатів і добрив тільки за узгодженням з адміністрацією об'єкта (населеного пункту), яка зобов'язана забезпечити їх необхідними захисними засобами і проінструктувати про заходи безпеки під час проведення робіт.

5.4 Гасіння пожеж на об'єктах з наявністю радіоактивних речовин та в зонах радіоактивного забруднення

171. При пожежах на об'єктах з наявністю радіоактивних речовин та радіоактивного забруднення можливо:

- виникнення небезпечних рівнів радіації;
- швидке поширювання радіоактивних аерозолів, радіонуклідів спільно з продуктами горіння по території місцевості, системах вентиляції, конвекційних потоках, через технологічні та інші прорізи, а також поширення радіоактивних рідин і розчинів;
- радіоактивне опромінення особового складу, забруднення спеціального одягу, пожежної техніки радіоактивними речовинами.

172. Пожежно-рятувальні підрозділи, які виїжджають на пожежі до об'єктів з наявністю радіоактивних речовин, обов'язково повинні мати табельні прилади дозиметричного контролю, відповідні індивідуальні засоби захисту.

173. Під час гасіння пожежі на об'єктах та у зоні з наявністю радіоактивних речовин КГП зобов'язаний:

- спільно з спеціалістами об'єкта та службою дозиметричного контролю встановити вид і рівень радіації, допустимий час роботи особового складу на гасінні пожежі, межі радіоактивного забруднення і можливі шляхи його поширення. Приступити до гасіння пожежі після отримання письмового дозволу;

під час роботи у відселеній зоні гасіння проводити самотійно після проведення радіохімічної розвідки;

- створити штаб на пожежі незалежно від розмірів пожежі і кількості

працюючих пожежних підрозділів, до складу якого включити фахівців об'єкта і служби дозиметричного контролю для оперативного з'ясування обстановки і консультацій з питань пожежогасіння;

- вибрати вогнегасні речовини за узгодженням з інженерно-технічним персоналом об'єкта;

- забезпечити гасіння з навітряної сторони;

- організувати застосовування розпилених струменів води для зменшення зони поширення радіоактивних аерозолів; за узгодженням з адміністрацією задіяти системи вентиляції та інші засоби;

- організувати через адміністрацію об'єкта дозиметричний контроль, пункт дезактивації, санітарної обробки і медичної допомоги особовому складу;

- організувати виконання робіт із залученням мінімально необхідної кількості особового складу, забезпечивши їх ізолюючими протигазами, масками та захисним одягом, приладами індивідуального і групового дозиметричного контролю;

- приймати рішення про припинення оперативних дій та виведення особового складу із небезпечної зони, якщо рівні іонізуючих випромінювань значно перевищують допустимі. У виняткових випадках, пов'язаних з рятуванням людей та попередженням розвитку пожежі, КГП має право приймати рішення щодо продовження роботи пожежних підрозділів на відповідних дільницях, встановлює при цьому максимально допустимий час перебування особового складу у небезпечній зоні та забезпечує його своєчасну заміну;

- організувати створення резерву сил і засобів, ланок ГДЗС, захисного одягу, приладів індивідуального і групового дозиметричного контролю, який знаходиться поза зоною радіоактивного зараження;

- визначити через адміністрацію об'єкта зони радіоактивного забруднення, позначити їх і виставити пости безпеки;

- встановити сигнали попередження та відходу з позицій для особового складу, який знаходиться в особливо небезпечній зоні.

174. Після ліквідування пожежі КГП зобов'язаний:

- організувати санітарну обробку особового складу, який працював у небезпечній зоні, і вихідний дозиметричний контроль;

- провести дезактивацію і дозиметричний контроль протигазів, одягу, взуття, спорядження, пожежної техніки.

Р О З Д І Л Ш О С Т И Й

ГАСІННЯ ПОЖЕЖ У БУДИНКАХ ТА СПОРУДАХ

6.1 ГАСІННЯ ПОЖЕЖ У БУДИНКАХ ТА СПОРУДАХ

175. Під час пожеж у будинках і спорудах можливо:

- наявність великої кількості людей, яким склалася загроза від небезпечних факторів пожежі;

- задимлення на поверхах, що горять, на нижче та вище розташованих поверхах;

- заповнення приміщень вибухонебезпечними та токсичними леткими продуктами горіння, які не має змоги виявити візуально за зовнішніми ознаками;

- вибухи та спалахи;

- у разі обмеженої кількості дверних та віконних прорізів, можливе підвищення температури до небезпечного для людини рівня не тільки в приміщеннях, де знаходиться зона горіння, а і в приміщеннях, що знаходяться поряд;

- велике горюче навантаження приміщень;

- поверхневе горіння матеріалів і речовин;

- швидке поширювання вогню і диму через значну кількість отворів дверей, вікон, побутових та технологічних прорізів, комунікацій, балконів тощо;

- втрата цілісності, несучої здатності будівельних конструкцій та їх обвалення, поширювання в цих місцях полум'я;

- горіння в порожнинах будівельних конструкцій і в завалах;

- наявність матеріалів, у разі горіння яких виділяються небезпечні хімічні речовини;

- наявність пошкоджених електромереж та електроприладів під напругою, в тому числі з пошкодженою електроізоляцією;

- пошкодження газових магістралей.

176. Під час гасіння пожежі в підвалах КГП зобов'язаний:

- встановити конструктивні особливості перекриття над підвалом, стін та перегородок, наявність прорізів та комунікацій різного призначення (вентиляційних, ліфтових, електрокабельних, технологічних тощо) і можливість поширювання по них вогню на поверхи будівлі та у прилеглі приміщення підвалу;

- встановити наявність віконних прямиків та можливість введення через них стволів, зниження температури, видалення диму;

- вжити заходів для попередження задимлення сходових клітин, використовуючи з цією метою перемички і засоби димовидалення;

- за неможливості швидкого проникнення до осередку пожежі через двері або віконні прямики, визначити місця розкриття отворів у перекриттях чи стінах;

- вжити заходів щодо зниження температури в приміщеннях підвалу, для чого використовувати розпилені водяні струмені;

- провести перевірку будівельних конструкцій (в тому числі методом розкривання) поверху, розташованого над підвалом;

- у разі необхідності подати стволи на захист вище розташованого поверху;

- для гасіння застосовувати, як правило стволи "Б", стволи-розпилювачі та піну; більш потужні стволи використовувати при розвинутих пожежах.

177. Під час гасіння пожеж на поверхах будівель КГП зобов'язаний:

- встановити наявність загрози людям, шляхи і способи їх рятування та евакуації, попередити виникнення паніки;

- застосовувати стволи "Б", що перекриваються, та піну; більш потужні стволи застосовувати тільки під час розвинутої пожежі і на протязі обмеженого часу;

- для подачі води на верхні поверхи чи покрівлю використовувати стаціонарні сухотруби і пожежні крани;

- використати засоби протипожежного захисту об'єкта - систему димовидалення, насоси підвищувачі, систему пожежогасіння, пожежні ліфти тощо;

- якщо горіння проходить на одному чи декількох поверхах, організувати подавання стволів на поверхи, що горять, а на вище і нижче розташовані поверхи вводити стволи на їх захист;

- для попередження поширення вогню на вище і нижче розташовані поверхи, організувати розкривання конструкцій з порожнинами та їх проливання;

- перевіряти, а у разі необхідності - подавати стволи на захист побутових, технологічних прорізів, каналів, комунікацій, балконів в вище і нижче розташовані поверхи, на горище;

- організувати гасіння усіх приміщень, що горять, одночасно, загальна кількість стволів визначається розрахунком, але, як правило, не менше одного ствола на кожне приміщення;

- у разі недостатньої кількості сил і засобів організувати гасіння послідовно, подаючи стволи від крайніх приміщень, що горять, до центру пожежі;

- на поверхах з важкогорючими конструкціями стін чи перегородок організувати подавання резервних стволів зі сходових клітин секцій, що не горять, у приміщення, які розташовані поряд з приміщеннями, що горять; організувати перевірку приміщень, суміжних з приміщеннями, що горять, з іншої сходової клітини, навіть за наявності капітальної стіни;

- організувати перевірку суміжних приміщень, проводячи контрольні розкриття всіх місць, куди міг поширитись вогонь, особливу увагу звернути на нижні і верхні частини вертикальних конструкцій з порожнинами;

- у разі горіння перекриття і загрози його обвалення організувати виведення людей з небезпечної зони, вище і нижче розташованих поверхів;

- організувати подачу стволів на поверхи через сходові клітки, або через вікна, балкони, по ручних пожежних драбинах, автодрабинах, авто підіймачах, використовуючи рятувальні мотузки;

- організувати розкриття конструкцій одночасно зверху і знизу;

- вжити заходів щодо попередження можливих вибухів балонів з газами, систем опалення тощо.

178. Під час гасіння пожежі на горищах та покрівлях КГП зобов'язаний:

- подавання перших стволів здійснювати, як правило, по сходових клітинах, а у разі необхідності - через слухові вікна, надалі розкривати отвори у покрівлі;

- зосередити на місці пожежі необхідну кількість сил та засобів для розкриття покрівлі;

- у разі необхідності організувати розкриття покрівлі для видалення диму, зниження температури, подачі стволів до горища;

- при розвинутій пожежі організувати гасіння стволами, поданими безпосередньо з ручних пожежних драбин, автодрабин, авто підіймачів, які потрібно розставляти рівномірно по периметру будівлі (пожежі) з таким

розрахунком, щоб струменями води проливалася вся площа пожежі; гасіння здійснювати по периметру пожежі, просуваючись від капітальних стін до центру пожежі;

- організувати, подачу стволів, що перекриваються, стволів-розпилювачів, застосовувати змочувальники чи піну;
- передбачити резервні стволи для захисту верхнього поверху будівлі (під горищем).

6.2 ГАСІННЯ ПОЖЕЖ У ТУНЕЛЯХ ТЕПЛОТРАС

179. Під час гасіння пожеж у тунелях теплотрас можливо:

- підвищення температури до небезпечного для людини рівня;
- нагріті до високих температур трубопроводи, пошкодження арматури трубопроводів, розтікання та розбризкування нагрітого теплоносія та нагрітого пару теплоносія під тиском;
- пошкодження і горіння термоізоляції теплотрас, оголення нагрітих до високих температур трубопроводів.

180. Під час гасіння пожеж у тунелях теплотрас КГП зобов'язаний:

- визначити межі зони горіння та межі локалізування пожежі;
- за допомогою технічного персоналу об'єкта вжити заходів щодо зниження температури теплоносія в теплотрасах, а за можливості перекрити його подачу;
- провести розвідку отворів у будівельних конструкціях тунелю, по всій його довжині, для введення засобів пожежогасіння;
- у разі необхідності, по узгодженню з технічним персоналом служби, яка експлуатує тунель, проробити отвори у будівельних конструкціях тунелю;
- подати стволи "Б" чи заповнити тунель піною, паром чи інертними газами;
- організувати зняття теплоізоляції з трубопроводів з метою попередження поширювання по ній вогню.

6.3 ГАСІННЯ ПОЖЕЖ НА НОВОБУДОВАХ ТА ОБ'ЄКТАХ, ЩО РЕКОНСТРУЮЮТЬСЯ

181. Під час гасіння пожеж на новобудовах та об'єктах що реконструюються можливо:

- наявність зовнішніх та внутрішніх горючих дерев'яних риштувань;
- наявність складів з вибухо-пожежонебезпечними речовинами;
- наявність тимчасових електрокабелів та електроцитів під напругою;
- наявність балонів з газами та барабанів з карбідом кальцію;
- наявність отворів та прорізів у міжповерхових перекриттях, відсутність на висотах та в місцях отворів огорожі, відсутність сходових маршів;

182. Під час гасіння пожежі на новобудовах та об'єктах, що реконструюються, КГП зобов'язаний:

- забезпечити захист стволами несучих конструкцій будівель, риштувань, драбин (трапів), переходів;
- під час горіння риштувань ззовні будинку організувати подачу потужних водяних струменів і не допускати поширювання вогню усередину будівлі;

- під час розвинутих пожеж організувати подачу лафетних стволів і стволів “А” у середину будівлі;
- у разі неможливості подачі необхідної кількості стволів організувати розбирання риштувань, створюючи протипожежні розриви;
- визначити позиції ствольників та шляхи виходу їх на позиції та відходу;
- в окремих випадках гасіння здійснювати зі стволів, що подаються за допомогою пожежних автодрабин, авто підіймачів та баштових кранів.

6.4 ГАСІННЯ ПОЖЕЖ У БУДІВЛЯХ ПІДВИЩЕНОЇ ПОВЕРХОВОСТІ ТА ВИСОТНИХ БУДИНКАХ

183. У будівлях підвищеної поверховості та висотних будинках у разі пожеж можливі:

- наявність великої кількості людей, яким загрожують небезпечні фактори пожежі, виникнення серед людей паніки;
- складність проведення рятувальних робіт;
- поширювання вогню і токсичних продуктів горіння у вертикальному напрямі як у середині будівлі, так і ззовні по вікнам і балконам;
- задимлення сходових клітин і верхніх поверхів через шахти ліфтів та інші вертикальні канали;
- висока температура на шляхах евакуювання та поверхах, де виникла пожежа (у коридорах і на сходових клітинах);
- складність у керуванні силами і засобами, які беруть участь у гасінні пожежі;
- відсутність необхідної кількості техніки та обладнання, яке може бути використане під час гасіння пожеж у висотних будинках;
- складність подачі засобів гасіння до верхніх поверхів будівлі;
- необхідність застосування спеціальних технічних засобів для проведення рятувальних робіт і ліквідування пожежі.

184. У разі гасіння пожежі в будівлях підвищеної поверховості та висотних будинках розвідку необхідно проводити декількома розвідувальними групами.

185. Під час розвідки пожежі крім виконання основного оперативного завдання, необхідно встановити:

- ступінь загрози людям, шляхи і способи їх рятування;
- можливість використання пожежних ліфтів, стаціонарних засобів гасіння, видалення диму, пожежних кранів, підвищення тиску води в пожежних кранах тощо.

186. Під час гасіння пожежі у будівлях підвищеної поверховості та висотних будинках КГП зобов'язаний:

- організувати рятування людей;
- зосередити на місці пожежі у мінімально короткий час потрібну кількість пожежних автодрабин і авто підіймачів, ланок (відділень) ГДЗС;
- вжити заходів щодо запобігання паніки, використовуючи внутрішню систему сповіщення, гучномовний зв'язок, плакати, інше;
- для подачі води (піни) у першу чергу використовувати пожежні крани і стаціонарні сухотруби з одночасним оперативним розгортанням від пожежних автомобілів;

- підйом особового складу і пожежотехнічного озброєння на поверхи здійснювати сходовими клітками, за допомогою пожежних автодрабин, авто підйімачів тощо (забороняється для цього використовувати ліфти, за винятком пожежних ліфтів, спеціально передбачених для цих цілей);

- прокладання рукавних ліній поза будівлею (вертикально по зовнішніх стінах) здійснюється зі скаток чи за допомогою рятувальних мотузок з послідовним кріпленням рукавної лінії за несучі конструкції будівлі рукавними затримками;

- під час прокладання магістральних рукавних ліній організувати встановлення одного розгалуження біля входу в будівлі, а другого – на один-два поверхи нижче від поверху, на якому виникла пожежа;

- вжити заходів для захисту особового складу і пожежних автомобілів від скла та інших предметів, що падають з висоти, огороження небезпечної зони та виставлення постових;

- для контролю за роботою рукавних ліній організувати виставлення постів з резервними рукавами з розрахунку один пост на одну рукавну лінію, прокладену вертикально. Використовувати для цього рукава підвищеної міцності.

6.5 ГАСІННЯ ПОЖЕЖ ПОКРІВЕЛЬ ВЕЛИКИХ ПЛОЩ

187. При пожежах покрівель великих площ можливі:

- швидке поширювання вогню порожнинами і нижніми горючими поверхнями покриттів, а також виділення великої кількості диму;
- проведення трудомістких робіт з розкривання;
- велика віддаленість осередків пожежі від зовнішніх входів до будівлі;
- наявність світлових аераційних ліхтарів;
- обрушення великої площі.

188. Під час гасіння покрівель великих площ КГП зобов'язаний:

- організувати подачу стволів на гасіння і захист у двох напрямках - усередину будівлі і на покриття;
- організувати ліквідування горіння знизу за допомогою стаціонарних і переносних лафетних стволів і стволів "А", а на покритті - стволами "А" та "Б";
- забезпечити захист несучих конструкцій даху;
- за наявності протипожежних вогнестійких зон, враховувати можливість переходу вогню як під зоною, так і по даху;
- у разі швидкого поширювання вогню організувати створення протипожежних розривів у покритті; за вихідні рубежі використовувати вогнестійкі зони, протипожежні стіни, зосереджуючи у цих пунктах необхідну кількість сил і засобів.

6.6 ГАСІННЯ ПОЖЕЖ У БУДІВЛЯХ З МЕТАЛЕВИМИ КОНСТРУКЦІЯМИ З ВИКОРИСТАННЯМ ГОРЮЧИХ ПОЛІМЕРНИХ УТЕПЛЮВАЧІВ

189. При пожежах у будівлях і спорудах з металевих конструкцій з горючими утеплювачами (пінополістирол, пінополіуретан тощо) можливо:

- швидке та приховане поширювання вогню по полімерному утеплювачу усередині стінових і покрівельних панелей;
- виділення токсичних речовин та сильне задимлення;
- утворення нових осередків пожежі усередині будівлі від полімерного утеплювача і бітуму, що горять і розтікаються ;
- швидка деформація несучих конструкцій і обвалення покриття та інших незахищених металевих конструктивних елементів.

190. Під час гасіння пожеж у будівлях з металевими конструкціями з використанням горючих полімерних утеплювачів КГП зобов'язаний:

- організувати подачу стволів “А” і “Б” у декількох напрямках;
- усередину будівлі – для охолодження несучих конструкцій покриття, колон нижнього пояса, покрівельних панелей, а також на гасіння осередків усередині будівлі і на захист майна;
- на покриття будівлі – для гасіння і попередження поширювання вогню по всій площі з одночасним проробленням отворів для видалення диму і зниження температури, а також розкриттям покрівельного килиму і влаштуванням розривів в утеплювачі;
- на зовнішню поверхню стін – для охолодження і гасіння стінових панелей з одночасним розкриттям конструкцій і влаштуванням розривів;
- враховувати можливість переходу вогню до суміжних секцій і відсіків через пояси в огорожувальних конструкціях, протипожежні стіни і перегородки;
- під час гасіння пожежі на покритті організувати використання світлових аераційних ліхтарів, вентиляційних каналів;
- після закінчення гасіння пожежі організувати перевірку стінових і покрівельних панелей з метою ліквідування можливих незначних осередків горіння.

6.7 ГАСІННЯ ПОЖЕЖ У ЛАЗНЯХ-САУНАХ

191. Під час пожеж у лазнях-саунах можливі:

- накопичення та вибух продуктів термічного розкладання (піролізу) деревини з наступним викидом гарячих газів;
- наявність людей;
- велике задимлення та висока температура;
- мала кількість входів та віконних отворів;
- швидке поширювання вогню по площі приміщень;
- наявність електрообладнання, що знаходиться під напругою;
- небезпека падіння особового складу у басейни та отримання опіків від гарячих предметів та конструкцій.

192. Під час гасіння пожеж у лазнях-саунах КГП зобов'язаний:

- з'ясувати наявність людей, їх кількість та організувати їх евакуацію;
- з'ясувати схему розташування приміщень;
- для гасіння пожежі в парильному відділенні в першу чергу використати стаціонарний зрошувальний сухотруб;
- за можливості організувати попереднє вентилявання приміщень для зниження температури, концентрації диму і продуктів піролізу деревини, для чого застосовувати димовисмоктувач та засоби природної вентиляції, а також подачу піни;
- розстановку сил і засобів здійснювати з урахуванням можливого вибуху у парильному відділенні;
- створити резервні ланки (відділення) ГДЗС;
- відкривати двері потрібно таким чином, щоб в момент відкриття пожежний знаходився за стіною, прикриваючись дверним полотном і був чим ближче до підлоги.

6.8 ГАСІННЯ ПОЖЕЖ У ЛІКУВАЛЬНИХ, ДИТЯЧИХ ДОШКІЛЬНИХ ТА НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

193. Під час пожеж у лікувальних, дитячих дошкільних та навчальних закладах можливі:

- наявність категорії людей з непередбаченою поведінкою (хворі, малі діти тощо);
- виникнення паніки;
- наявність людей з обмеженою змогою рухатись;
- наявність людей, у яких стресова ситуація може викликати погіршення здоров'я;
- наявність безперервних процесів та нетранспортабельних хворих (операцій, реанімаційних процесів тощо);
- наявність великої кількості дітей різного віку;
- особливий (складний) план приміщень;
- велика завантаженість горючими матеріалами;
- розвинута система вентиляції і кондиціонування повітря;
- наявність великої кількості медпрепаратів на основі ЗР та ГР, горючої рентгенівської плівки, хімічних реактивів, балонів з газами тощо;
- наявність цінної та унікальної медичної апаратури;
- наявність обладнання з радіоактивними елементами;
- наявність бактеріологічних препаратів.

194. У разі гасіння пожежі у лікувальних, дитячих дошкільних та навчальних закладах КГП зобов'язаний під час розвідки пожежі встановити:

- які заходи вжиті медичним персоналом з евакуювання хворих з приміщень, в яких їм загрожує небезпека;
- кількість хворих, які підлягають евакуюванню, їх транспортабельність, шляхи і черговість евакуювання;
- кого з медичного персоналу можна залучити до роботи з евакуювання хворих і місце їх евакуювання;
- всебічно оцінити дані розвідки і рекомендації обслуговуючого персоналу,

оцінити обстановку і якою мірою вона може впливати на успішне евакуювання хворих;

- організувати з урахуванням рекомендацій медичного персоналу порядок евакуювання важкохворих (хворих, яких на даний час оперують, знаходяться під наркозом, немовлята, які знаходяться у кувезах), залучивши необхідну кількість сил і засобів для рятування людей та захист їх від небезпечних факторів пожежі;

- для попередження паніки, враховуючи консультації обслуговуючого персоналу, особливо під час роботи особового складу у пологових будинках, нервово-психіатричних і інфекційних лікарнях не вмикати сигнали “сирена” під час під’їзду до місця пожежі, встановлювати, за можливості, пожежні автомобілі та прокладати рукавні магістральні лінії за будівлями, огорожами, щоб їх не могли бачити хворі;

- після евакуювання хворих, організувати перевірку всіх приміщень, що задимлені, горять, а також суміжні з ними, та шляхи, якими проводилось евакуювання, від адміністрації лікувального закладу вимагати перевірки наявності хворих (немовлят);

- організувати захист від проливання води складів медикаментів, аптек, фармацевтичних відділень і обладнання лікувальних кабінетів;

- після ліквідування пожежі в інфекційному відділенні організувати санітарну обробку особового складу пожежних підрозділів, керуючись вказівками медичного персоналу.

195. Під час гасіння пожежі у навчальному закладі КГП зобов’язаний:

- з’ясувати кількість і вік учнів (студентів);

- організувати спільно з вчителями (викладачами) планове і швидке евакуювання дітей, у першу чергу дітей молодшого віку;

- після евакуювання організувати перевірку всіх приміщень, що задимлені, горять, а також суміжні з ними, та шляхи, якими проводилось евакуювання, від керівника (вчителів, викладачів) навчального закладу вимагати перевірки наявності учнів (студентів);

- організувати захист чи евакуювання цінного обладнання;

196. Під час гасіння пожежі у дитячому дошкільному закладі КГП зобов’язаний:

- організувати евакуювання дітей спільно з обслуговуючим персоналом;

- організувати перевірку, чи не залишились діти у гральних і спальних кімнатах, підсобних приміщеннях, чи немає дітей у шафах, на ліжках і під ними, за занавісками і різними меблями;

- після евакуювання вимагати від керівника (вихователів) дитячого закладу перевірки наявності дітей.

6.9 ГАСІННЯ ПОЖЕЖ У КУЛЬТУРНО-ВИДОВИЩНИХ ЗАКЛАДАХ

197. Гасіння пожеж у культурно-видовищних закладах, особливо у період їх роботи, пов’язано з проведенням складних робіт з евакуювання і рятування людей. Під час пожеж на цих об’єктах можливо:

- наявність великої кількості людей у залі для глядачів і сценічному комплексі, виникнення паніки;

- швидке поширення вогню сценою, перехід його до зали для глядачів і на горище, а також поширення вогню вентиляційними системами, пустотами;

- обвалення підвісної стелі, перекриттів над залом для глядачів;

- сильне задимлення зали для глядачів, гримерних, складів та шляхів евакуювання (фойє, сходових клітин тощо).

198. Під час гасіння пожежі у культурно-видовищних закладах КГП зобов'язаний:

- вжити заходів для попередження паніки;

- організувати і провести у мінімальний термін евакуювання людей з зали для глядачів, у першу чергу з галерей, балконів;

- встановити кількість обслуговуючого персоналу, які знаходяться у підвалах та поза межами зали для глядачів.

199. Під час пожежі на сцені КГП зобов'язаний:

- організувати подачу стволів на сцену з боку зали для глядачів з одночасним захистом колосників і карманів сцени, а також прорізів у суміжні зі сценою приміщення;

- на гасіння сцени та захист колосників подавати потужні стволи "А" та лафетні стволи;

- організувати опускання протипожежної завіси і охолодження її з боку зали для глядачів;

- організувати гасіння і захист стаціонарними засобами пожежогасіння (установками пожежогасіння, лафетними стволами, водяними завісами тощо);

- за умови недостатньої кількості сил і засобів, явної загрози переходу вогню і диму до зали для глядачів, а також з метою запобігання задимленню зали глядачів при наявності в ньому людей організувати відкривання димових люків;

- опустити декорації що горять до рівня планшету сцени;

- організувати розвідку на горищі, у залі для глядачів і трюмі.

200. Під час пожежі у трюмі застосовують піну, забезпечивши захист планшета сцени з оркестрового приміщення, потім вводять стволи для захисту інших приміщень.

201. У разі горіння колосників перші стволи на гасіння слід подавати з боку сходових кліток, застосовуючи пожежні автодрабини та колінчасті авто підіймачі, вводити резервні стволи до приміщення горища над залом для глядачів.

202. Під час пожежі у залі для глядачів:

- організувати подачу стволів на гасіння пожежі, на захист сцени і горища, а також на захист інших приміщень;

- організувати опускання протипожежної завіси і її охолодження;

- вжити заходів для захисту підвісної стелі, звертаючи особливу увагу на зниження температури на горищі і на неприпустимість перевантаження стелі;

- організувати перевірку вентиляційної системи, за необхідності, розкрити

повітропроводи і подати у них стволи;

- вжити заходів щодо захисту працюючих від можливого падіння ліпних архітектурних прикрас, різних конструкцій будівель, лебідок тощо.

6.10 ГАСІННЯ ПОЖЕЖ У МУЗЕЯХ, ВИСТАВКАХ, БІБЛІОТЕКАХ, АРХІВНИХ СХОВИЩАХ, ЦЕРКВАХ (КУЛЬТОВИХ РЕЛІГІЙНИХ ПРИМІЩЕННЯХ, І СПОРУДАХ), ПРИМІЩЕННЯХ ОБЧИСЛЮВАЛЬНИХ ЦЕНТРІВ ТА ОБ'ЄКТІВ ЗВ'ЯЗКУ

203. У разі пожежі на цих об'єктах можливі:

- скупчення великої кількості людей, виникнення паніки;
- пошкодження вогнем, димом і вогнегасними речовинами наукових, історичних, художніх та інших культурних цінностей;
- деформація незахищених металоконструкцій, обвалення;
- розповсюдження пожежі на значні площі, задимлення приміщень великих об'ємів;
- складність планування;
- відсутність достатньої кількості входів і віконних отворів;
- наявність великої кількості горючих матеріалів і унікальних цінностей.

204. Під час гасіння пожежі у музеї, бібліотеці, церкві, архівному сховищі, на виставці КГП зобов'язаний:

- вжити заходів для евакуювання людей та попередження паніки;
- створити штаб гасіння пожежі, до якого залучити представників об'єкта;
- з'ясувати у адміністрації місця розташування унікальних цінностей і ступінь загрози їм від вогню і диму, необхідність і порядок їх евакуювання;
- визначити, які вогнегасні речовини можуть бути застосовані для гасіння;
- організувати гасіння пожежі з одночасним захистом майна від вогнегасних речовин;
- організувати гасіння пожежі і розбирання конструкцій, зберігаючи експонати і архітектурне оформлення приміщень;
- вжити заходів щодо охорони евакуйованого майна та цінностей;
- організувати перевірку порожнин будівельних конструкцій перекриттів, перегородок, вентиляційних і калориферних каналів, здійснивши заходи щодо припинення поширювання вогню по них;
- застосовувати прогумовані рукава, а на гасіння подавати стволи "Б", що перекиваються, піну, розпилену воду, вогнегасні порошки, інертні гази.

205. Під час гасіння пожежі у приміщеннях обчислювального центру або на об'єкті зв'язку КГП зобов'язаний:

- з'ясувати у адміністрації об'єкта місце пожежі, наявність у будинку людей, розташування машинних залів, наукових та матеріальних цінностей і ступінь загрози їм від вогню і диму, чи спрацювала автоматична установка пожежогасіння;
- визначити, які вогнегасні речовини можна використовувати для гасіння, зазвичай, застосовувати вогнегасні порошки, інертні гази і піну;
- за узгодженням з адміністрацією вживати заходів щодо відключення силової і освітлювальної мережі, вентиляції;

- організувати гасіння пожежі з одночасним захистом обчислювального обладнання та іншого майна від вогнегасних речовин;
- організувати перевірку порожнин підпільного простору, перекриттів, перегородок, вентиляційних, калориферних, кабельних та інших комунікаційних каналів, вжити заходів щодо попередження поширювання вогню по ним;
- вжити заходів щодо охорони евакуйованого майна.

Р О З Д І Л   С Ь О М И Й

ГАСІННЯ ПОЖЕЖ У БУДІВЛЯХ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ.

7.1. Гасіння пожеж на енергетичних об'єктах і приміщеннях з електроустановками

206. У разі пожеж на енергетичних підприємствах приміщеннях з електроустановками можливі:

- швидке поширювання вогню у разі пошкодження мастильної системи генераторів, трансформаторів і розподільних пристроїв, розтікання мастила, що горить, у кабельні тунелі, напівповерхи та мастильні підвали, а також по горючому утеплювачу та конструктивних елементах будівлі;
- викиди та розбризування під тиском мастила, що горить;
- горіння рідкометалевого теплоносія (натрію, калію), у разі взаємодії якого з водою та деякими іншими вогнегасними речовинами підвищується температура, виділяється водень, внаслідок чого можуть відбуватися вибухи;
- виникнення небезпечних рівнів радіації;
- утворення вибухонебезпечних концентрацій у разі руйнування системи охолодження на водні;
- порушення сталого радіозв'язку;
- сильне задимлення з утворенням токсичних продуктів горіння;
- деформація та обвалення незахищених металевих конструкцій покрівлі, ходових містків, майданчиків, технологічного обладнання;
- знаходження електроустановок під високою напругою, ураження особового складу електричним струмом.

207. Під час гасіння пожежі на енергетичних підприємствах і приміщеннях з електроустановками КГП зобов'язаний:

- встановити зв'язок зі старшим зміни на енергетичному об'єкті, отримати від нього дані щодо обстановки на пожежі і письмовий допуск на гасіння;
- встановити наявність та працездатність стаціонарних установок пожежогасіння, сухотрубів для подачі вогнегасних речовин та порядок приведення їх в дію;
- встановити дільниці і приміщення, де можливе і неможливе перебування пожежних та можливість проведення ними оперативних дій;
- встановити, які електроустановки будуть небезпечні для пожежних у процесі гасіння, робота яких систем і агрегатів буде сприяти поширюванню пожежі;

- отримати від уповноважених на те посадових осіб інструктаж з безпеки праці під час гасіння пожежі на цьому об'єкті;
- розвідку проводити у декількох напрямках можливого поширювання вогню,
- створити штаб гасіння пожежі, до якого залучити інженерно-технічний персонал об'єкта;
- для гасіння пожежі в першу чергу використовувати стаціонарні засоби, порошок, вуглекислоту, а для захисту перекриттів, металевих будівельних конструкцій лафетні стволи та стволи "А";
- перекриття подачі водню на охолодження генераторів узгоджувати і проводити за допомогою обслуговуючого персоналу об'єкта;
- гасіння пожежі на енергетичному об'єкті без постійного чергового персоналу до прибуття виїзної бригади проводити тільки за заздалегідь розробленим і узгодженим оперативним планом пожежогасіння; вжити заходів для виклику обслуговуючого персоналу об'єкта;
- не допускати скупчення особового складу у приміщеннях з електроустановками.

Гасіння вогню усередині трансформаторів та іншого наповненого мастилом електрообладнання здійснювати порошком, піною чи розпиленою водою, стволи подавати через отвори шинопроводів, при цьому уникати аварійного зливання мастила з трансформаторів.

208. Під час гасіння пожеж на об'єктах атомних електростанцій КГП зобов'язаний:

- організувати гасіння відповідно до вимог статей 104, 105, 108 цього Статуту;
- створювати відокремлені бойові ділянки з гасіння пожежі у зоні чи приміщеннях з підвищеним рівнем радіації;
- встановити і постійно підтримувати зв'язок з підрозділами і ланками (відділеннями) ГДЗС, які працюють у зонах підвищеної радіації, за необхідності, давати вказівки щодо порядку виконання робіт;
- для належної роботи штабу на пожежі задіяти автоматичну телефонну станцію АЕС.

7.2 Гасіння пожеж на підприємствах металургії та машинобудування

209. У разі пожеж на підприємствах металургії та машинобудування можливо:

- швидке поширювання вогню мастилопроводами, кабельними тунелями і поверхнями, транспортерними галереями, покриттями великої площі і системами гідравліки, що знаходяться під високим тиском;
- виникнення і поширювання пожежі нижче рівня землі і на висотах;
- сильне задимлення приміщень великих об'ємів, що поширюється на значну відстань від осередку горіння;
- розливи розплавленого металу і шлаку;
- факельне горіння газів і рідин, що знаходяться в апаратах і трубопроводах під тиском;

- загазованість території аміаком, коксовим, доменним та іншими газами, вибухи газів і сажі.

210. Під час гасіння пожежі на підприємствах металургії та машинобудування КГП зобов'язаний:

- організувати штаб на пожежі;
- визначити можливість зупинки технологічного обладнання і відключення електроенергії, необхідність припинення подачі мастила до гідросистеми, займистих і горючих речовин, як добавки, до шихти на трактах подачі вугілля;
- визначити можливість поширювання вогню у перевантажувальних вузлах, транспортерних галереях, кабельних тунелях, підвалах та у машинній залі;
- залучати аварійно-газорятувальну службу об'єкта для контролю за аналізом повітря у районі робіт;
- у разі гасіння факела газу у місцях руйнування газопроводу всі дії з гасіння пожежі узгоджувати з адміністрацією об'єкта для виключення можливості завдання шкоди процесам виробництва, а також загазованості території та будівель;
- для гасіння пожежі у транспортерних галереях організувати подачу потужних водяних стволів на гасіння і захист несучих конструкцій, визначити позиції ствольників у місцях примикання галерей до перевантажних вузлів і спирання на підтримувальні колони;
- для гасіння пожеж на прокатних станах, організувати подавання пінних стволів на захист тунелю для мастилопроводів і з боку енергетичних та машинних залів;
- у разі фонтанного горіння мастила, що виходить із систем гідравліки, залучати адміністрацію об'єкта для припинення подачі мастила та забезпечити інтенсивне охолодження металевих конструкцій;
- організувати подавання у мастилопідвали пінних стволів для гасіння і захисту мастилобаків і траншей мастилопроводів;
- у разі аварій, в результаті яких має місце розлиття мастила і шлаку, організувати охолодження сусідніх несучих конструкцій.

7.3 Гасіння пожеж на підприємствах текстильної промисловості

211. Під час пожеж на підприємствах текстильної промисловості можливі:

- швидке поширювання вогню займистими матеріалами, що знаходяться у розрихленому та пилоподібному стані;
- вибухи у вентиляційних пристроях і приміщеннях, де можливе накопичення пилу;
- складність видалення диму з будівель безліхтарного типу.

212. Під час гасіння пожежі на підприємствах текстильної промисловості КГП зобов'язаний:

- організувати розвідку у декількох напрямках можливого поширювання пожежі;
- організувати подавання стволів по фронту горіння через дверні, віконні та технологічні прорізи, з боку сходових клітин, сусідніх приміщень, одночасно

подаючи стволи на захист горища, нижче і вище розташованих поверхів, суміжних приміщень і камер осаджування пилу;

- у приміщеннях з наявністю пилу організувати подачу стволів-розпилювачів і тільки після зволоження приміщень проводити гасіння компактними струменями;

- в першу чергу вжити заходів щодо застосування автоматичних систем пожежогасіння;

- вжити заходів для відключення систем вентиляції, пневматичного і моно рейкового транспорту; у разі поширювання вогню цими системами застосовувати для гасіння піну;

- організувати застосування розпиленої води чи піни під час пожежі на технічних горищах, "пилових підвалах" та в інших підвальних приміщеннях.

7.4 Гасіння пожеж у холодильниках

213. У разі пожеж в холодильниках можливо:

- деформація та обвалення стелажів, утворення завалів з товарів, що зберігаються, і зруйнованих конструкцій;

- приховані осередки пожежі;

- сильне задимлення і погане освітлення приміщень, наявність шахт ліфтів, що створює умови поширювання вогню на верхні поверхи;

- порушення кріплення теплоізоляційних плит до стінових конструкцій і їх обвалення;

- пошкодження комунікацій та обладнання для подавання холодоагентів (аміаку та ін.) холодильного устаткування, що призводить до виникнення аварійних ситуацій з можливими вибухами, появою нових осередків пожежі, виникнення у приміщеннях вибухонебезпечних сумішей, отруєння і опіки особового складу токсичними і агресивними холодоагентами.

214. Під час гасіння пожежі у холодильнику КГП зобов'язаний:

- з'ясувати місця розташування протипожежних поясів, отримати відомості про будівельні конструкції і продукцію, що зберігається;

- для визначення меж поширювання вогню проводити контрольні розкривання теплоізоляції на всій її глибині; у разі поширювання вогню по теплоізоляції вжити заходів щодо створення у ній протипожежних розривів за допомогою механізованого інструменту;

- вжити заходів щодо припинення роботи вентиляційної системи і подачі охолоджувальних речовин у обладнання приміщень, що горять, відключення холодильних установок, не допускати випуску холодоагенту до зони, де працює особовий склад;

- для гасіння холодильних камер і теплоізоляції застосовувати розпилені струмені води із змочувальниками та піну;

- вести інтенсивне зрошення хмари аміаку розпиленими струменями води.

7.5 Гасіння пожеж у торгових та складських приміщеннях

215. Під час пожеж у торгових та складських приміщеннях можливі:

- горіння полімерних матеріалів і розтікання розплаву, що горить та сприяє

виникненню нових осередків пожежі як по горизонталі, так і на нижче розташованих поверхах;

- деформація та обвалення металоконструкцій, стелажів та утворення завалів у проходах;

- складність планування, мала кількість входів і віконних отворів;

- скупчення людей і майна;

- наявність матеріалів, що мають різні фізико-хімічні властивості;

- швидке поширювання вогню по горючій упаковці товарів;

- інтенсивне димоутворення, виділення токсичних речовин.

216. Під час гасіння пожеж у торгових та складських приміщеннях КГП зобов'язаний:

- уточнити місце розміщення товарів, визначити порядок і вжити заходів для їх евакуювання чи захисту, використовуючи навантажувально-розвантажувальні технічні засоби;

- для гасіння подавати розпилену воду стволами, що перекриваються, вогнегасні порошки, піну та інертні гази;

- вжити заходів щодо охорони майна, що евакуйоване.

7.6 Гасіння пожеж на підприємствах деревообробної і целюлозно-паперової промисловості

217. Під час пожеж на підприємствах деревообробної і целюлозно-паперової промисловості можливі:

- швидке поширювання вогню дерев'яними будівлями, галереями, транспортерами, вентиляційними системами, екстаустерними установками тощо;

- інтенсивне поширювання вогню по всій сушильній частині картонно-папероробної машини;

- розлітання іскор на сусідні будівлі і спорудження у разі відкритої пожежі;

- обвалення галерей;

- розривання транспортерних стрічок і їх падіння на нульову позначку у галереях з нахилом;

- виділення хлору та інших небезпечних хімічних речовин.

218. Під час пожежі на підприємствах деревообробної і целюлозно-паперової промисловості КГП зобов'язаний:

- вжити заходів для припинення подавання сировини на картонно-папероробну машину одночасно з введенням водяних і пінних стволів; машини під час пожежі не зупиняти;

- забезпечити засобами індивідуального захисту весь особовий склад (включаючи водіїв пожежних автомобілів), працюючий у цехах по виробництву і зберіганню хлору, хлоропродуктів, сірки та інших токсичних речовин, а також у спорудах для їх транспортування;

- подати стволів до підземної бункерної галереї подачі щепи, для захисту бункерів і транспортерної стрічки, забезпечити інтенсивне проливання водою щепи, що є під бункерами, з її одночасним видаленням і розкриттям засипаних вікон бункерів; у разі розвиненої пожежі, за можливості, затопити бункери

водою;

- у галереях з нахилом подачі щепи і кори організувати введення стволів до верхньої частини галереї з боку цеху і організувати гасіння пожежі знизу вгору.

7.7 Гасіння пожеж на елеваторах, млинах та комбікормових заводах

219. У разі пожеж на елеваторах, млинах та комбікормових заводах можливі:

- швидке поширення вогню і продуктів горіння всіма приміщеннями як у вертикальному, так і в горизонтальному напрямках, через технологічні отвори і прорізи, вентиляційними, аспіраційними системами, системами транспортування зерна, обладнанням, галереями тощо;

- вибухи пилу з борошна і елеваторного пилу та продуктів розкладання, що супроводжується руйнуванням будівель (споруд).

220. Під час гасіння пожеж на елеваторах, млинах та комбікормових заводах КГП зобов'язаний:

- вжити заходів щодо зупинки і перекривання вентиляційної та аспіраційної систем, зупинити роботу технологічного обладнання. Якщо перекривні пристрої деформувались - організувати розкриття повітропроводів і заповнення їх піною;

- визначити вид зернопродуктів (сировини), їх кількість;

- гасіння і випуск сировини здійснювати з обов'язковою флегматизацією горючої газової суміші вуглекислотним газом чи азотом в силосі чи бункері;

- для гасіння пожежі до вежі елеватора організувати подавання стволів з боку надсилосного приміщення за допомогою зовнішніх пожежних драбин чи пожежних автодрабин і знизу вежі - по внутрішніх драбинах. Одночасно вжити заходів щодо захисту галерей, що з'єднують вежу з млином чи іншими приміщеннями;

- під час гасіння пожеж у млинах організувати подавання стволів-розпилювачів у першу чергу до осередку пожежі і на вище розташований поверх, потім на нижній поверх і на захист прорізів;

- у приміщеннях з наявністю пилу з борошна та елеваторного пилу, а також розсипу муки застосувати стволи-розпилювачі, або стволи з насадками-розпилювачами; гасіння компактними струменями проводити тільки після зволоження приміщення розпиленою водою, не допускаючи направлення їх на відкриті купи муки;

- у суміжних приміщеннях з наявністю пилу, що не горять, організувати змочування поверхні конструкцій і обладнання розпиленими струменями;

- для подавання води на верхні поверхи організувати використання сухотрубів і пожежних кранів з вмиканням насосів-підвищувачів;

- для обмеження поширення вогню галереями і транспортерами організувати введення у дію водяних завіс;

- організувати у приміщеннях, які не горять, захист зерна і борошна від води.

220. Під час пожежі у зерносушарнях вжити заходів щодо зупинки вентиляторів, подачі теплоносія до сушильної камери, подачі зерна з сушарні

на склад і збільшення подачі сирого зерна до сушарні.

Р О З Д І Л   В О С Ь М И Й

ГАСІННЯ ПОЖЕЖ НА ОБ'ЄКТАХ ДОБУВАННЯ, ЗБЕРІГАННЯ, ПЕРЕРОБКИ ТА ТРАНСПОРТУВАННЯ ГОРЮЧИХ РЕЧОВИН І ГАЗІВ

8.1 Гасіння пожеж в резервуарних парках зі зберігання займистих та горючих речовин (ЗР та ГР), а також зріджених вуглеводних газів (ЗВГ)

222. Пожежі у резервуарних парках зберігання ЗР, ГР і ЗВГ характеризуються:

- розривами резервуарів, закипанням і викидом нафтопродуктів;
- утворенням зон, що ускладнюють подачу вогнегасних речовин, у результаті обвалення покрівель резервуарів,
- сильним тепловипромінюванням та конвективними потоками від резервуара, що горить;
- швидким розвитком і поширюванням вогню по технологічних лотках, розлитих ЗР і ГР, каналізаційних та інших системах;
- змінами напрямів потоків продуктів горіння і теплової дії залежно від метеорологічних умов.

223. Під час розвідки пожежі, крім виконання загальних завдань розвідки необхідно визначити:

- кількість та вид ЗР і ГР у резервуарі, що горить, та у сусідніх резервуарах, рівні заповнення, наявність водяної подушки, характер руйнування покрівлі резервуарів,
- стан обвалування, загрозу пошкодження суміжних споруджень у разі викидів чи руйнувань резервуара, шляхи можливого розтікання рідини;
- наявність і стан виробничої і зливової каналізації, оглядових колодязів і гідрозатворів;
- можливість відкачування чи випуску нафтопродуктів з резервуарів і заповнення їх водою чи парою;
- наявність, стан і можливість використання стаціонарних установок та засобів пожежогасіння, водопостачання і піноутворюючих речовин, можливість швидкої доставки піноутворюючих речовин з сусідніх об'єктів.

224. Для підготовки пінної атаки необхідно:

- зосередити на місці пожежі і підготувати до дії розрахункову кількість і необхідний резерв піноутворювача і засобів пінного пожежогасіння;
- призначити відділення і відповідальних з числа осіб начальницького складу для установки, забезпечення роботи та обслуговування необхідної кількості пінопідйомників, пожежних автодрабин, переконатися у знаннях ними своїх обов'язків;
- встановити та оголосити всьому особовому складу сигнали початку і припинення подачі піни, відходу особового складу за наявності загрози закипання, викиду нафтопродуктів з резервуара.

225. Під час гасіння пожежі в резервуарному парку КГП зобов'язаний:

- організувати штаб на пожежі, включивши до його складу представників адміністрації та фахівців об'єкта;
- здійснити розрахунок необхідної кількості сил і засобів і зосередити їх на місці пожежі;
- призначити з числа начальницького складу відповідальних за організацію відключення комунікацій резервуарів, охолодження резервуарів, що горять, та сусідніх з ними, підготовку пінної атаки, дотримання правил безпеки праці;
- визначити порядок використання об'єктових установок пожежогашіння і стаціонарних засоби охолодження;
- для забезпечення доступу обслуговуючого персоналу об'єкта до запірної арматури щодо проведення операцій з перекриття і припинення подачі ЗР, ГР, ГГ використовувати стволи "А", лафетні стволи та стволи-розпилювачі;
- організувати виведення рухомого складу (залізничних цистерн, автозаправників тощо) до безпечної зони;
- проводити охолодження резервуарів, що горять, та сусідніх з ними резервуарів стволами "А" і лафетними стволами;
- подачу піни чи вогнегасного порошку починати тільки після того, як підготовлена повна розрахункова кількість сил і засобів (з урахуванням резерву) для гасіння і охолодження резервуарів. У разі горіння ЗР, ГР в обвалуванні організувати негайне введення пінних чи порошкових стволів;
- у разі горіння декількох резервуарів і нестачі сил і засобів для одночасного гасіння, всі сили і засоби концентрувати на гасінні одного резервуара і після ліквідування на ньому пожежі перегрупувати сили і засоби для ліквідування горіння на інших резервуарах, гасіння починати з того резервуара, який найбільше загрожує сусіднім резервуарам, які не горять, а також технологічному обладнанню, будівлям і спорудам;
- організувати гасіння з навітряного боку, використовуючи пожежні автопідіймачі, пожежні автодрабини і пінопідіймачі;
- у разі горіння ЗР і ГР у "кишенях" резервуара, що утворились, організувати застосування пінних чи порошкових стволів, які подавати до отворів, що зроблені у корпусі резервуара;
- у разі комбінованого гасіння "порошок-піна" організувати ліквідування горіння порошком, а потім для запобігання повторного спалахування подавати піну;
- у разі горіння резервуара з темними нафтопродуктами, з метою своєчасного попередження (недопущення) їх викидів, організувати безперервне спостереження за прогріванням нафтопродуктів, а за наявності на дні резервуара води, організувати її відкачування (зливання);
- не допускати до небезпечної зони (в обвалування) особовий склад пожежних частин і обслуговуючий персонал об'єкта, не зайнятий у гасінні; зміну ствольників проводити неодноразово, а по черзі, для того, щоб якомога менше людей знаходилось у небезпечній зоні (в обвалуванні);
- вжити заходів щодо позначення периметрів резервуара, що горить, та сусіднього з ним резервуара під час горіння ЗР і ГР у підземних резервуарах;
- вжити заходів щодо використання теплозахисних пожежних костюмів

особовим складом, який працює зі стволами;

- після ліквідування горіння у резервуарі подачу піни зразу не припиняти, і слідкувати за тим, щоб вся поверхня дзеркала резервуара була покрита піною ще деякий час;

- у разі недостатньої кількості сил і засобів з метою збереження ЗР і ГР (у виняткових випадках) проводити відкачування їх під контролем фахівців, з одночасним охолодженням стінок резервуара.

226. Під час гасіння зріджених вуглеводневих газів у резервуарах необхідно подавати потужні водяні стволи, використовувати стаціонарні лафетні установки і системи зрошення для охолодження ємкостей, що горять, та сусідніх з ними ємкостей, особливу увагу звернути на захист запірної арматури ємкостей та трубопроводів, що підходять до неї. Забезпечити перепуск газів з ємкостей, що горять, та з сусідніх ємкостей у вільні або випустити газ на факел з метою зниження тиску у ємкостях.

У разі спорожнення ємкостей за можливості передбачати заповнення їх інертним газом.

8.2 Гасіння пожеж газових і нафтових фонтанів, газо-нафтопроводів

227. Під час пожеж газових і нафтових фонтанів та нафтопроводів можливо:

- сильні тепловипромінювання та конвективні потоки;
- деформація і обвалення будівельних конструкцій, технологічного обладнання та завалення ними свердловини, що ускладнює гасіння (подавання вогнегасних речовин);

- після ліквідування горіння повторне загоряння від нагрітих металевих конструкцій і технологічного обладнання;

- гасіння на протязі тривалого часу;

- загазованість місцевості;

228. Основними завданнями КГП і штабу на пожежі є:

- вибір способу гасіння і визначення необхідної кількості сил і засобів;

- розробка тактичного плану гасіння, визначення оперативних діляниць, організація зв'язку, корегування плану з урахуванням змін обстановки;

- розстановка сил і засобів по оперативних діляницях на кожному етапі робіт, постановка завдань підрозділам;

- забезпечення взаємодії з відповідальним керівником робіт з ліквідування аварії, іншими службами (газорятувальна, інженерна, військова, медична, водопостачальна, транспортна, постачальна, харчувальна і контрольно-пропускна тощо), постановка завдань зі створення умов для успішної роботи пожежних підрозділів (забезпечення водою і пально-мастильними матеріалами, прокладання трубопроводів з гребінками до гирла свердловини, забезпечення спецодягом та іншими засобами індивідуального захисту, забезпечення побутових умов тощо);

- організація щоденного технічного обслуговування, ремонту пожежних автомобілів та інших видів пожежно-рятувальної техніки.

229. Підготовка до гасіння включає такі заходи:

- створення розрахункових (на кожному етапі) запасів води і вогнегасного порошку;

- розчищення гирла свердловини від обладнання, металоконструкцій та інших матеріалів;

- розгортання розрахункової кількості сил і засобів.

230. Розчищення місця пожежі проводиться під прикриттям водяних стволів, зазвичай, особовим складом воєнізованих частин з попередження і ліквідації відкритих газових і нафтових фонтанів, а також технічним персоналом об'єкта.

231. Під час розгортання засобів гасіння необхідно:

- у разі тривалих пожеж прокладати від водоймищ до фонтанів металеві трубопроводи діаметром 100-150 мм, обладнати їх головками і засувками;

- у зоні високих температур прокладати не прогумовані напірні рукава;

- відпрацювати дії особового складу в умовах високих температур залежно від обраного способу гасіння і забезпечити його теплозахисними пожежними костюмами та іншими засобами захисту.

232. Залежно від типу фонтана, гасіння проводити одним з таких способів:

- закачуванням води до свердловини чи закриття засувки превентора і противикидного обладнання;

- струменями пожежних автомобілів газоводяного гасіння;

- імпульсною подачею порошку спеціальними установками;

- водяними струменями лафетних стволів;

- вибухом спеціального заряду;

- вихоропорошковим способом;

- вогнегасним порошком за допомогою пожежних автомобілів;

- комбінованим способом.

233. Під час закриття засувки превентора чи закачування води через обладнання на гирлі КГП зобов'язаний:

- забезпечити охолодження обладнання на гирлі свердловини;

- всіх працівників, які здійснюють закриття засувки чи превентора необхідно змочувати водою у великій кількості і постійно захищати водяними струменями.

234. Під час гасіння фонтанів струменями води КГП зобов'язаний:

- розрахувати необхідну кількість стволів;

- розмістити стволи на відстані 6-8 але не далі 15 метрів від гирла свердловини;

- стволи розмістити з навітряного боку рівномірно по дузі 210-270°;

- направити струмені води під основу факела фонтана, а потім синхронно і повільно піднімати їх вгору, фіксуючи через кожні 1-2 метри на 30-50 секунд;

- визначити один провідний ствол для управління струменями, за яким орієнтувати інші стволи.

235. Під час гасіння фонтана за допомогою пожежних автомобілів газоводяного гасіння КГП зобов'язаний:

- розрахувати необхідну кількість пожежних автомобілів газоводяного гасіння, техніки для подачі води, пожежних рукавів і тракторів для

страхування;

- під час роботи декількох автомобілів призначити відповідального за забезпечення синхронної роботи;

- встановити пожежні автомобілі газоводяного гасіння на відстані не більше 15 метрів від гирла свердловини і підготувати їх до роботи;

- ліквідувати окремі осередки горіння навколо фонтана перед початком гасіння.

236. Гасіння іншими способами, що вказані у статті 232, проводиться за діючими рекомендаціями.

Гасіння вибухом проводиться за спеціально розробленим планом, по узгодженню з відповідними організаціями, коли інші способи неефективні.

237. Під час гасіння фонтанів на морських газонафтових промислах, крім виконання загальних завдань, КГП зобов'язаний:

- залучати до гасіння пожежні судна, враховуючи стан метеорологічної обстановки;

- для запобігання поширення пливки, що горить, та нафти здійснювати заходи щодо обмеження їх площі;

- встановити можливість висадки пожежного десанту на окремих морських платформах і на естакадних майданчиках;

- організувати взаємодію пожежних підрозділів з іншими службами, яких залучають на допомогу;

встановити додаткові умовні сигнали і команди для працюючих на гасінні фонтанів.

238. Під час транспортування займистих речовин та горючих газів можливо:

- перекачка займистих та горючих речовин під тиском до 60-80 атм.;

- перекачка світлих та темних нафтопродуктів в міжцехових та міжзаводських умовах у гарячому стані, внаслідок чого під час аварій трубних трас посилюється пожежна небезпека і ускладнюється гасіння пожеж;

- концентрація газоповітряної суміші під час аварій, що може привести до вибуху при наявності джерела запалювання.

239. Під час розвідки пожежі, крім виконання основних завдань, необхідно встановити:

- наявність загрози людям, найближчим будинкам і спорудам;

- розмір та форму пожежі;

- загрозу розтікання чи вибуху займистих речовин та горючих газів;

- місця розташування засувок для перекриття трубопроводів;

240. При гасінні пожеж на газо-нафтопроводах КГП зобов'язаний:

- створювати штаб на пожежі;

- організувати евакуювання людей;

- організувати оточення місця пожежі;

- організувати перекриття засувок подавання горючої речовини;

- під час гасіння нафтопродуктів, що розтікаються та горять на різних площах, вжити заходів щодо обмеження розтікання речовини шляхом спорудження тимчасових порогів із землі та відвідних каналів;

- організувати гасіння світлих нафтопродуктів на землі потужними водяними компактними струменями з товщиною шару, що не перевищує 3-5 см, якщо шар перевищує вказану товщину - піною.

241. Тактичні прийоми гасіння визначаються характеристикою речовини, що перекачується, розміром аварії на трубопроводі, рельєфом місцевості, наявністю загрози найближчим будинкам та спорудам.

8.3 Гасіння пожеж на об'єктах хімічної, нафтопереробної та нафтохімічної промисловості

242. Під час пожеж на об'єктах хімічної, нафтопереробної і нафтохімічної промисловості можливо:

- наявність технологічних апаратів, комунікацій і ємкостей з горючими речовинами, які створюють загрозу вибуху і розтікання горючих рідин, а також хімічних речовин, що плавляться;

- наявність факельного горіння газів чи речовин, що витікають з апаратів і комунікацій, які знаходяться під тиском;

- наявність токсичних газів і пари, токсичних продуктів термічного розкладання матеріалів;

- наявність речовин, для гасіння яких необхідні спеціальні засоби.

243. Під час розвідки пожежі, крім виконання основних завдань, необхідно встановити:

- загрозу вибуху, зруйнування, деформації технологічного обладнання і комунікацій; наявність запірної і дихальної арматури, трас електричних кабелів і контрольно-вимірювальних приладів, металевих несучих конструкцій, які вжито заходи щодо їх збереження і захисту;

- наявність спеціальних засобів гасіння пожежі на об'єкті, можливість і доцільність їх застосування, а також повторне їх використання після заправки вогнегасними речовинами;

- наявність, склад, кількість і місце знаходження речовин, які здатні викликати вибух, опік, отруєння, бурхливе термічне розкладання чи викид агресивних і отруйних мас, способи захисту чи евакуювання цих речовин з небезпечної зони;

- наявність, місцезнаходження речовин, що здатні інтенсивно взаємодіяти на відкритому повітрі з водою, лугами, кислотами, вогнегасними та іншими речовинами;

- заходи безпеки під час гасіння;

- місця можливого виникнення пожежі чи вибуху у разі відключення електроенергії, води, пари, інертних газів, подавання холодоагентів;

- апарати, обладнання і трубопроводи, що нагріваються за умовами технології до високих температур;

- технологічні установки, негайна аварійна зупинка яких неможлива за технічних умов;

- загроза переходу вогню чи поширювання аварії до сусідніх цехів, установок, можливість і доцільність перекриття вентиляційних систем і виробничих комунікацій, можливість видалення горючих речовин, зниження

тиску і температури в технологічних апаратах;

- пропускну здатність промислової каналізації і можливість відведення води з території цеху (установки) під час тривалого гасіння.

244. Під час гасіння пожежі на об'єктах хімічної, нафтопереробної та нафтохімічної промисловості КГП зобов'язаний:

- створити штаб на пожежі з залученням до нього представників об'єкта;
- спільно з спеціальними службами об'єкта вжити заходів щодо рятування людей;

- застосувати засоби гасіння з урахуванням характеру речовин, що горять;
- організувати задіяння об'єктових установок пожежогасіння;
- врахувати вказівки обслуговуючого персоналу, а також метеорологічні умови;

- забезпечити одночасно з гасінням пожежі охолодження конструкцій будівель і технологічних установок, апаратів, яким загрожує дія високих температур;

- не допускати попадання води на апарати, обладнання і трубопроводи, які за умовами технологічного процесу працюють при високих температурах під тиском; захист і охолодження цих апаратів, обладнання і трубопроводів узгоджувати з фахівцями об'єкта;

- забезпечити на початковій стадії гасіння каучуку чи гумових технічних виробів максимальні витрати води, а після зниження інтенсивності горіння водяні стволи замінити на пінні;

- вжити заходів щодо охолодження комунікацій, апаратів і трубопроводів з факельним горінням газу до повного припинення його надходження;

- організувати подавання розпилених струменів на захист і охолодження апаратів і трубопроводів, покритих тепловою ізоляцією, не руйнуючи її;

- виставити пости і дозори на автомобілях з засобами гасіння для ліквідування нових осередків пожежі, що можуть виникнути під час вибуху;

- вжити заходів щодо створення загороджувальних валів з піску, землі та гравію для попередження розтікання горючих рідин і речовин, що плавляться;

- на фронті руху хмар небезпечних хімічних речовин організувати завіси з розпиленої води, залучаючи до цього служби об'єкта;

- у разі тривалих пожеж і за неможливості відведення води з території цеху (установки) через промислову каналізацію, спільно з відповідальним керівником робіт з ліквідування аварії забезпечити відведення води, використовуючи техніку і підручні засоби;

- для уникнення вибуху у разі загрози переходу чи поширювання аварії на технологічні апарати, які працюють під вакуумом, вжити заходів щодо заповнення їх водяною парою чи інертним газом та інтенсивно охолоджувати;

- через адміністрацію об'єкта забезпечити особовий склад гумовими чоботами, рукавицями, захисними костюмами від дії небезпечних хімічних речовин;

- у разі наявності небезпечних хімічних речовин за рекомендацією медичної служби об'єкта, після гасіння пожежі організувати санітарну обробку особового складу та провести дегазацію техніки та ПТО.

Р О З Д І Л   Д Е В ' Я Т И Й

ГАСІННЯ ПОЖЕЖ НА ВІДКРИТІЙ МІСЦЕВОСТІ

9.1 Гасіння пожеж у лісових масивах

245. Під час лісових пожеж можливо:

- швидке поширювання вогню на великих площах;
- сильне задимлення та інтенсивне теплове випромінювання;
- загроза від вогню населеним пунктам, підприємствам, комунікаціям.

246. Розвідка лісової пожежі має проводитись у супроводі осіб, які знають місцевість, із спеціалістами лісового господарства. Коли вогонь охопив велику площу лісу, розвідка та спостереження за поширюванням вогню і ходом його гасіння має проводитись за допомогою вертольотів, літаків і автотранспорту з використанням картографічних матеріалів.

247. Під час розвідки пожежі необхідно визначити:

- вид і розміри пожежі, рельєф місцевості, швидкість і напрям поширювання вогню, очікуваний розвиток пожежі у період його гасіння, вірогідність його поширювання на населені пункти, об'єкти заготовки лісу, торф'яні поля тощо;

- ділянки, де можливий найбільш інтенсивний розвиток пожежі (хвойний молодняк, ділянки лісу, де розкидане сміття, площі пожежонебезпечних культур, тимчасові склади лісоматеріалів, торфорозробки тощо);

- можливі перешкоди, що призупинять поширювання вогню, і вигідні для локалізування рубезі (дороги, просіки, річки, канали, струмки, галявини, сирі лощини тощо);

- можливість і шляхи під'їзду до краю лісу, кордони пожежі, з метою застосування механізованих засобів для її локалізування і гасіння;

- наявність і можливість використання природних джерел водопостачання;

- опорні лінії для запуску зустрічного вогню.

248. Під час гасіння лісових пожеж основні сили і засоби залежно від обстановки, необхідно зосереджувати з боку:

- населеного пункту;
- лісорозробок і торф'яних полів;
- лісового масиву;
- промислових, агропромислових об'єктів та об'єктів залізниці.

249. Для ліквідування лісових пожеж застосовуються такі прийоми гасіння:

- у разі верхових пожеж: створення протипожежних розривів (просік) на шляху поширювання вогню і запуску зустрічного вогню з безпечної відстані, що обрана з урахуванням швидкості розвитку пожежі;

- у разі низових пожеж: подача вогнегасних речовин, захльостування вогню, закидання підстилки, що горить, землею, випалення лісового покриву біля опорної смуги та створення мінералізованих смуг;

- у разі торф'яних (підземних) пожеж у лісі: окопування канави до мінерального ґрунту чи насиченого водою шару торфу, а також інші дії відповідно до вимог цього Статуту.

250. Загальне керівництво гасінням лісових пожеж покладається на керівника гасіння лісової пожежі (КГЛП), на території якого виникла пожежа. У разі загрози переростання лісової пожежі у велику, чи для гасіння великої (значної) лісової пожежі створюється відповідний штаб, який координує та забезпечує діяльність сил і засобів, залучених згідно мобілізаційно-оперативного плану ліквідування лісових пожеж. До складу штабу входять старші начальники (командири) відповідних служб, залучених згідно мобілізаційно-оперативного плану ліквідування лісових пожеж.

Під час гасіння лісових пожеж в забрудненій зоні, керівник КГЛП повинен користуватися кварталними мапами щільності забруднення лісових масивів, для передбачення захисту особового складу від радіаційного опромінення.

251. Під час створення декількох оперативних дільниць для гасіння лісової пожежі кожна дільниця забезпечується поквартальними мапами даної території лісу.

252. Під час гасіння лісових пожеж, залежно від швидкості поширювання вогню, має застосовуватись один з таких способів:

- одночасне гасіння всієї лінії фронту вогню чи одночасне гасіння найбільш небезпечних осередків на флангах і в тилу з метою створення розривів і розбивання площі горіння на маленькі дільниці для подальшого ліквідування горіння на них. Ці способи застосовуються під час гасіння пожеж великої площі і за наявності достатньої кількості сил і засобів;

- ліквідування, у першу чергу горіння у тилу і послідовний рух флангами уперед, до передньої лінії фронту пожежі з більшою швидкістю, ніж поширюється вогонь;

- гасіння з початку краю лісової пожежі (передньої лінії фронту вогню) з подальшим ліквідуванням вогню на флангах і з тилу;

- гасіння пожежі, у першу чергу, з флангів з поступовим обмеженням головної частини пожежі;

- створення опорної смуги та запуск зустрічного вогню (доцільно здійснювати у денний час, з обов'язковою участю представника лісового господарства).

253. При гасінні пожеж у гірській місцевості КГП зобов'язаний:

- основні сили та засоби зосереджувати з боку верхньої частини схилу з переходом до флангів;

- при необхідності для локалізування пожежі використовувати вибухові речовини, підривом яких утворювати загороджувальні смуги перед фронтом пожежі;

- пожежну техніку і особовий склад розташовувати таким чином, щоб уникнути обвалень, зсувів і падіння каміння;

- використовувати для гасіння мобільні групи особового складу з переносними засобами пожежогасіння.

9.2 ГАСІННЯ ПОЖЕЖ НА ТОРФ'ЯНИХ ПОЛЯХ І РОДОВИЩАХ

254. Під час горіння на торф'яних полях і родовищах можливо:

- швидке поширювання вогню по поверхні торф'яного поля, у разі сильного вітру, розкидання частинок, що горять, на значні відстані та виникнення нових осередків пожежі;
- поширювання пожежі на населені пункти, промислові (господарчі) об'єкти, сільськогосподарські угіддя, лісові масиви, штабеля і каравани торфу;
- проникнення вогню до глибин торф'яного масиву;
- виділення великої кількості диму з задимленням значної території;
- поширювання вогню всередині штабеля і по його поверхні, а також перекидання іскор на інші штабелі, особливо за напрямом вітру.

255. Під час гасіння пожеж торф'яних полів і родовищ необхідно основні сили і засоби зосередити з боку:

- населеного пункту;
- промислового (господарчого) об'єкта;
- основного торф'яного масиву (полів добування торфу);
- лісового масиву і сільськогосподарських угідь.

256. Під час гасіння пожежі торф'яного поля і родовища КГП зобов'язаний:

- організувати штаб на пожежі за участю представників місцевих органів влади;
- визначити напрям і швидкість руху вогню, товщину шару торфу і його однорідність; найбільш небезпечні ділянки, а також наявність будівель, газопроводів і загрози для них;
- визначити наявність усіх видів джерел водопостачання, їх об'єм і можливість використання для гасіння пожежі, за необхідності створити запас води шляхом будівництва нових джерел водопостачання і підняття рівня води у каналах, за можливості задіяти стаціонарні та пересувні системи зрошування;
- намітити кордони, в яких необхідно зупинити поширювання вогню;
- забезпечити використання переобладнаної та пристосованої для пожежогасіння техніки і розподілити її у намічених кордонах;
- відповідно до обстановки скорегувати дії всіх пожежних підрозділів і населення, які залучені до гасіння;
- за необхідністю організувати контроль за радіаційною обстановкою, передбачити заходи захисту особового складу від радіаційного пилу;
- забезпечити особовий склад через місцеві органи влади харчуванням, місцем відпочинку, а техніку – пально-мастильними матеріалами;
- для доставки у важкодоступні місця пожежної техніки, створити протипожежні розриви, тимчасові запруди тощо, використовувати техніку об'єктів господарювання (бульдозери, тягачі, трактора тощо);
- у разі загрози поширювання пожежі на населені пункти, промислові (господарчі) об'єкти, поля посівних культур організувати їх захист, для чого виділити необхідну кількість людей та пожежної техніки тощо;
- організувати цілодобове несення поштової і дозорної служби силами

населення і місцевих протипожежних формувань у робочому селищі, а також на місцях, де можливий перехід вогню з торф'яного підприємства чи родовища;

- під час евакуювання населення з населеного пункту керуватись відповідним планом.

257. Основним способом гасіння торф'яних полів є окопування території, що горить, до мінерального ґрунту чи до ґрунтових вод, з подачею водяних стволів, під час гасіння фрезерного торфу - подача стволів-розпилювачів, заливання місць горіння водою, а також рихлення торфу культиваторами до вологого шару з подальшим утрамбовуванням його бульдозерами, катками чи іншою технікою.

258. Під час горіння торф'яного масиву необхідно забезпечити дотримання заходів безпеки праці, щоб уникнути провалювання людей і техніки у прогари, канали, попадання до зон з великою густиною диму.

259. Під час гасіння пожеж штабелів торфу КГП зобов'язаний:

- організувати захист штабелів, які не горять, шляхом змочування великою кількістю розпиленої води, закидання сировою торф'яною масою і виставлення постових;

- організувати гасіння штабелів кускового торфу, що горять, потужними струменями, а штабеля фрезерного торфу - розпиленими струменями води із змочувальниками з одночасним видаленням шару торфу, що горить;

- організувати подачу стволів з боку штабелів торфу, що не горять, беручи пожежу у кільце;

- для улаштування протипожежних розривів і розбирання штабелів торфу організувати використання технічних засобів, що є в наявності на торфопідприємстві.

- після ліквідування пожежі штабелів торфу виставити постових і встановити спостереження за територією.

9.3 ГАСІННЯ ПОЖЕЖ НА СКЛАДАХ ЛІСОМАТЕРІАЛІВ

260. Під час гасіння пожеж на складах лісоматеріалів можливо:

- швидке поширювання вогню штабелями лісоматеріалів;
- виникнення нових осередків пожеж на території складу і за її межами в результаті розлітання іскор;

- обвалення штабелів лісоматеріалів;

- завалення проїздів і підступів до штабелів лісоматеріалів та джерел водопостачання деревиною, відходами виробництва тощо,

- сильне теплове випромінювання, виникнення потужних конвективних потоків, від яких під час сильного вітру утворюються вихори з підвітряного боку штабелів з лісоматеріалами, що горять.

261. Під час гасіння пожежі на складах лісоматеріалів КГП зобов'язаний:

- визначити розміри пожежі, шляхи її розвитку, загрозу переходу вогню на сусідні ділянки і квартали лісоскладу, населені пункти та інші об'єкти, використовуючи для цього всі можливі засоби руху;

- визначити головні рубежі локалізування пожежі і можливість

зосередження на них діючих стволів (рубжемами локалізування можуть бути протипожежні розриви завширшки не менше 25 метрів);

- вжити заходів щодо забезпечення місця пожежі необхідною кількістю вогнегасних речовин (водою), потужними водяними стволами, запасом пожежних рукавів та швидкою доставкою їх до місця пожежі;

- визначити можливості водопроводу на водовіддачу для необхідних витрат з стаціонарних лафетних стволів пожежних автомобілів;

- організувати евакуювання підйомно-транспортних механізмів з зони пожежі, а за необхідності використовувати їх для створення протипожежних розривів, розбирання штабелів лісоматеріалів;

- одночасно зі швидким введенням у дію потужних стволів – лафетних, стволів “А” із знятими насадками організувати захист сусідніх штабелів лісоматеріалів, населених пунктів та інших об’єктів господарювання шляхом подачі додаткових ручних стволів, заповнення розривів і покриття штабелів лісоматеріалів піною, виставлення постових з членів добровільних пожежних дружин (ДПД) з первинними засобами пожежогасіння і створення протипожежних розривів, розбираючи будівлі і штабелі;

- використовувати для гасіння пожежі плавучі засоби (судна), якщо склади лісоматеріалів розміщені на березі річки, водосховища тощо;

- організувати самостійну оперативну дільницю для запобігання виникнення нових осередків пожежі від іскор, що розлітаються, визначивши її межі з урахуванням напрямку і сили вітру, надавши їй необхідну кількість сил і засобів;

- застосовувати як вогнегасну речовину воду з різними домішками, що підвищують ефективність гасіння (бішофіт, змочувачі тощо);

- створювати групу тилу для забезпечення подавання вогнегасних речовин до місця пожежі;

- передбачати захист та швидку передислокацію пожежних автомобілів, що встановлені на джерела водопостачання у зоні можливого розлітання іскор;

- позиції ствольників обирати з таким розрахунком, щоб у разі руйнування штабелів ствольники не потрапили до зони завалів;

- вживати заходів щодо забезпечення безпечної роботи пожежних, які управляють стаціонарними лафетними стволами з вишок;

- для захисту особового складу від дії теплового випромінювання застосовувати теплозахисні пожежні костюми (екрани), розпилені струмені води зі стволів;

- організувати гасіння штабелів круглого лісу та пиломатеріалів з верхньої частини штабелів, у разі додаткового зосередження сил і засобів з їх торців, з урахуванням характеру укладки штабеля.

9.4 ГАСІННЯ ПОЖЕЖ ВОВНИ В БУНТАХ І ШТАБЕЛЯХ

262. Під час горіння в бунтах і штабелях можливо:

- швидке поширення вогню по верхні штабелів і поміж кипами;

- розрив скріплення кипи, розліт тліючих частин вовни на сусідні штабелі,

споруди;

- швидке поширення вогню всередині бунта по вентиляційних тунелях, проритих в бунтах;

263. Під час гасіння пожежі вовни в бунтах або штабелях КГП зобов'язаний:

- забезпечити захист штабелів і бунтів, що не горять, шляхом подачі вогнегасних речовин та накриттям їх брезентом з послідувачим змочуванням, а також виставляти пости з засобами пожежогасіння та висилати дозор;

- одночасно з гасінням організувати розтягування штабелів, що горять, та винесення кип вовни в безпечне місце, використовувати засоби механізації, слідкувати, щоб кожна кипа була зволожена, іскри (вогнища) убрані з поверхні;

- гасіння здійснювати стволами "А", використовуючи водні розчини зі змочувачами, направляючи струмінь на поверхню штабелю, після чого в тунелі та щілини між кипами;

- при горінні вовни-сирцю тільки на поверхні бунту забезпечувати захист тунелів стволами з одночасним закриттям їх підручними матеріалами;

- після ліквідування горіння вовни-сирцю на поверхні бунту терміново організувати роботи по зачісуванню обгорілих бунтів силами робітників підприємства, за допомогою тунелерійних машин, металевих вил та граблів.

Р О З Д І Л   Д Е С Я Т И Й

ГАСІННЯ ПОЖЕЖ НА ОБ'ЄКТАХ ТРАНСПОРТУ

10.1 Гасіння пожеж на рухомому складі залізничного транспорту, на товарних та сортувальних станціях

264. Під час пожежі на рухомому складі залізничного транспорту, на товарних і сортувальних станціях можливо:

- наявність великої кількості рухомого складу з пасажирами і різними вантажами;

- швидке поширювання вогню усередині вантажно-пасажирських вагонів, поширювання пожежі на сусідні потяги, будівлі і споруди;

- розтікання горючих, токсичних і отруйних рідин з цистерн і утворення загазованих зон на прилеглий території;

- наявність загрози людям, які знаходяться у вагонах потяга, що горить, і сусідніх з ним потягів, виникнення паніки;

- наявність великої кількості залізничних колій, безперервний рух потягів - що ускладнює під'їзд пожежних автомобілів і прокладання рукавних ліній до місця пожежі;

- складність виявлення виду речовин, що горять, матеріалів;

- відсутність під'їзних шляхів для пожежної техніки, віддаленість місця пожежі від джерел водопостачання, населених пунктів, тривалий час слідування до місця виклику;

- наявність високовольтних контактних мереж, що знаходяться під високою напругою.

265. Під час прямування до місця пожежі КГП має уточнити через ПЗЧ

(ОДС ОКЦ) у диспетчера залізниці:

- місцезнаходження рухомого складу, що горить, наявність доріг і під'їздів до нього;
- чи вислано маневровий локомотив і бригаду фахівців для зняття залишкової напруги;
- час відправлення пожежних і ремонтно-відновлювальних потягів залізниці до місця пожежі;
- у разі можливості встановити характер палаючих речовин (вибухові, отруйні, радіоактивні тощо).

266. Під час пожежі рухомого складу на залізничному транспорті, товарних і сортувальних станціях КГП зобов'язаний:

- встановити місцезнаходження рухомого складу, вид вантажу, охопленого полум'ям;
- вжити заходів до розчеплення та відведення сусідніх вагонів, знеструмлення електромереж, зняття залишкової напруги;
- організувати взаємодію з аварійними службами залізниці, постійний зв'язок з диспетчером залізниці, залучаючи його для з'ясування обстановки і консультації з питань евакуування вагонів і переміщення потягів;
- гасіння в районі проходження контактних електромереж розпочинати тільки після отримання письмового дозволу на гасіння від уповноважених на те посадових осіб залізниці;
- визначати шляхи і способи прокладання рукавних ліній з урахуванням руху чи маневрування потягів, здійснюючи прокладання рукавних ліній, під рейками через підземні та надземні переходи, вздовж колій;
- з урахуванням особливостей залізничного транспорту призначити осіб, відповідальних за забезпечення безпеки праці;
- вжити заходів щодо захисту особового складу від отруєння токсичними речовинами;
- організувати за необхідності захист і виведення вагонів, що не горять, зі складу чи суміжних шляхів з небезпечної зони, у першу чергу вагонів з людьми, вибуховими та токсичними вантажами, цистерн з ЗР та ГР;
- у разі розтікання рідини, що горить, організувати обвалування дільниць чи лотків стоку цієї рідини у безпечне місце;
- у разі нестачі води вимагати термінову подачу залізничних цистерн з водою.

267. Під час пожеж у рухомому складі на перегонах (на шляху прямування) вимагати у відповідних служб залізниці відправлення до місця пожежі маневрових локомотивів, пожежних і ремонтно-відновлювальних потягів, платформ для завантаження пожежних автомобілів, доставки автомобілів і цистерн з водою до місця пожежі, знеструмлення електромережі і зняття залишкової напруги з контактних проводів.

10.2 Гасіння пожеж у наземних та підземних спорудах метрополітену

268. Гасіння пожеж у наземних та підземних спорудах метрополітену пов'язано з необхідністю проведення складних робіт з евакуювання і рятування людей, залучення великої кількості сил і засобів пожежної охорони, складністю в управлінні ними.

Під час пожеж у наземних і підземних спорудах метрополітену можливо:

- наявність великої кількості людей на станціях, переходах, у вагонах електропотягів, фойє, складність їх евакуювання, виникнення паніки;
- швидке поширювання вогню і нагрітих до високої температури продуктів горіння вздовж потяга за напрямом руху повітряного потоку;
- складність доступу особового складу до місця пожежі і подачі вогнегасних речовин;
- наявність на станціях та в тунелях електромереж і енергетичного обладнання, яке знаходиться під високою напругою.

269. Під час розвідки пожежі, крім виконання загальних завдань, необхідно встановити:

- місцезнаходження рухомого складу і наявність у ньому людей;
- можливість використання потягів метрополітену для евакуювання пасажирів з платформи;
- можливість використання ескалаторів для евакуювання пасажирів;
- можливість використання внутрішнього пожежного водопроводу, а також спеціальних пристроїв, систем вентиляції для запобігання поширювання вогню і продуктів горіння;
- наявність загрози поширювання вогню з підземних споруд метрополітену до наземних.

270. Під час гасіння пожежі у підземних спорудах метрополітену КГП зобов'язаний:

- організувати штаб на пожежі, обов'язково включивши до його складу відповідальних представників метрополітену. Для забезпечення координації дій всіх служб, керування силами і засобами на пожежі, розташувати штаб у безпечній зоні на станції, де виникла пожежа, і створити групи фахівців (представників) від штабу на суміжних станціях;
- організувати проведення розвідки декількома розвідувальними групами за різними напрямками;
- негайно організувати евакуювання і рятування людей, використовуючи для цього шляхові, ескалаторні, вентиляційні і перехідні тунелі. У першу чергу використовувати шляхи евакуації, що розташовані нижче рівня (відзнаки) приміщень, де проходить горіння, і переходи на інші станції;
- вжити заходів для відключення силових пристроїв, установок і кабелів;
- приступати до гасіння пожежі лише після отримання письмового дозволу про відключення силового устаткування;
- для безпечного евакуювання пасажирів, обмеження поширювання вогню, видалення диму визначити і організувати необхідний режим роботи вентиляції спільно з відповідною службою метрополітену;

- для запобігання швидкому поширюванню полум'я вздовж рухомого складу, подавати піну усередину вагонів, організувавши при цьому виведення вагонів, що не охоплені полум'ям, у небезпечні зони;

- гасіння розбивати на окремі етапи і завдання та формувати групи за напрямком їх виконання (група розвідки, група рятування людей, група прокладання магістральних ліній, група гасіння тощо);

- рукавні лінії прокладати по балюстраді одного з ескалаторів, використовуючи інші для евакуювання пасажирів і переміщення особового складу;

- при прокладанні рукавних ліній по балюстрадах ескалаторів слід використовувати рукавні затримки – закріплювати їх за металеві конструкції ліхтарів, або за допомогою легкого лому відділити гумовий поручень ескалатору та закріпити рукав за нього.

271. Для гасіння пожежі у рухомому складі, що знаходиться в тунелі, подачу вогнегасних речовин до осередку горіння організувати з боку руху вентиляційного потоку.

272. Для гасіння рухомого складу слід використовувати розпилену воду, що подається стволами “Б”. Від розгалуження, що встановлюється перед поїздом, прокладаються робочі лінії з правого та лівого боку, стволи подаються у дверні та віконні прорізи. Після цього необхідно розбирати конструкції вагону і проводити проливання місць горіння. При гасінні водяними та пінними стволами передбачити їх заземлення.

273. Для гасіння пожежі у рухомому складі на станції подавати 2 стволи “Б” або 1 ствол “А” на один вагон рухомого складу;

274. Для гасіння пожеж у ескалаторних тунелях з нахилом, у приміщеннях, що знаходяться під платформами, кабельних тунелях і у суміщених тягознижувальних підстанціях застосовувати піну.

275. Для проведення розвідки і гасіння пожежі у підземних спорудах метрополітену використовувати ізолюючі протигази з терміном захисної дії не менше 3-ох годин. Незалежно від кількості ланок ГДЗС, кожна ланка ГДЗС повинна складатись з п'яти чоловік, та повинна бути передбачена резервна ланка.

276. Для проведення рятувальних робіт необхідно створювати (на станції, у тунелі) контрольно-пропускні пункти ГДЗС.

277. Залежно від обстановки крім засобів, що є на озброєнні пожежної охорони, використовувати місцевий телефонний зв'язок і установки гучномовного сповіщення метрополітену.

Під час пожеж у наземних спорудах метрополітену, гасіння їх здійснювати з урахуванням вимог даного Статуту, конструктивних та планувальних особливостей комплексу метрополітену, звертаючи особливу увагу на недопущення поширювання вогню від наземних споруд на ескалатори і підземні споруди.

10.3 Гасіння пожеж повітряних суден на землі

278. Під час пожежі у повітряних суднах на землі можливо:

- швидке поширювання вогню у разі ушкодження паливних систем, а також горючими матеріалами внутрішнього оздоблення пасажирських салонів, вибухи балонів з газами, які знаходяться під тиском;

- загроза людям і складність евакуювання їх в результаті заклинювання дверей і люків;

- інтенсивне горіння вузлів і деталей з алюмінієво-магнієвих та інших сплавів;

- значне віддалення місця пожежі від джерел водопостачання;

- під час пожежі поза територією аеродрому є складність під'їзду до місця пожежі (аварії) пожежних автомобілів і доставки вогнегасних речовин.

279. Під час гасіння пожежі в повітряних суднах на землі КГП зобов'язаний:

- організувати зосередження необхідної кількості сил і засобів біля злітно-посадкової смуги у разі аварійної посадки повітряного судна, підготувати засоби індивідуального захисту особового складу (теплозахисні пожежні костюми, апарати захисту органів дихання);

- організувати взаємодію з керівником польотів і аварійно-рятувальної служби аеропорту;

- у мінімально короткий термін організувати евакуювання пасажирів з повітряного судна до безпечного місця;

- у першу чергу організувати ліквідування горіння пального під фюзеляжем у районі дверей і люків для евакуювання, застосовуючи з цією метою піну, порошок чи потужні водяні струмені і одночасно охолоджуючи корпус повітряного судна;

- організувати розкривання основних і аварійних люків, а за необхідності - обшивки корпусу у спеціально означеному на корпусі місці;

- для запобігання швидкому поширюванню пожежі по корпусу організувати подавання вогнегасних речовин в першу чергу до найбільш важливих частин повітряного судна (двигуни, гондоли двигунів, кабіну пілотів і фюзеляж), а також на дільниці, де можливі вибухи балонів і баків для пального;

- вжити заходів щодо ліквідування горіння пального під повітряним судном під час сильного вітру водяними струменями шляхом змивання його з бетону на ґрунт чи до зливної каналізації. За відсутності вітру - шляхом покривання по верхні розлитого палива піною, хладоном, порошками чи двооксидом вуглецю;

- організувати гасіння шасі, що горять, суцільними струменями розчину піноутворювача у воді з стволів "А" зі знятими насадками при напорі, необхідному для змивання розплавленого магнієвого сплаву. Забезпечити роботу ствольників у теплозахисних пожежних костюмах на безпечній відстані від місця горіння;

- організувати ліквідування горіння усередині двигунів піною, порошками, двооксидом вуглецю, хладоном чи складом галогенованих вуглеводнів. Вогнегасні речовини подавати через вхідний пристрій, сопло двигуна і (чи) гондолу;

- організувати за допомогою тягачів поворот повітряного судна з метою

обмеження поширювання вогню за вітром;

- під час пожежі повітряних суден на стоянці вжити заходів щодо охолодження водяними струменями сусідніх суден, що не горять, та організувати їх негайне вивезення до безпечної зони.

280. Під час гасіння пожеж повітряних суден в ангарах і на стоянках необхідно:

- використовувати стаціонарні установки пожежогасіння;
- організувати подавання потужних водяних струменів для охолодження несучих конструкцій ангара;
- використовувати для подачі стволів зовнішні і пожежні драбини, стапелі, трапи.

10.4 Гасіння пожеж на водному (морському, річковому) транспорті у портах, доках тощо

281. Під час пожежі морського і річкового транспорту у портах, доках і затоках можливо:

- складне планування, наявність великої кількості горючого матеріалу, комунікацій, різних вантажів і дизельного пального, а також пустот у перегородках;
- значне нагрівання металевих конструкцій корпусу, переборок, палуби, обладнання тощо;
- складність проведення евакуювання та проникнення до осередку горіння;
- швидке поширювання вогню горючими конструкціями і вантажами, особливо на товарно-пасажирських суднах в трюмах і на верхніх надбудовах.

282. Під час гасіння пожеж на морських і річкових судах в портах, доках і затоках КГП зобов'язаний:

- взяти у капітана судна оперативну документацію щодо пожежогасіння і ознайомитись з планом приміщень, рекомендаціями, для визначення шляхів поширювання пожежі;
- узгодити дії з капітаном судна, адміністрацією порту, пароплавства;
- вжити заходів щодо організації постійного зв'язку з диспетчером порту, караванним капітаном, штабом і рятувальними суднами;
- з'ясувати наявність і можливість використання штатних механізмів на суднах, портових кранів під час гасіння пожежі, рятування людей і евакуювання вантажів;
- визначити необхідність відведення судна, охопленого полум'ям, від інших суден чи берегових споруджень, відведення інших суден від судна, що горить;
- для гасіння пожежі у трюмі, машинно-котельному відділенні та інших приміщеннях організувати використання піни чи розпиленої води, або пару від судової парової установки чи сусіднього судна;
- використати стаціонарні засоби пожежогасіння, вогнегасні речовини, пристрої, які є на судні, з метою попередження поширювання вогню та диму;
- використати засоби пожежогасіння, вогнегасні речовини суден, які знаходяться поруч;

- разом з гасінням проводити охолодження металевих частин судна;
- у разі відкритого горіння палубної надбудови з урахуванням напрямку вітру організувати поворот судна так, щоб зменшити поширювання вогню по ньому;

- встановити спостереження за стійкістю судна (його креном, осадкою тощо) за необхідності організувати відкачування води з трюму;

283. Під час гасіння пожеж на нафтоналивних суднах (танкерах) КГП зобов'язаний:

- уточнити вид нафтопродуктів і ступінь заповнення ними танкерів;
- вжити заходів щодо зупинки всіх робіт з наливання чи відкачування нафтопродуктів;

- вжити заходів щодо видалення з танкерів зливно-наливних пристроїв і організувати закривання люків танкерів, які не охоплені полум'ям;

- організувати охолодження палуби та бортів судна танкера;

- вжити заходів щодо заповнення порожніх танкерів водою чи інертними газами;

- організувати розміщення пожежних автомобілів та плавучих засобів вище за течією річки від судна, що горить;

- залучати до гасіння пожежі пожежні судна, у тому числі відомчі;

- у разі розтікання рідини, що горить, по поверхні води, вжити заходів щодо захисту суден і берегових споруд;

- для попередження розтікання ЗР і ГР по акваторії організувати бонові загородження;

- організувати підготовку і проведення пінної атаки.

10.5 Гасіння пожеж в гаражах, автотранспортних підприємствах, тролейбусних і трамвайних парках (депо)

284. Під час пожеж в гаражах, автотранспортних підприємствах, тролейбусних і трамвайних парках (депо) можливо:

- наявність в гаражах автомобілів, що заправлені паливом, в тролейбусних і трамвайних парках (депо) - електромереж під високою напругою;

- скупчення транспортних засобів на території гаражів, парків і на під'їзних шляхах, особливо у нічний час, поширювання по них вогню;

- швидке задимлення багатопверхових гаражів і створення загрози людям, що знаходяться в них;

- виділення токсичних газів під час горіння полімерних матеріалів;

- наявність покриттів великої площі з горючим утеплювачем.

285. Під час гасіння пожеж у гаражі, автотранспортному підприємстві трамвайно–тролейбусному парку (депо) КГП зобов'язаний:

- одночасно з гасінням будівель організувати подавання стволів на захист транспортних засобів;

- організувати прокладання магістральних і робочих рукавних лінії у трамвайних депо, з урахуванням руху трамваїв, вздовж шляхів і під рейками;

- організувати і забезпечити евакуацію транспортних засобів з приміщень за допомогою водіїв та обслуговуючого персоналу, членів ДПД,

використовуючи тягачі і трактори; за відсутності останніх організувати виведення транспортних засобів вручну.

286. Пожежі у підземних гаражах характеризуються швидким поширюванням вогню на вище і нижче розташовані поверхи, складність подачі засобів пожежогасіння, особливо на нижні поверхи.

287. Під час гасіння пожеж у підземних гаражах КГП зобов'язаний:

- одночасно з гасінням організувати евакуювання або захист автотранспорту;
- організувати гасіння з верхнього поверху, що горить, та в процесі ліквідування горіння рухатись до нижче розташованих поверхів;
- вжити заходів щодо видалення диму та охолодження конструкцій, особливо перекриттів і колон.

Р О З Д І Л   О Д И Н А Д Ц Я Т И Й

Г А С І Н Н Я   П О Ж Е Ж   В   С І Л ь С ь К І Й   М І С Ц Е В О С Т І

288. Під час пожеж у сільських населених пунктах можливо;

- віддаленість пожежних підрозділів від населених пунктів;
- недостатня кількість пожежної техніки;
- швидке поширювання вогню горючими будівлями і матеріалами;
- перенесення вогню (іскор, голень) на значну відстань;
- незадовільне водопостачанням і зв'язок;
- вибухи побутового газового обладнання;

289. Під час гасіння пожежі у сільському населеному пункті КГП зобов'язаний:

- через чергового по відділу внутрішніх справ, місцевий вузол зв'язку чи ПЗЧ (ОДС ОКЦ) організувати своєчасний виклик сил і засобів, передбачених Розкладом виїздів (Планом залучення сил і засобів), повідомити про пожежу на ОДС ОКЦ;

- одночасно з вживанням заходів щодо попередження поширювання вогню організувати рятування людей, евакуювання тварин і майна;

- вжити заходів щодо використання тракторів, бульдозерів та іншої техніки для створення розривів на шляхах можливого поширювання вогню;

- організувати постових з членів місцевих протипожежних формувань і населення з вогнегасниками та відрами з водою у разі загрози виникнення нових осередків пожежі;

- мобілізувати через місцеві органи влади, адміністрацію господарства на гасіння розвинутих пожеж техніку господарства і населення.

290. Під час гасіння пожеж у тваринницьких приміщеннях КГП зобов'язаний:

- вживати заходів з евакуювання тварин і ввести стволи на гасіння і захист шляхів евакуювання. Для звільнення тварин від прив'язування залучати обслуговуючий персонал, членів місцевих протипожежних формувань;

- організувати захист сусідніх об'єктів.

291. Під час гасіння льону, сіна, соломи у скиртах і на складах грубих

кормів КГП зобов'язаний:

- організувати гасіння відкритого полум'я розпиленими струменями води;
- вжити заходів щодо розбирання (розтягування) скирт, гасіння скирт, що горять, і захист сусідніх з ними скирт силами населення, членами місцевих протипожежних формувань, за допомогою сільськогосподарської техніки;
- під час пожеж на пунктах обробки льону організувати відключення пневмотранспорту і агрегатів активного вентилявання скирт;
- після ліквідування пожежі, з метою попередження можливих повторних загорянь, організувати чергування членів місцевих протипожежних формувань з засобами пожежогасіння.

292. Під час гасіння пожеж хлібів на корені і у валках КГП зобов'язаний:

- залежно від розміру пожежі, швидкості вітру і наявності сил та засобів застосовувати такі способи ліквідування пожежі: захлистування мітлами, змочування рослинного покриву перед фронтом вогню за допомогою автоцистерн, бензовозів, автожигорозкидувачів та іншої пристосованої техніки, створення загороджувальних смуг шляхом орання тракторними плугами;
- зосереджувати сили і засоби для припинення поширювання вогню і ліквідування загрози людям, населеним пунктам, механізованим токам, виробничим і тваринницьким будівлям;
- у ході гасіння організувати контроль за напрямком вітру, а у разі його змін вжити заходів щодо передислокації сил і засобів.

ДОДАТКИ

Додаток 1. Припустимі скорочення.

Додаток 2 Знаки розрізнення на пожежних касках.

Додаток 3. Ескіз штабного стола.

Додаток 4. Зразок путівки

Додаток 5. Позначення умовні графічні.

Додаток 6. Табель розрахунку особового складу відділення на пожежній автоцистерні, автонасосі, АЗО, АП-5, АГВГ-100, АППГ, автомобілі першої допомоги (АПД), АРА-М, та пожежному кораблі (катері).

Додаток 7. Допуск (дозвіл) на проведення гасіння пожежі, ліквідації надзвичайної ситуації.

Додаток 8. Сигнали управління.

Додаток 9. Порядок надання начальницькому складу (у т.ч. командирам відділень, крім підрозділів, що обслуговують об'єкти за договорами) МНС допуску до самостійного виконання обов'язків керівника гасіння пожежі (КГП).

Припустимі скорочення

Апарат на стисненому повітрі (ізолюючий протигаз)	- АСП (ІП)
Атомна електростанція	- АЕС
Вибухові речовини	- ВР
Газодимозахисна служба	- ГДЗС
Генератор (ствол) піни середньої кратності	- ГПС
Горюча речовина	- ГР
Горючий газ	- ГГ
Державний пожежний нагляд	- ДПН
Добровільна пожежна дружина	- ДПД
Добровільна пожежна команда	- ДПК
Дослідно - випробувальна лабораторія	- ДВЛ
Займиста речовина	- ЗР
Зв'язковий	- З
Зріджені вуглеводневі гази	- ЗВГ
Керівник гасіння пожежі	- КГП
Керівник гасіння лісової пожежі	- КГЛП
Киснево - ізолюючий протигаз	- КП
Командир відділення	- КВ
Контрольно-пропускний пункт	- КПП
Лафетний пожежний ствол	- СПЛ
Лінія електропередач	- ЛЕП
Місцева пожежна команда	- МПК
Насадок розпилювач турбінний	- НРТ
Начальник оперативної дільниці	- НОД
Начальник зв'язку	- НЗ
Начальник караулу	- НК
Начальник тилу	- НТ
Начальник штабу на пожежі	- НШ
Небезпечна хімічна речовина	- НХР
Окремий пост	- ОП
Оперативно-рятувальна служба цивільного захисту	- ОРС ЦЗ
Оперативно-диспетчерська служба оперативно-координаційного центру	- ОДС ОКЦ
Оперативний розрахунок	- ОР
Оперативна дільниця	- ОД
Пально-мастильні матеріали	- ПММ
Підпорядкована Державна пожежна частина	- ПДПЧ
Повітряно-механічна піна	- ПМП
Пожежний гідрант	- ПГ
Пожежний кран	- ПК
Пожежнотехнічне озброєння	- ПТО
Пост безпеки	- ПБ ГДЗС
Пункт зв'язку частини	- ПЗЧ
Самостійна Державна пожежна частина	- СДПЧ
Штаб на пожежі	- Ш

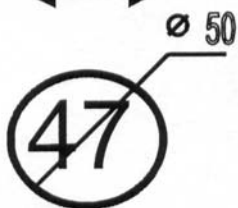
Зразки розрізнення на пожежних касках

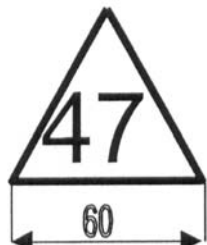
1. Рядовий склад

2. Командир відділення

3. Начальник караулу

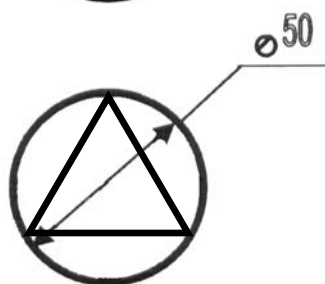
4. Заступник начальника СДПЧ (ПДПЧ), ОП

5. Начальник СДПЧ (ПДПЧ)

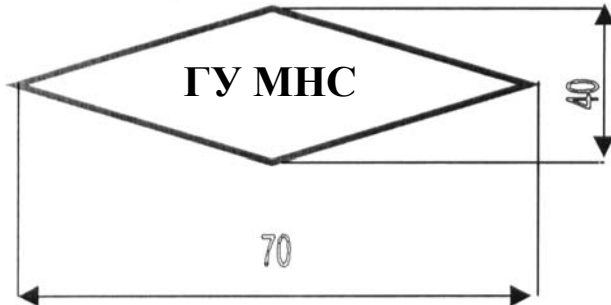

6. ДПН (району, об'єкту)

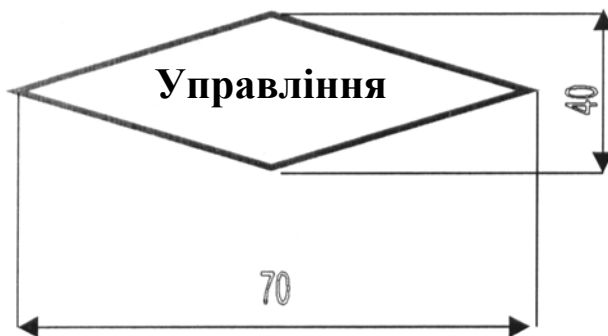
7. Керівний склад гарнізону (міського,
районного відділу) ГУ(У) МНС8. Співробітники міського, районного відділу
ГУ(У) МНС

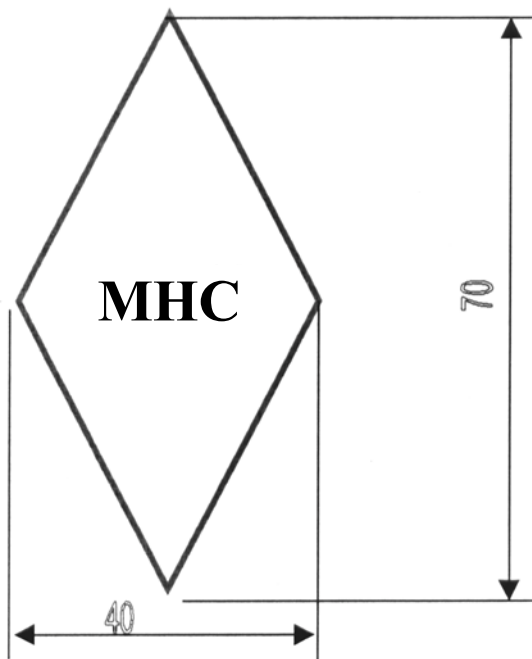
9. Оперативно-координаційний центр

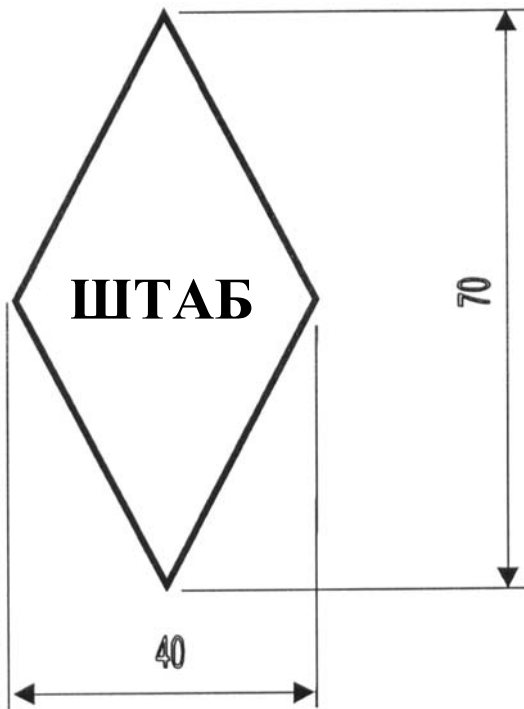
10. Керівний склад Головного управління (Управління) МНС області

11. Співробітники Головного управління (Управління) МНС області

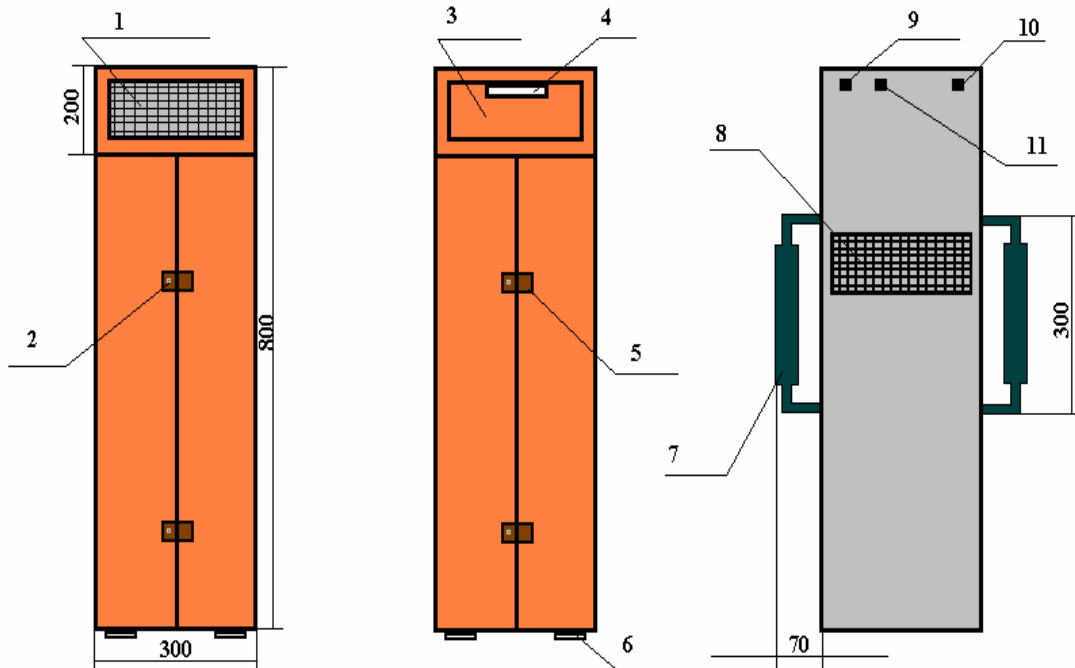
12. Керівний склад МНС України (Департаментів)

13. Співробітники МНС України

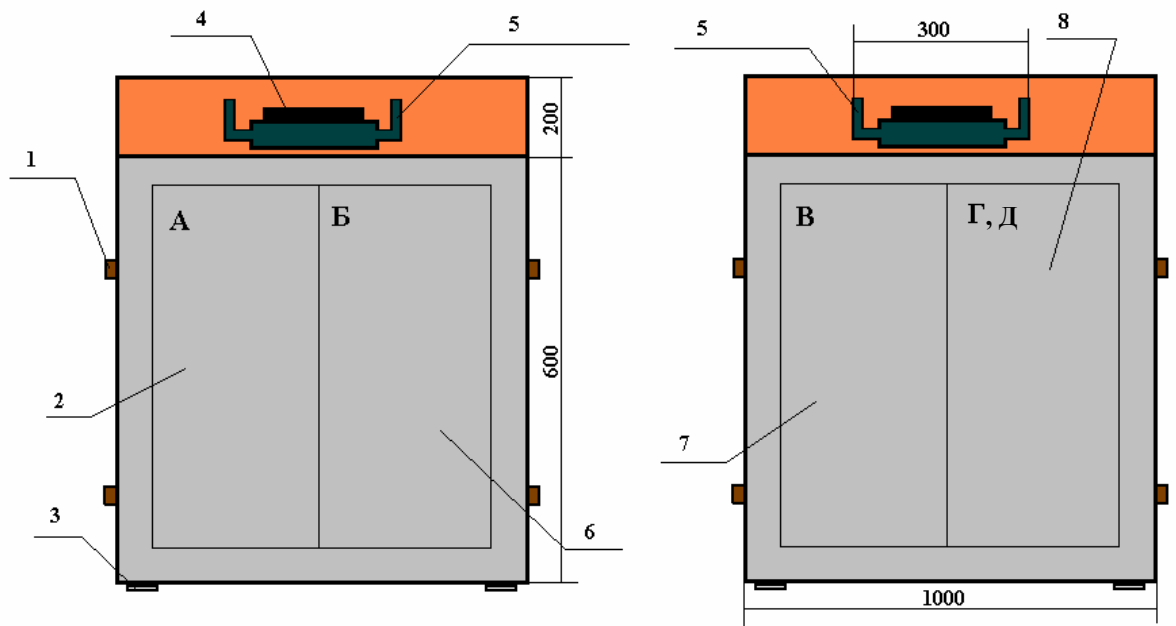
Примітка: трафарет наноситься симетрично на обидві сторони каски (спереду і ззаду) на відстані 20 мм від краю каски світловідбиваючою фарбою чорного кольору

Ескіз штабного столу

Малюнок № 1
Вид штабного столу (спереду, ззаду, зверху)**Малюнок № 1:**

- 1 – динамік гучномовної установки;
- 2, 5 – фіксатори з'єднання стільниць;
- 3 – висувний ящик для зберігання мікрофону гучномовної установки, настільної лампи, мікрофону радіостанції;
- 4 – ручка висувного ящика;
- 6 – ніжка штабного столу;
- 7 – висувні ручки для перенесення штабного столу;
- 8 – динамік радіостанції;
- 9 – штекер приєднання настільної лампи;
- 10 – штекер приєднання мікрофону радіостанції;
- 11 – штекер приєднання мікрофону гучномовної установки.

Малюнок № 2
Вид штабного столу з лівого та правого боків

Малюнок № 2:

- 1 – фіксатор з'єднання стільниць;
- 2,6,7,8 – інформаційні носії оперативної обстановки (А, Б, В, Г, Д);
- 3 – ніжка штабного столу;
- 4 – скритий паз висувних ручок для перенесення штабного столу;
- 5 – висувні ручки для перенесення штабного столу.

Інформація щодо оперативної обстановки (А, Б, В, Г,Д) до мал. 2

А

Довідка про пожежу, аварію, НС	
Найменування, адреса, характеристика	
Виникнення / виявлення	
Сповідення / виїзд	
Прибуття 1-го підрозділу / виклик додаткових сил	
Локалізація / ліквідація	
Обстановка про пожежу / аварію / НС	
Врятовано / загинуло	
Задіяно особового складу	
Підрозділів МНС	
Інші служби	

Б

Облік розпоряджень та інформації				
Час	Що передано	Кому	Хто передав	Хто прийняв

В

Облік оперативних дільниць (ОД)					
№ ОД	Начальник ОД	Поставлена задача	Сили та засоби	Стволи	Вид зв'язку з ОД

Г

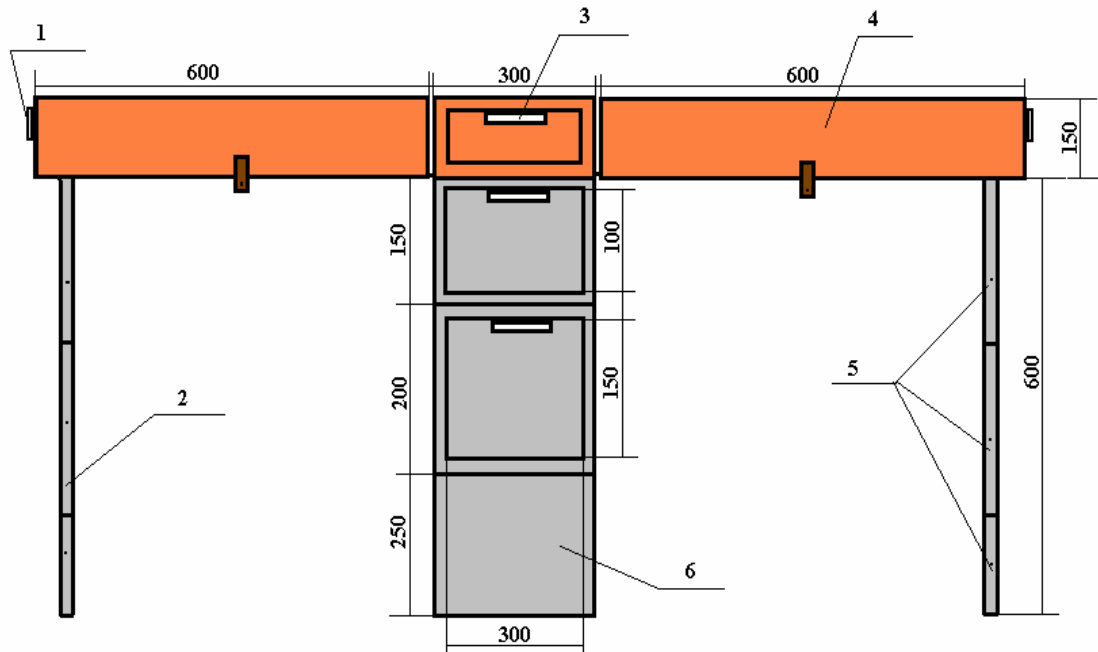
Схема розташування сил та засобів

Д

Облік сил і засобів				
Пожежні підрозділи і взаємодіючі служби	Час прибуття	Чисельність оперативної обслуги	Робота, що виконана, час її виконання	Час відправлення з пожежі

1	2	3	4	5

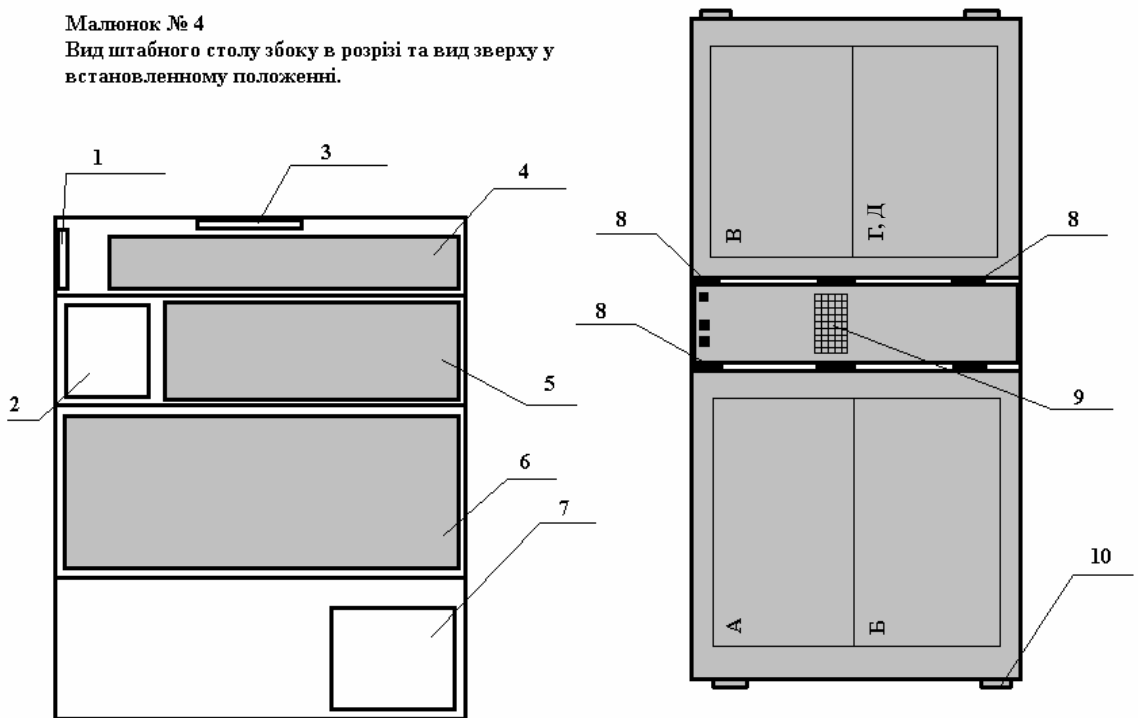
Малюнок № 3
Вид штабного столу спереду в розгорнутому вигляді

Малюнок № 3:

- 1 – ніжка штабного столу;
- 2 – телескопічні упори для підтримки стільниць;
- 3 – ручка висувного ящика;
- 4 – стільниця штабного столу;
- 5 – наскрізні отвори для фіксації телескопічних упорів;
- 6 – глуха кришка акумуляторного відсіку.

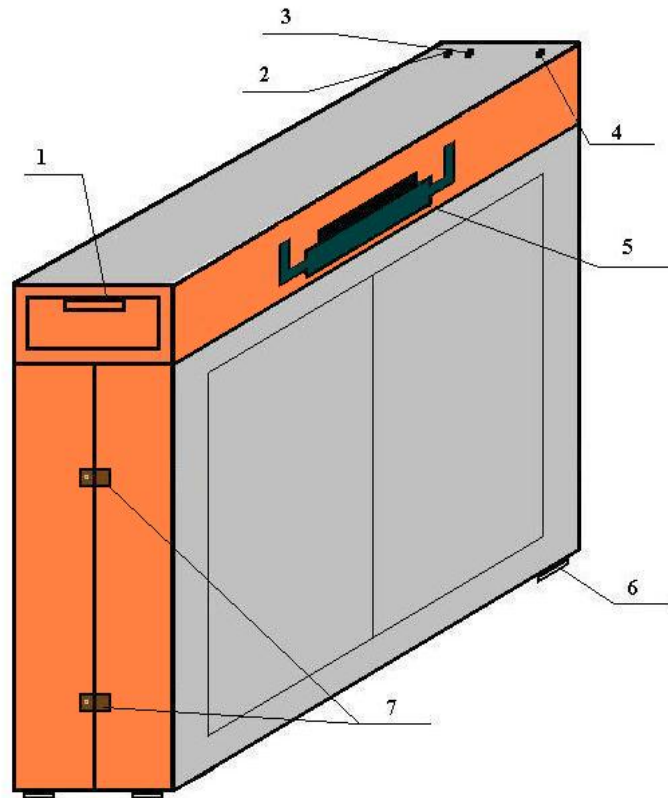
Малюнок № 4
 Вид штабного столу збоку в розрізі та вид зверху у встановленному положенні.

Малюнок № 4:

- 1 – динамік гучномовної установки;
- 2 – сучасна радіостанція з транкінговим зв'язком;
- 3 – динамік радіостанції;
- 4 – висувний ящик для зберігання мікрофону гучномовної установки, настільної лампи, мікрофону радіостанції;
- 5,6 – висувні ящики для зберігання оперативно – службової документації, нарукавних пов'язок, прапорців, загороджувальної стрічки, радіостанцій, ліхтарів;
- 7 – акумулятор;
- 8 – навісні петлі кріплення стільниць до корпусу;
- 9 – динамік радіостанції;
- 10 – ніжка штабного столу.

Малюнок № 5
Вид штабного столу в аксонометрії
(в складеному стані)

Малюнок № 5:

- 1 – ручка висувного ящика;
- 2 – штекер приєднання настільної лампи;
- 3 – штекер приєднання мікрофону радіостанції;
- 4 – штекер приєднання мікрофону гучномовної установки;
- 5 – висувна ручка для перенесення штабного столу;
- 6 – ніжка штабного столу;
- 7 – фіксатори з'єднання стільниць.

ПУТІВКА

на виїзд чергового караулу _____
(назва підрозділу)

МНС України на _____
(вказати вид події (гасіння пожежі, ДТП, розлив горючих рідин, вибух тощо))

1. Місце події: _____
(вказати адресу, характеристику об'єкта тощо)

2. Стисла інформація про подію: _____
(вказати що горить, перекинулось, стався розлив тощо)

3. Час отримання повідомлення: _____ год. _____ хв.

4. Прізвище, ім'я, по батькові та номер телефона особи, яка повідомила про подію _____

_____
підпис чергового диспетчера
(радіотелефоніста)

„_____” _____ 20____ року

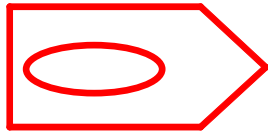
Примітка: Відсутність стислої інформації про подію та інформації про особу, яка повідомила про подію, не може бути підставою для затримки виїзду чергового караулу (відділення)

Позначення умовні графічні

1. Пожежні машини

2. Пожежний автомобіль (загальне позначення, контур червоний)

3. Пожежна автоцистерна

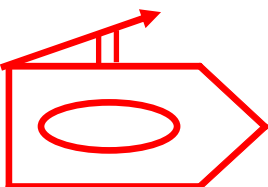
4. Пожежний автонасос

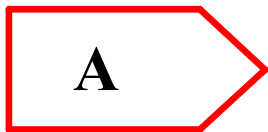
5. Пожежний насосно-рукавний автомобіль (літери усередині чорного кольору)

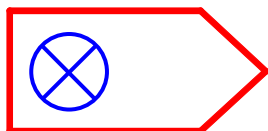
6. Пожежна автонасосна станція (літери усередині чорного кольору)

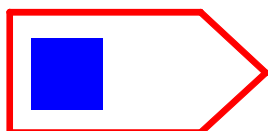
7. Пожежний автомобіль (автоцистерна) зі стаціонарним лафетним пожежним стволом (символ лафетного пожежного ствола червоного кольору)

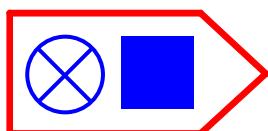
8. Пожежний аеродромний автомобіль (літера усередині чорного кольору)

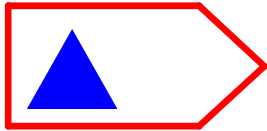
9. Пожежний автомобіль пінного гасіння (символ усередині синього кольору)

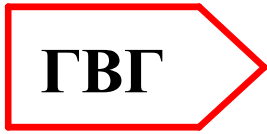
10. Пожежний автомобіль порошкового гасіння (символ усередині синього кольору)

11. Пожежний автомобіль пінопорошкового гасіння (символи усередині синього кольору)

12. Пожежний автомобіль вуглекислотного гасіння (символ усередині синього кольору)

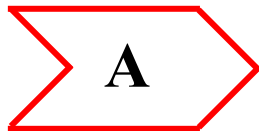
13. Пожежний автомобіль газководяного гасіння (літери усередині чорного кольору)

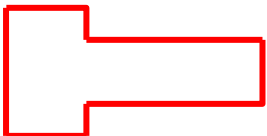
14. Пожежна машина на гусеничному ході

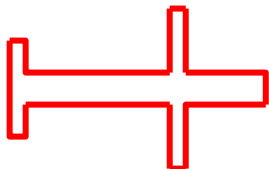
15. Пожежне судно (літери усередині чорного кольору)

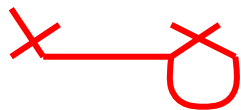
16. Аероглісер (літера усередині чорного кольору)

17. Пожежний поїзд

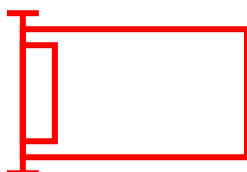
18. Пожежний літак

19. Пожежний вертоліт

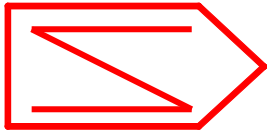
20. Пожежна мотопомпа:
- переносна

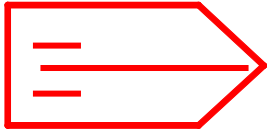
- причіпна

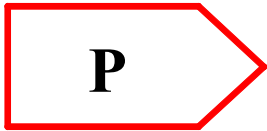
21. Пожежна автодрабина

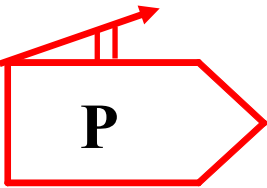
22. Пожежний авто підіймач:
- колінчастий

- телескопічний

23. Пожежний рукавний автомобіль (літера усередині чорного кольору)

24. Пожежний рукавний автомобіль з стаціонарним лафетним пожежним стволом (літера усередині чорного кольору, символ червоного кольору)

25. Пожежний автомобіль зв'язку та освітлення (літери усередині чорного кольору)

26. Пожежний автомобіль технічної служби (літера усередині чорного кольору)

27. Пожежний автомобіль димовидалення (символ усередині чорного кольору)

28. Пожежний автомобіль газодимозахисту (літери усередині чорного кольору)

29. Пожежний водозахисний автомобіль (літери усередині чорного кольору)

30. Дослідно-випробувальна лабораторія (літери усередині чорного кольору)

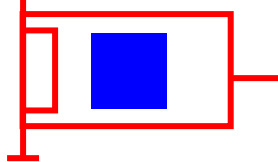
31. Пожежний штабний автомобіль (літера усередині чорного кольору)

32. Пожежний автомобіль першої допомоги (літери усередині чорного кольору)

33. Пожежний причіп

34. Пожежний причіп порошковий (символ усередині синього кольору)

35. Автомобіль пристосований для гасіння пожеж (контур – синій, середня смуга усередині – червона)

36. Інша техніка пристосована для гасіння пожеж (контур – синій, середня смуга усередині – червона)

37. Аварійно-рятувальний автомобіль (контур – синій, літери усередині чорного кольору)

38. Спеціальна аварійно-рятувальна машина (контур – синій, літери усередині чорного кольору)

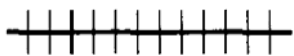
2. Пожежнотехнічне озброєння

1. Пожежний рукав:

- напірний (символ чорного кольору)

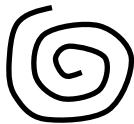

- всмоктувальний (символ чорного кольору)

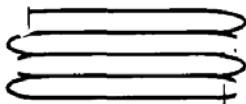

2. Рукав пожежний напірний, складений

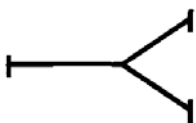
- в скатку (символ чорного кольору)

- в "гармошку" (символ чорного кольору)

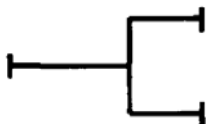

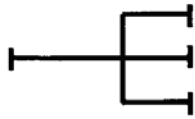
3. Водозбірник рукавний (символ чорного кольору)

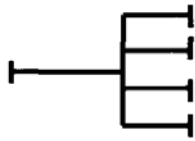
4. Розгалуження рукавне:

- двоходове (символ чорного кольору)

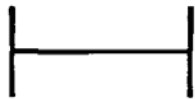

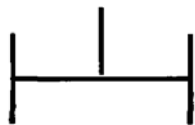
- триходове (символ чорного кольору)

- чотириходове (символ чорного кольору)

5. Котушка рукавна
- переносна (символ чорного кольору)

- пересувна (символ чорного кольору)

6. Місток рукавний (символ чорного кольору)

7. Гідроелеватор пожежний (символ чорного кольору)

8. Пінозмішувач пожежний (символ чорного кольору)

9. Колонка пожежна (символ чорного кольору)

50 (70)

10. Ствол пожежний ручний:
- загальне позначення з діаметром умовного проходу ДУ-50 мм "Б", (ДУ-70 мм "А") (символ синього кольору, цифри чорного кольору)

- для формування компактного водяного струменя (символ синього кольору)

- для формування розпиленого водяного струменя (символ синього кольору)

- для формування тонкорозпиленого водяного струменя (символ синього кольору)

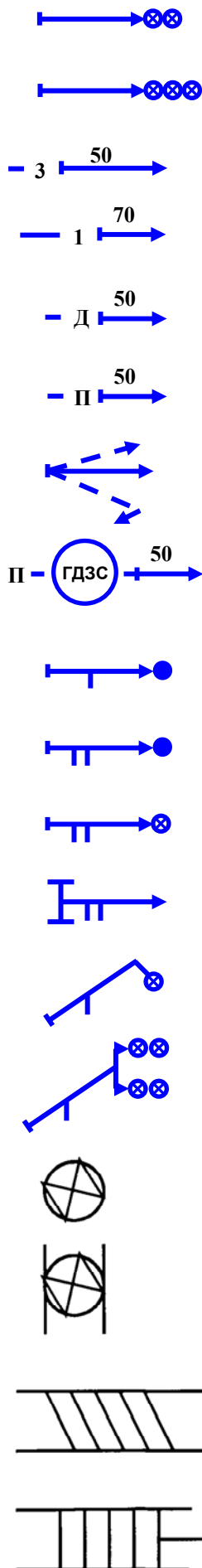
- для формування водяного струменя з добавками (символ синього кольору)

- для формування водяного струменя високого тиску (символ синього кольору)

- для формування піни низької кратності (СПП-4, СПП-8) (символ синього кольору)

- для формування піни середньої кратності (ГПС-600, ГПС-2000) (символ синього кольору)
- для формування піни високої кратності (символ синього кольору)
- 11. Ствол Б на 3-му поверсі (символ синього кольору, цифри і літери чорного кольору)
- 12. Ствол А на 1-му поверсі (символ синього кольору, цифри і літери чорного кольору)
- 13. Ствол Б на даху (покритті) (символ синього кольору, цифри і літери чорного кольору)
- 14. Ствол Б у підвалі (символ синього кольору, цифри і літери чорного кольору)
- 15. Маневровий ствол (символ синього кольору)
- 16. Ланка ГДЗС зі стволом Б у підвалі (символ синього кольору, цифри і літери чорного кольору)
- 17. Ствол пожежний лафетний:
  - переносний (символ синього кольору)
  - стаціонарний з водяною насадкою (символ синього кольору)
  - стаціонарний з пінною насадкою (символ синього кольору)
  - возимий (символ синього кольору)
- 18. Підіймач-пінозлив (символ синього кольору)
- 19. Підіймач пінний з гребінкою генераторів ГПС-600 (символ синього кольору)
- 20. Димовсмоктувач пожежний:
  - пересувний (символ чорного кольору)
  - причіпний (символ чорного кольору)
- 21. Драбина-палиця (символ чорного кольору)
- 22. Драбина-штурмівна (символ чорного кольору)

23. Драмина пожежна висувна (символ чорного кольору)

3. Установки пожежогасіння (контур червоний, символи всередині чорного кольору)

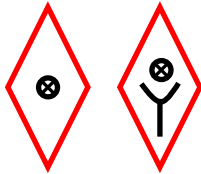
1. Установка пожежогасіння (загальне позначення):
- з автоматичним пуском

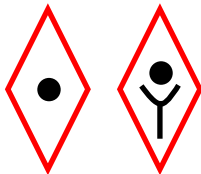
- з ручним пуском

2. Установка пінного пожежогасіння

3. Установка водяного пожежогасіння

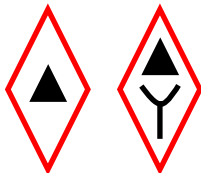

4. Станція пожежогасіння

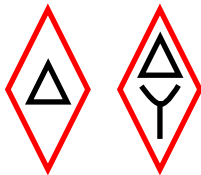

5. Установка газового пожежогасіння:

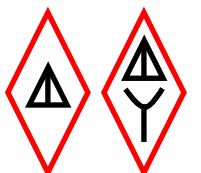
- діоксидом вуглецю (CO₂)

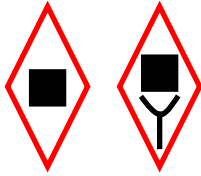

- хладоном

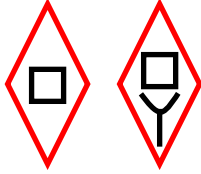

- іншим газом

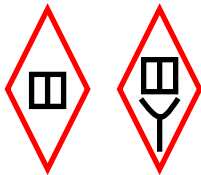

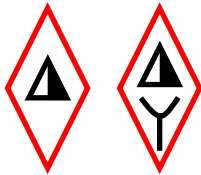
6. Установка порошкового гасіння:
- з порошком ABC

- з порошком BC

- з іншим порошком

7. Установки парового пожежогасіння

4. Вогнегасники (контур червоний, символи всередині чорного кольору)

1. Вогнегасник:

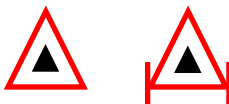
– переносний (ручний, ранцевий)

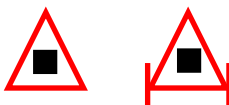
- пересувний

2. Вогнегасник пінний

2. Вогнегасник вуглекислотний

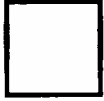

4. Вогнегасник порошковий

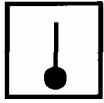

5. Імпульсна ранцева установка

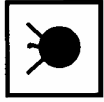
5. Установки пожежної сигналізації (символи чорного кольору)

1. Установка пожежної сигналізації (загальне позначення)

2. Установка пожежної сигналізації на базі теплових пожежних сповіщувачів

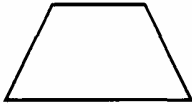

3. Установка пожежної сигналізації на базі газоаналізаторів пожежовибухонебезпечного стану повітряного середовища

4. Сповіщувач пожежний ручний

6. Засоби оповіщення про пожежу (символи чорного кольору)

1. Оповіщувач пожежний:
(загальне позначення)

- світловий (лампа, табло)

- звуковий гучномовець

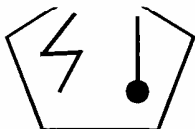

- звуковий (сирена, гудок, дзвоник та ін.)

2. Обладнання ввімкнення сповіщувачів (пожежної тривоги)

7. Обладнання димотепловидалення (символи чорного кольору)

1. Обладнання димотепловидалення

2. Обладнання димовидалення (димовий люк)

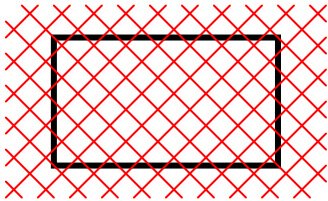

3. Органи керування обладнанням димотепловидалення

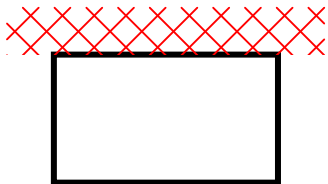

8. Обстановка на пожежі

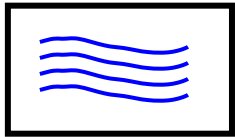
1. Пожежа внутрішня (контур чорний штрих червоний)

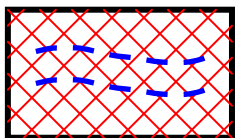
2. Пожежа зовнішня (контур чорний штрих червоний)

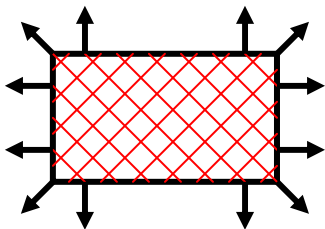
3. Будинок, що займається (контур чорний штрих червоний)

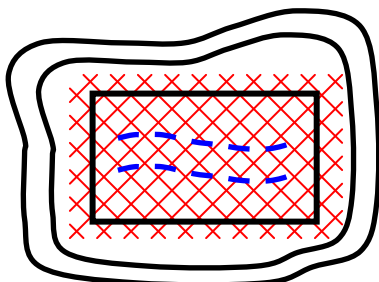
4. Зона задимлення (контур чорний штрих синій)

5. Пожежа внутрішня з зоною задимлення (контур чорний штрих червоний і синій)

6. Пожежа зовнішня з зоною теплового впливу (контур чорний штрих червоний)

7. Пожежа зовнішня з зоною задимлення (контур чорний штрих червоний і синій)

2 бала

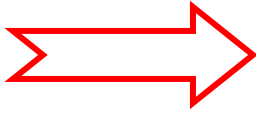

8. Напрямок і сила вітру (колір чорний)

3 бала

9. Напрямок поширювання пожежі (контур червоний)

10. Вирішальний напрямок (колір чорний)

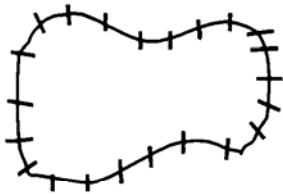
11. Місце виникнення пожежі (колір червоний)

БД-1

12. Межі бойових ділянок (колір чорний)

13. Завалювання, завал (колір чорний)

9. Джерела водопостачання (символ синій, літери чорні)

ПГ-5, К-100

1. Пожежний гідрант (номер вид та діаметр мережі)

К-150

2. Кільцева водопровідна мережа

Т-100

3. Тупикова водопровідна мережа

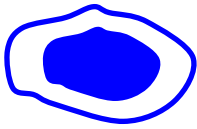
ПК-5

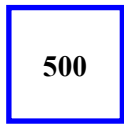
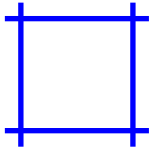
4. Внутрішній пожежний кран (номер)

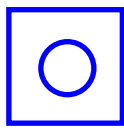
5. Річка

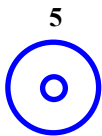
6. Ставок

7. Пожежне водоймище (місткість, 500 м³)

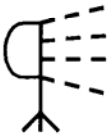
8. Пірс

9. Колодязь

10. Водонапірна башта (свердловина), (місткість, 5 м³)

10 Управління бойовими діями (символи чорного кольору)

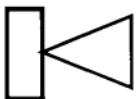
1. Прожектор

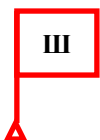
2. Телефонний апарат

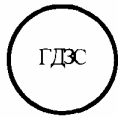
3. Переносна радіостанція

4. Гучномовець

5. Місце розташування штабу (прапорець білого кольору, літера чорного кольору, контур прапорця червоного кольору)

6. Ланка (відділення) ГДЗС

7. Пост безпеки ГДЗС

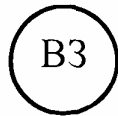
8. КПП ГДЗС

9. Пересувна автомобільна радіостанція

10. Стационарна радіостанція

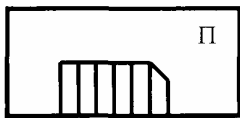

11. Вузол зв'язку

11 Інші позначення (символи і літери чорного кольору)

1. Сходові клітка на поверсі

2. Сходові клітка, з'єднана з підвалом

3. Сходові клітка, з'єднана з горищем

4. Піч опалювальна (загальне позначення)

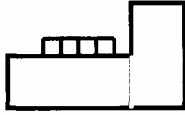
5. Резервуар (місткість, 5 м³)

6. Вентиляційна шахта (канал)

7. Ліфт (шахта)

8. Зовнішня пожежна драбина

9. Одноколійна залізниця

10. Двоколійна залізниця

11. Переїзд під залізницею

12. Переїзд на одному рівні без шлагбаума

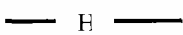
13. Переїзд над залізницею

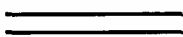
14. Переїзд на одному рівні зі шлагбаумом

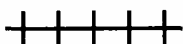
15. Газопровід

16. Нафтопровід

17. Шлях

18. Трамвайна колія

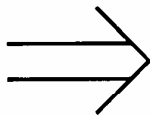
19. Металева огорожа

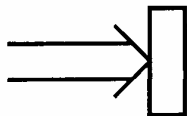
20. Залізобетонна огорожа

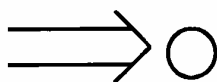
21. Кам'яна огорожа

22. В'їзд на територію, який завжди відкритий

23. В'їзд на територію крізь ворота, які можуть бути зачинені

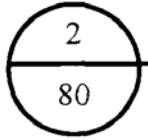

24. В'їзд на територію крізь ворота, біля яких знаходиться черговий

25. Місце де є можливість використання колінчатого підйомника або автодрабини для евакуації людей

26. Характеристика будівлі (чисельник – поверховість будинку, знаменник – площа в плані).

27. Земляний рів (канава)

28. Насип, обвалування

29. Дерево хвойне (колір зелений)

30. Ліс хвойний (колір зелений)

31. Дерево листяне (колір зелений)

32. Ліс листяний (колір зелений)

33. Болотиста місцевість (колір чорний)

Додаток 6
до статті 133

Приблизний табель оперативного розрахунку особового складу відділення на автоцистерні у складі 6 чоловік

Склад оперативного розрахунку	Пожежно-технічне озброєння, що приймається при заступанні на чергування	Перші дії за тривоною	Основні обов'язки оперативного розрахунку під час роботи
1	2	3	4
Командир відділення	Автомобіль з пожежно-технічним озброєнням, ізолюючий протигаз, довідники вододжерел та вулиць, резервний ізолюючий протигаз.	Одягає захисний одяг і спорядження, отримує путівку, слідкує за посадкою особового складу, доповідає черговому начальнику караулу про готовність до виїзду, сідає у кабінку поряд з водієм, оголошує адресу та подає команду на виїзд, уточнює по довіднику розташування найближчих вододжерел.	Віддає команду чи розпорядження відділенню, на чолі ланки ГДЗС іде у розвідку, керує роботою відділення щодо рятування людей, гасіння пожежі і евакуації майна.
Пожежний №1, старший пожежний	Приймає всі стволи і рукава д-51 мм, ГПС-600, рукавні затримки, рятувальні мотузки, групові електроліхтарі, путівний трос та ізолюючий протигаз.	Одягає захисний одяг і спорядження, відкриває ворота гаража, сідає в автомобіль з правого боку.	Прокладає робочу лінію, працює зі стволом, у складі ланки ГДЗС іде у розвідку, виконує роботу по рятуванню людей чи розкриванню та розбиранню конструкцій.
Пожежний №2	Приймає всі стволи і рукава д-66(77) мм, комплект електрозахисних засобів (чоботи гумові, рукавиці, килимок, ножиці), електричний ліхтар, резервне обладнання для ізолюючих протигазів та ізолюючий протигаз.	Одягає захисний одяг і спорядження, відкриває ворота гаража, сідає в автомобіль з лівого боку.	З пожежним №3 переносить і встановлює висувну драбину, прокладає рукава д-66 (77) мм, у складі ланки ГДЗС іде у розвідку, працює зі стволом чи підствольником у пожежного №1, працює з електрозахисними засобами, виконує роботу по рятуванню людей, розкриванню та розбиранню

			конструкцій.
Пожежний №3	Приймає драбини, ломи, багри, сокири, пили, лопати, відра, розгалуження, вогнегасник, гідроелеватор, піно-змішувач із шлангом та ізолюючий протигаз.	Одягає захисний одяг і спорядження, сідає в автомобіль другим зліва.	З пожежним №2 переносить і встановлює висувну драбину, допомагає прокласти магістральну лінію, встановлює розгалуження, залишається на посту безпеки, працює шанцевим інструментом, евакуує людей, розбирає конструкції, підносить електроліхтар та освітлює місце роботи, прокладає робочу лінію і працює зі стволом чи підствольником у пожежних №1 або №2, встановлює гідроелеватор.
Пожежний №4	Приймає переносні радіостанції, довідник телефонів, всмоктувальні рукава, забірну сітку, перехідні головки, колонку, гак для відкривання кришки гідранта, затискачі рукавні, містки та ізолюючий протигаз.	Одягає захисний одяг та спорядження, сідає в автомобіль другим справа.	Разом з водієм встановлює автомобіль на вододжерело, прокладає магістральну лінію, працює на розгалуженні, виконує роботи по рятуванню людей, розкриванню і розбиранню конструкцій, встановлює рукавні містки і зв'язок з ПЗЧ (ОДС ОКЦ) по радіостанції чи телефону.
Водій	Приймає автомобіль (двигун, насос, ходову частину, кузов, ключі для з'єднання рукавів, інструмент водія, автомобільний вогнегасник переносну низьковольтну електролампку, аптечку, автомобільну радіостанцію, пальне), перевіряє наявність води та піноутворювача.	Сідає у кабіну автомобіля, заводить двигун, виїжджає за вказівкою командира відділення.	З пожежним №4 встановлює автомобіль на вододжерело, переключає роботу двигуна на насос, працює на насосі, забезпечує подачу води (піни).

Приблизний табель оперативного розрахунку особового складу відділення на автонасосі у складі 9 чоловік

Склад оперативного розрахунку	Пожежно-технічне озброєння, що приймається при заступанні на чергування	Перші дії за тривоною	Основні обов'язки оперативного розрахунку під час роботи
1	2	3	4
Командир відділення	Автомобіль з пожежно-технічним озброєнням, ізолюючий протигаз, довідники вододжерел та вулиць, резервний ізолюючий протигаз.	Одягає захисний одяг і спорядження, отримує путівку, слідкує за посадкою особового складу, доповідає черговому начальнику караулу про готовність до виїзду, сідає у кабінку поряд з водієм, оголошує адресу і подає команду на виїзд, уточнює по довіднику розміщення найближчих вододжерел.	Віддає команду чи розпорядження відділенню, на чолі ланки ГДЗС іде у розвідку, керує роботою відділення щодо рятування людей, гасіння пожежі і евакуації майна.
Пожежний №1, старший пожежний	Приймає всі стволи "А", "Б", ГПС-600, лафетний, рятувальні мотузки та ізолюючий протигаз.	Одягає захисний одяг і спорядження, відкриває ворота, сідає в автомобіль на перше сидіння з правого боку.	Прокладає робочу лінію, переносить стволи, працює з стволом. Приймає участь у рятуванні людей, розкриванні і розбиранні конструкцій, у складі ланки ГДЗС іде у розвідку.
Пожежний №2	Приймає рукава д-51мм, групові електроліхтарі, зажими, затримки та ізолюючий протигаз.	Одягає захисний одяг і спорядження, відкриває ворота, сідає в автомобіль на друге сидіння з лівого боку.	Прокладає робочу лінію, працює зі стволом чи підствольником у пожежного №1. З пожежним №7 переносить і встановлює висувну драбину, прокладає другу магістральну лінію, у складі ланки ГДЗС іде у розвідку, виконує роботу по рятуванню людей, розкриванню та розбиранню конструкцій.
Пожежний №3	Приймає всі рукава д-66(77) мм, гідроелеватор, задню рукавну	Одягає захисний одяг і спорядження, сідає в автомобіль на перше сидіння	З пожежним №4 прокладає першу магістральну і робочу лінії, працює зі

	котушку та ізолюючий протигаз.	поряд з пожежним № 1.	стволом чи підствольником у пожежного №2, виконує роботи по рятуванню людей, розкриванню та розбиранню конструкцій.
Пожежний №4	Приймає драбину-штурмівку, драбину-палицю, розгалуження, перехідні головки та ізолюючий протигаз.	Одягає захисний одяг і спорядження, сідає в автомобіль на друге сидіння поряд з пожежним N2.	З пожежним №3 прокладає першу магістральну лінію, переносить і встановлює розгалуження, підносить і встановлює ручні драбини, виконує роботи по рятуванню людей і розбиранню конструкцій.
Пожежний №5	Приймає всмоктувальні рукава, забірну сітку, пожежну колонку, гак для відкривання кришки гідранта, водозбірник, рукавні містки, відро та ізолюючий протигаз.	Одягає захисний одяг та спорядження, сідає в автомобіль на першому сидінні, поряд з пожежним №3.	З водієм встановлює автомобіль на вододжерело, встановлює рукавні містки, спостерігає за магістральними лініями та працює на розгалуженні, здійснює тимчасовий ремонт рукавів чи їх заміну, виконує роботи по рятуванню людей і розбиранню конструкцій.
Пожежний №6	Приймає радіостанцію, довідник телефонів, комплект електрозахисних засобів (чоботи гумові, рукавиці, килимок, ножиці), та ізолюючий протигаз.	Одягає захисний одяг та спорядження, сідає в автомобіль на друге сидіння, поряд з пожежним №4.	Встановлює зв'язок по радіостанції чи телефону ОДС ОКЦ чи пожежною частиною, у складі ланки ГДЗС іде у розвідку, підносить електроліхтар, працює з електрозахисними засобами, виконує роботи по евакуації людей, розкриванню і розбиранню конструкцій.
Пожежний №7	Приймає шанцевий інструмент: багри, ломи, лопати, пили, сокиру, гак універсальний, пінозмішувач із шлангом та ізолюючий протигаз.	Одягає захисний одяг та спорядження, сідає в автомобіль на перше сидіння поряд з пожежним №5.	Разом з пожежним №2 прокладає другу магістральну лінію, переносить і встановлює висувну драбину, виконує роботи по рятуванню людей, розкриванню і розбиранню конструкцій, працює шанцевим ін-

			струментом.
Водій	Приймає автомобіль (двигун, насос, ходову частину, кузов, ключі для з'єднання рукавів, інструмент водія, автомобільний вогнегасник, переносну низьковольтну електролампку, аптечку, автомобільну радіостанцію, пальне), перевіряє наявність піноутворювача.	Сідає у кабінку автомобіля, заводить двигун, виїжджає за вказівкою командира відділення.	З пожежним №5 встановлює автомобіль на вододжерело, переключає роботу двигуна на насос, працює на насосі та забезпечує безперебійну подачу води чи піни.

ПРИБЛИЗНИЙ ТАБЕЛЬ ОПЕРАТИВНОГО РОЗРАХУНКУ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ВІДДІЛЕННЯ НА АЗО

Склад оперативного розрахунку	Пожежнотехнічне озброєння, яке приймається при заступанні на чергування	Першочергові дії по тривозі	Основні обов'язки оперативного розрахунку під час роботи
Командир відділення	Автомобіль з пожежно-технічним обладнанням, СГУ-100, рятувальна мотузка, дихальний апарат захисту органів дихання.	Одягає захисний одяг та спорядження, одержує путівку, слідкує за посадкою о/с, сідає поруч з водієм, оголошує адресу і подає команду на виїзд.	Віддає команду відділенню, разом з водієм встановлює штабний стіл, керує роботою відділення по організації зв'язку та освітлення місця пожежі, працює зв'язковим при КГП (штабі).
Пожежний №1	Стаціонарна та носимі р/ст, перехідники „Євро”, документація, дихальний апарат захисту органів дихання.	Сідає в автомобіль за апаратний стіл і забезпечує радіозв'язок з ОДС ОКЦ.	Забезпечує радіозв'язок з ОДС ОКЦ, КГП, ОД.
Пожежний №2	Вогнегасник ОП-3, футляри для захисних масок, стілець розкладний, електроліхтарі, дихальний апарат захисту органів дихання.	Одягає захисний одяг та спорядження, відчиняє ворота, гаража, сідає в автомобіль.	Прокладає гучномовну лінію.
Пожежний №3	Димосос, котушка „Улітка”, мегафон, виносні прожектори, кутова шліфмашина з комплектом, розтяжки для комплексу „Жираф”, олівець паяльно-зварювальний, комбінований інструмент, тросик ланки ГДЗС, дихальний апарат захисту органів дихання.	Одягає захисний одяг та спорядження, відчиняє ворота, гаража, сідає в автомобіль.	Прокладає силову лінію, з пожежним №4, переносить та встановлює виносні прожектори.
Пожежний №4	Штативи „Жираф”, силові котушки, висувна мачта, рукави димососу	Одягає захисний одяг та спорядження, сідає в автомобіль.	Прокладає силову лінію, з пожежним №3, переносить та встановлює виносні прожектори.
Водій	Автомобіль (двигун, ходову частину, кузов, водійський інструмент, аптечку), електростанція, наявність ПММ.	Сідає в автомобіль, заводить двигун, по вказівці командира відділення виїжджає з гаража).	З командиром відділення встановлює штабний стіл.

ПРИБЛИЗНИЙ ТАБЕЛЬ ОПЕРАТИВНОГО РОЗРАХУНКУ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ВІДДІЛЕННЯ НА АП-5

Склад оперативного розрахунку	Пожежнотехнічне озброєння, яке приймається при заступанні на чергування	Першочергові дії по тривозі	Основні обов'язки оперативного розрахунку під час роботи
Командир відділення	Лафетний ствол, ручні стволи, рукава, вогнегасники, респіратори, теплозахисний одяг пожежників	Одягає захисний одяг, отримує путівку, слідкує за посадкою особового складу в автомобіль, називає адресу та подає команду на виїзд.	Віддає команду відділенню щодо оперативного розгортання, готує лафетний ствол до роботи і працює з ним. У разі подачі ручних стволів разом зі старшим пожежним прокладає рукавну лінію і працює зі стволом.
Старший пожежний	Лопата, багор, ломи, гумові боти і рукавиці, ножиці для різки електропроводів.	Одягає захисний одяг та спорядження, відкриває ворота гаража, сідає в автомобіль.	При подачі лафетного ствола працює з командиром відділення. З командиром відділення прокладає рукавну лінію і працює підствольщиком. При подачі двох ручних стволів прокладає рукавну лінію і працює зі стволом
Водій	Автомобіль, заправлений порошком і ПММ, водійський інструмент, радіостанція, аптечка, довідник вулиць, спец. обладнання.	Сідає в автомобіль, заводить двигун, по вказівці командира відділення виїжджає з гаража.	Вибирає небезпечне місце для встановлення автомобіля, відкриває балони зі стислим повітрям та подає його до бочки для зрихлення порошку; працює взаємодіючи зі ствольщиком, забезпечуючи подачу порошку в рукавні лінії або лафетний ствол.

ПРИБЛИЗНИЙ ТАБЕЛЬ ОПЕРАТИВНОГО РОЗРАХУНКУ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ВІДДІЛЕННЯ НА АГВГ-100

Склад оперативного розрахунку	Під час прийому та здачі чергування	Під час виїзду за сигналом тривоги	Підготовка до оперативного розгортання	Оперативне розгортання з подачею газо-водяної суміші
Командир відділення	Приймає автомобіль в технічно справному стані: ТРУ-ВК-1, мед.аптечку, радіостанцію, башмаки, комплект водійського інструменту, мірну лінійку, знак аварійної зупинки, вуглекислотний вогнегасник.	Одержує путівку. Запускає двигун автомобіля, виїжджає на фасад. По команді начальника караулу прямує до місця пожежі.	Одягає захисний костюм. Ставить автомобіль у вказаному КПП місці. Підключає пульт дистанційного управління. По команді КПП запускає турбореактивну установку, стежить за показаннями приладів.	Встановлює автомобіль у вказаному КПП місці. Фіксує автомобіль на стоянкових гальмах. За командою КПП дистанційно керує та подає на гасіння газо-водяну суміш.
Старший пожежний	Пожежні рукава, головки перехідні, шанцевий інструмент.	Одягає захисний одяг, відкриває ворота, сідає в кабінку автомобіля.	Одягає теплозахисний одяг пожежного. Відкріплює необхідне ПТО, від'єднує необхідні лінії.	Допомагає переміщувати рукавні лінії за автомобілем. Стежить за роботою рукавних ліній.

ПРИБЛИЗНИЙ ТАБЕЛЬ ОПЕРАТИВНОГО РОЗРАХУНКУ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ВІДДІЛЕННЯ НА АППГ

Склад оперативного розрахунку	Пожежнотехнічне озброєння, яке приймається при заступанні на чергування	Першочергові дії по тривозі	Основні обов'язки оперативного розрахунку під час роботи
Старший пожежний	Напірно-всмоктуючи та напірні рукави, перехідні головки, розгалуження, карту обліку рукавів, ГПС-600, ГПС-2000, гребінка на магістральну лінію, гребінка на автодробину, перехідники пінні для подачі піноутворювача в АЦ.	Одягає захисний одяг та спорядження, відкриває ворота гаража, сідає в автомобіль.	Прокладає рукавні лінії до АЦ, слідкує за їх роботою, допомагає встановлювати гребінки, працює з ГПС-600 та підствольником.
Водій	Автомобіль, заправлений порошком і ПММ, водійський інструмент, комплект ключів для відкривання заглушки для забору піноутворювача із сторонньої ємкості, карту місцевості.	Сідає в автомобіль, заводить двигун, прокачує гальмівну систему.	Вибирає небезпечне місце для встановлення автомобіля, включає насос, слідкує за його роботою, допомагає прокласти рукавні лінії.

**ПРИБЛИЗНИЙ ТАБЕЛЬ
ОБОВ'ЯЗКІВ ОПЕРАТИВНОГО РОЗРАХУНКУ НА АВТОМОБІЛІ ПЕРШОЇ ДОПОМОГИ (АПД)**

Склад оперативного розрахунку	Пожежнотехнічне озброєння, яке приймається при заступанні на чергування	Першочергові дії по тривозі	Основні обов'язки оперативного розрахунку під час роботи
Командир відділення	Приймає: болгарку; комплект гідравлічного рятувального обладнання; відбійний молоток; електро (бензо) пилу; установку „Тайфун”; діелектричні: ножиці, боти, ковдру; АСП-2 з масками; протигаз ГП-7 (ІІІ-4); електричний подовжувач на 20 – 40м; ліхтар індивідуальний.	Одягає захисний одяг і спорядження, одержує путівний лист на ПЗЧ, стежить за посадкою особового складу у АПД, подає команду на виїзд.	Керує роботою рятувника та водія. Відповідно до ситуації, працює, з інструментом для різання електродротів, з установкою „Тайфун”, електро (бензо) пилою, болгаркою, відбійним молотком, комплектом гідравлічного рятувального обладнання, працює зі стволем СВД-40
Рятувник	Приймає: драбину палицю; пожежну колонку; ІРАР; ключ для відкривання пожежного гідранту; лом пожежний; пожежну рятувальну мотузку; косинку з рятувним поясом, медичні ноші.	Одягає захисний одяг і спорядження; відчиняє ворота гаражу; сідає в АПД.	Разом з командиром відділення працює по рятуванню людей, розбору конструкцій. Разом з водієм встановлює АПД на ПГ; встановлює драбину; прокладає подовжувачі від електростанції до електроінструменту. Підносить ноші, рятувні мотузки; рятувні коло та жилет. При гасінні пожежі працює з вогнегасниками. Допомагає командиру відділення при роботі з електро та гідравлічним інструментом.
Водій	Приймає автомобіль АПД; інструмент водія; автомобільну радіостанцію; переносні	Сідає у автомобіль, заводить двигун, за вказівкою командира	Встановлює за допомогою рятувника АПД на ПГ, працює з насосом. Відповідно до ситуації, працює з електростанцією,

	радіостанції; вогнегасники; медичну аптечку; насос; катушку зі шлангом; електростанцію	відділення виїжджає з гаражу.	надає першу медичну допомогу, допомагає командиру відділення в приведенні у працездатний стан електрифіковане та гідравлічне обладнання.
--	---	----------------------------------	---

ПРИБЛИЗНИЙ ТАБЕЛЬ ОПЕРАТИВНОГО РОЗРАХУНКУ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ВІДДІЛЕННЯ НА ПОЖЕЖНОМУ СУДНІ (КОРАБЛІ, КАТЕРІ)

Склад оперативного розрахунку	Пожежнотехнічне озброєння, яке приймається при заступанні на чергування	Першочергові дії по тривозі	Основні обов'язки оперативного розрахунку під час роботи
Командир відділення	Приймає корабель з ПТО та засоби пожежогасіння, дихальний апарат захисту органів дихання.	Контролює здійснення швартових операцій, одягає захисний одяг та спорядження.	Керує роботою відділення по організації зв'язку та освітлення місця пожежі, працює зв'язковим при КГП (штабі).
Пожежний №1	Приймає стволи „А” і „Б”, ГПС-600, рукава „Б”, рукавні затримки, рятувальну мотузку, ломи, багри, пили, сокири, апарат захисту органів дихання.	Займає місце біля кормового кнехта, по команді „віддає” кормовий швартовий, одягає захисний одяг та спорядження.	Прокладає робочу лінію, працює зі стволом. Виконує роботи по розбиранню конструкцій та рятуванню людей. У складі ланки ГДЗС приймає участь у розвідці осередку пожежі.
Пожежний №2	Приймає рукава „А”, комплект для різання дроту, діелектричні засоби, гідроелеватори, з'єднувальні головки, відра, лопати, розгалуження, апарат захисту органів дихання.	Займає місце біля носового кнехта, по команді „віддає” носовий швартовий, одягає захисний одяг та спорядження.	Прокладає магістральну лінію, встановлює розгалуження, евакуує людей та майно, працює шанцевим інструментом. У складі ланки ГДЗС приймає участь у розвідці осередку пожежі.
Механік	Приймає групові ліхтарі, аварійно-рятувальні засоби. Перевіряє роботу сигнальних вогнів, рульові машини, радіостанції, контрольно-вимірювальних приладів, ДУ та повне	Здійснює запуск ходових двигунів, вмикає ГРЩ.	Здійснює контроль за роботою двигунів та ходових систем, забезпечує безперебійну роботу пожежних насосів, готовність до дій по БЗЖ судна, при

	вмикання реверс-редуктора, інструменти та судовий журнал.		швартуванні судна слідкує за швартовими кінцями, контролює магістральні лінії на судні.
Старший моторист	Проводить зовнішній огляд двигунів, компресора, переконується в їх працездатності. Перевіряє наявність мастила, палива у баках та води у системі охолодження, затяжку кріплення двигунів, реверс редукторів, систему змащування, тиск повітря у балонах. Контролює чистоту у машинному відділенні.	Відключає електроживлення, „віддає” швартові кінці від дебаркадера та виконує обов'язки чергового	Підтримує радіозв'язок із взаємодіючим кораблем.

ПРИБЛИЗНИЙ ТАБЕЛЬ ОПЕРАТИВНОГО РОЗРАХУНКУ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ВІДДІЛЕННЯ НА АРА-М

Склад оперативного розрахунку	Пожежнотехнічне озброєння, яке приймається при заступанні на чергування	Першочергові дії по тривозі	Основні обов'язки оперативного розрахунку під час роботи
Командир відділення	Перевіряє апарат на стисненому повітрі, комплект захисного одягу і спорядження, електропилу, електроперфоратор, теплозахисні костюми, гумовий човен, рятувальні мотузки, рятувальні жилети, рятувальні круги, установку імпульсного гасіння, демеркуризатор.	Встановлює небезпечні фактори пригоди та тактику робіт. Одягає захисний одяг та спорядження, апарат на стислому повітрі. Очолює ланку ГДЗС та йде в розвідку.	Працює з гідравлічним та пневматичним інструментом, механізованим інструментом та електроінструментом. Разом з рятувником проводить роботи по демеркуризації. З фельдшером та рятувником проводить роботи щодо рятування людей та ліквідування аварії. Разом з рятувником проводить роботи по рятуванню людей на воді.
Рятувник	Перевіряє апарат на стисненому повітрі, комплект захисного одягу і спорядження, пневматичні подушки, електричні ліхтарі, переносні радіостанції, діелектричні засоби, шанцевий інструмент, вогнегасник, бензоріз.	Одягає захисний одяг та спорядження, апарат на стислому повітрі. У складі ланки ГДЗС іде в розвідку. З водієм дістає електростанцію, гідравлічне та пневматичне обладнання.	Працює з гідравлічним та пневматичним інструментом, механізованим та електроінструментом. Стражує командира відділення вогнегасником при роботі з інструментом. З командиром відділення, фельдшером проводить роботи щодо рятування людей та ліквідування аварії. Разом з командиром відділення проводить роботи по рятуванню людей на воді.
Фельдшер	Перевіряє апарат на стисненому повітрі, комплект захисного одягу і спорядження, медичні ноші,	Одягає захисний одяг та спорядження, апарат на стислому повітрі. У складі	Бере медичні ноші, засоби надання медичної допомоги. Надає першу медичну допомогу

	комплект універсальних шин, фельдшерську валізу, апарат КІ-4, апарат для штучного дихання, аптечку медичної допомоги.	ланки ГДЗС іде в розвідку.	постраждалим. З командиром відділення, рятівником проводить роботи щодо рятування людей та ліквідування аварії. Організовує взаємодію з працівниками швидкої медичної допомоги.
Водій	Перевіряє двигун, ходову частину автомобіля, працездатність світлових та звукових сигналів, радіостанцію автомобіля, водійський інструмент, медичну аптечку, огорожувальну стрічку, електростанцію, гідравлічні ножиці.	Працює з фарошукачем на місці події. З рятівником дістає електростанцію, гідравлічне та пневматичне обладнання, медичні ноші, гумовий човен.	Працює з електростанцією. Огороджує місце проведення рятувальних робіт. Виконує обов'язки постового на посту безпеки. Через радіостанцію автомобіля дублює зв'язок з командиром відділення та частиною. Організовує взаємодію з представниками органів виконавчої влади.

ДОПУСК

на проведення гасіння пожежі
на енергетичному об'єкті

1. Місце проведення гасіння пожежі та що дозволяється гасити (назва приміщень, відкритих установок)

---

2. Електроустановки, кабелі в зоні пожежі та на підступах до нього відключені (перераховуються відключені електроустановки та кабелі, вказуються місця їх розташування та максимальна напруга на них)

---

3. Допуск видав _____

(підпис)

(година)

(хвилини)

(число, місяць, рік)

Примітка: перед гасінням пожежі на електроустановках під напругою пожежними частинами по охороні міст, а також підрозділами інших відомств заземлення стволів, автомобілів, генераторів перевіряється особами із обслуговуючого персоналу енергетичного об'єкту.

Увага! Гасіння водяними стволами електроустановок під напругою до 10 кВт проводиться у виключених випадках, ствол повинен бути заземлений, а ствольник – працювати в діелектричних ботах, рукавицях та знаходитись від електроустановок, що горять (не горять), та кабелів на відстані не менше 4,5 – 8 м.

Застосування брудної води, видів піни з допомогою ручних засобів гасіння забороняється.

ДОПУСК

на гасіння пожежі і ведення робіт у зараженій аміаком зоні

- Найменування об'єкту _____
1. Види робіт, до проведення яких допускаються підрозділи пожежної охорони _____
  2. Гасіння яких технологічних установок може привести до посилення аварійної ситуації (вказуються місця їх розташування) _____
  3. Електроустановки, кабелі в зоні пожежі і на підступах до неї знеструмлені (перелічуються знеструмлені електроустановки і кабелі, вказуються місця їх розміщення) _____
  4. Рекомендовані засоби індивідуального захисту _____
  5. Допуск видав _____
(посада, П.І. та по Б.)

_____
(підпис)

_____
(год.) (хв.)

_____
(число, місяць, рік)

Примітки:

Допуск видається штабом по ліквідації аварії або представниками адміністрації об'єкту.

Перед гасінням пожежі та виконанням інших робіт у зараженій аміаком зоні особовий склад повинен пройти відповідний інструктаж з безпеки праці.

ДОПУСК

на гасіння пожежі і проведення робіт
в зараженій хлором зоні

- Найменування об'єкту _____
1. Види робіт, до проведення яких допускаються підрозділи пожежної охорони _____
  2. Гасіння яких технологічних установок може привести до ускладнення аварійної ситуації (вказуються місця їх розташування) _____
  3. Електроустановки, кабелі в зоні пожежі і на підступах до неї знеструмлено (перелічуються знеструмлені електроустановки і кабелі, вказуються місця їх розташування) _____
  4. Рекомендовані засоби індивідуального захисту _____
  5. Допуск видав _____
(посада, П.І. та по Б.)

_____
(підпис)

_____
(год.) (хв.)

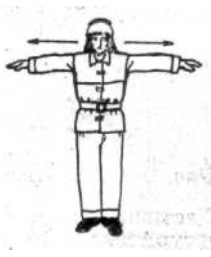
_____
(число, місяць, рік)

Примітки:

Допуск видається уповноваженим керівником робіт з ліквідації аварії, штабом з ліквідації аварії або представниками адміністрації об'єкта.

Перед гасінням пожежі та виконанням інших робіт у зараженій хлором зоні особовий склад повинен пройти відповідний інструктаж з безпеки праці.

Сигнали управління

Збір відділення

Увага

Подати ручний
пожежний стволПодати лафетний
пожежний стволПодати пінний
пожежний ствол

Подати воду

Зупинити подачу
водиДрабина - палиця
водиДрабина -
штурмівкаВисувна
драбина

До гори

До низу

Небезпека -
відступайЗасоби захисту органів
дихання надітиЗняти засоби захисту
органів диханняВикликання медичної
допомоги

Не зрозумів - повтори сигнал

Відбій

**Додаток 9
до статті 102**

Порядок надання начальницькому складу (у т.ч. командирам відділення, крім підрозділів, що обслуговують об'єкти за договорами) МНС допуску до самостійного виконання обов'язків керівника гасіння пожежі (КГП)

1. Перелік осіб, які можуть виконувати обов'язки КГП:
  - начальники ГУ (У) та їх заступники за напрямком реагування на НС та застосування сил;
  - працівники управлінь (відділів) рятувальних сил, оперативних відділів оперативно-координаційних центрів;
  - начальники міських управлінь (відділів), їх заступники за напрямком реагування на НС та застосування сил;
  - начальники районних управлінь (відділів), інспекторський склад (для сільських районів);
  - начальники частин та їх заступники;
  - штатні начальники караулів;
  - командири відділень, які мають допуск до виконання обов'язків начальника караулу.
2. Весь особовий склад, який може виконувати обов'язки КГП, проходить підготовку згідно з окремою програмою в системі службової підготовки, пріоритетним напрямком якої є тактика гасіння пожеж та ліквідування НС, технічна та медична підготовка.
3. Не менше одного разу на рік всі працівники, що зазначені у Переліку, виступають в ролі КГП при проведенні ПТЗ (ПТН).
4. В обов'язковому порядку всі працівники, що зазначені у Переліку, допущені до роботи в апаратах захисту органів дихання, проходять підготовку газодимозахисника та щорічно отримують медичний висновок щодо придатності до роботи в апаратах.
5. Щорічно, в кінці навчального року за результатами заліків, наказом керівника ГУ(У) МНС допускати осіб, що зазначені у Переліку, до виконання обов'язків КГП.
6. Вимоги до командирів відділень, для отримання допуску до виконання обов'язків начальника караулу та КГП:
  - мати ділові та організаторські здібності, які б відповідали вимогам КГП;
  - відсутність дисциплінарних стягнень протягом останнього року;
  - перебувати на посаді командира відділення не менше 2-х років;
  - пройти курсову підготовку в навчальних закладах МНС України;
  - один раз на п'ять років підвищувати кваліфікацію на базі навчальних закладів МНС України.
7. Організація, облік та контроль за підготовкою КГП покладається на управління (відділи) рятувальних сил територіальних ГУ(У) в областях.

Довідка про пожежу

1. Дата пожежі _____
 2. Адреса об'єкту _____
 3. Відомча належність та форма власності _____
 4. Ким охороняється об'єкт _____
 5. Місце пожежі _____

6. Час:

виникнення _____ год. _____ хв.
 виявлення _____ год. _____ хв.
 сповіщення _____ год. _____ хв.
 прибуття 1-го підрозділу _____ год. _____ хв.; площа _____ м²
 виклик додаткових сил _____

локалізація _____ год. _____ хв.; площа _____ м²

ліквідація _____ год. _____ хв.; площа _____ м²

7. Наслідки пожежі:

загинуло внаслідок пожежі (робітників, службовців, громадян)

загинуло працівників ДПО _____
 (спеціальне звання, посада, прізвище, ініціали)

травмовано (робітників, службовців, громадян) _____

травмовано працівників ДПО _____
 (спеціальне звання, посада, прізвище, ініціали)

врятовано (евакуйовано) людей _____

назва і площа знищених будівель _____

назва і площа пошкоджених будівель _____

найменування і кількість знищених матеріальних цінностей _____

найменування і кількість пошкоджених матеріальних цінностей _____

8. Всього на пожежі зосереджено сил та засобів пожежної охорони:

основних автомобілів _____
 (найменування, кількість)

спеціальних автомобілів _____
 (найменування, кількість)

допоміжної техніки _____
 (найменування, кількість)

особового складу (вказати кількість):

ДПО _____; ДПД _____; місцевої ПО _____; відомчої ПО _____;

подано стволів на гасіння: А _____ од.;

Б _____ од.;

інших _____ од.;

Прокладено _____ магістральних рукавних ліній _____

9. Керівництво силами та засобами на пожежі (вказати кількість керівників гасіння пожежі, їх посади, спеціальні звання, прізвище та ініціали).